YENİ HİKÂYELER

1950

VARLIK YAYINLARI

YENİ HİKÂYELER 1950

Hazırlayan :

YAŞAR NABİ

YENİ HİKÂYELER

1950

BİNGÖL
No:
KİTAPLIĞI

Samet Ağaoğlu, Oktay Akbal, Muharrem Barlok, Tarık Buğra, Orhan Kemal, Samim Kocagöz, Muhtar Körükçü, Bekir Sıtkı Kunt, Mahmut Özay, Semih Pakalın, Ziya Osman Saba, Zeyyat Selimoğlu, Cevdet Kudret Solok, İlhan Tarus, Tahsin Yücel, Orhan Barlas, Turhan Basetimur.

VARLIK YAYINLARI
Ankara Caddesi, 80/1, İstanbul

YENİ HİKÂYELER 3

Varlık Yayınları Sayı 47
İstanbulda Kader Basımevinde basılmıştır
Ocak 1950

SAMET AĞAOĞLU

ÖĞRETMEN GAFFUR

«Akşamdanberi odamı dolduran bu gürültüyü dinliyorum. Arada bir pencereden bakıyorum. Denizin olduğu tarafta beyaz gölgeler birbiri üstünden sıçrıyorlar, kayboluyorlar, yine gözüküyorlar! Bütün gürültü bunlardan mı geliyor? Bunlar benim aşina olduğum gölgeler! Hepsini birer birer tanıyorum. Neden penceremin altında feryatlarla, çığlıklarla koşuşuyorlar? Yapayalnız kalmak için kapandığım bu otel odasında beni nasıl buldular? Hayatımın şu veya bu gününde karşıma çıkmış olan insanların hepsi, bazısı dost, bazısı düşman, bir kısmı ölmüş, bir kısmı diri hepsi burada! Saf, küçük, acemi tahayyüllerimin çocuk yüzleri, kavuşamadığım emellerin ihtiyarlamış, buruşmuş simaları, kinlerim, saadetlerim hepsi burada! Beni bırakmıyacaksınız, anlıyorum, beni bırakmıyacaksınız. Birazdan şafak ağaracağı sırada size geleceğim. Hepiniz beni kucaklıyarak uzaklara, çok uzaklara götüreceksiniz !».

Karadenizin küçük bir sahil kasabasında, bir otel odasının dolabında bulduğum bir kâğıt parçasındaki bu satırları acaba kim yazmıştı?

Otelciden benden evvel bu odada kalanları sordum. Defterini getirdi. Birçok gelip geçenler arasında şu isim gözüme çarptı :

«Öğretmen Gaffur»

Bir ay önce gelmiş, yalnız bir gece kalmış !

Otelci, iyi hatırlıyorum dedi, «perişan bir kıyafet; saç sakal birbirine karışmış; insanın yüzüne dik dik bakıyor. Yalnız yumuşak, sakin bir sesi vardı. Parasını akşamdan verdi; ertesi sabah kendisini görmedim.»

Otelcinin tarif ettiği bizim Gaffurdu, çok iyi tanıdığım Gaffur!

Gece bulduğum kâğıdı ancak o yazmış olabilirdi.

Gaffuru on beş sene evvel Ankarada tanıdım. Bazısı memur, bir kısmı lisede, orta mektepte öğretmen olan birkaç arkadaşla yaptığımız toplantılara günün birinde o da karışmıştı. Zayıf, ortadan biraz uzun esmer bir insandı. İri siyah gözlerinde, zaman zaman parlayan heyecan ışıkları müstesna, hemen hemen devamlı bir melâl okunuyordu.

O sene liseye Edebiyat öğretmen yardımcısı olarak tayin edilmişti.

Toplantılarımızda, edebiyat, felsefe, sanat, siyaset mevzularında hararetli münakaşalar yapıyorduk. Gaffur bu konuşmalara pek az karışıyor, fakat söze başladığı zaman da, hele insan ruhu üzerinde bize garip gelen fikirler ortaya atıyor, tahliller yapıyordu. Bu bahiste bilgisinin derinliği bizi şaşırtıyordu. Kendi kendine öğrendiği Rusça ve Fransızca sayesinde bilmediğimiz kitaplardan bize parçalar anlatıyor, Dostoyevski, Tolstoy gibi Rus romancılarından sahifeler okuyup tercüme ediyordu.

Gaffurun insan ruhunu tahlil ederken söylediği orijinal sözlerden birini şimdi çok iyi hatırlıyorum:

«İnsan ruhu, herkesin kolaylıkla söylediği gibi karanlık bir kuyuya benzemez. Aksine olarak içi ışık dolu bir kuyudur. Sizi gözlerinizi kamaştırarak çeken bir ışık içinde iner, inersiniz! Işıklar durmadan renk değiştirirler, her renk sizi biraz daha derine götürür.

Böyle olmasaydı meselâ Stendhal'in, Tolstoy'un, Dostoyevski'nin kahramanlarındaki ruh haletlerini, bunların yaptıkları hareketlerin mânalarını anlıyabilir miydik ? Böyle olmasaydı bir Raskolnikof, bir Karamazof, bir Anna Karenin, bir Goriot Baba bizim için bu kadar cazip olur muydu ? ..

Sonra Dostoyevski'nin Aptal'ından şu satırları Rusçasından ezbere okuyordu:

«Acaba hakikaten bedbaht olunabilir mi ? Bahtiyar olabilecek bir halde isem benim kederim nedir Bir insanla konuşup ta onu severek bahtiyar olunamaz mı ? Her adımda en dalgın adamın bile gözüne güzellikler çarpar. Bir çocuğa bakınız, gurubu seyrediniz, yerde biten bir nebata bakınız, size hayran kalan, sizi seven gözlere bakınız !».

O senelerde ihtiyar babam Ankarada, Keçiören bağlarındaki evimizi satmış, kitaplarının bir kısmını yerleşmeğe karar verdiği İstanbula daha sonra taşımak için evin yeni sahibine bırakmıştı.

Bir gün evimizin bu yeni sahibi bana, binayı tamir ettireceğim gelip kitapları alsın diye haber gönderdi.

Kitapları almaya Gaffurla beraber gittik. Bulutlu bir sonbahar günü idi. Çocukluğumun ilk gençlik senelerimi içinde geçirdiğim bu bağlarla artık bütün maddî alâkamı kesmek üzereydim. Bu düşüncenin verdiği hüzün kitapların halini gördüğüm zaman büsbütün arttı. Babamın üzerine titrediği, her birinin tozlarını kendi eliyle temizlediği kitaplar karma karışık bir samanlığın içine atılmıştı!

Bu harabenin karşısında durduk. Gaffur kitaplara dalgın dalgın bakıyordu. Bir aralık elimden tuttu, «Bu bir kederdir, dedi, mel'un bir keder. Bu samanlık köşesine hoyratça atılmış olan hakikatte bu kitaplar değil, insanî fikir, his, san'at, düşüncedir. İyi ki baban bu manzarayı görmedi!»

Bu hadiseden birkaç ay sonra Gaffur bana: «Bir roman yazıyorum dedi, cemiyetimizin bütün hastalıklarını bu romanda meydana koyacağım !»

Biraz tereddütle ilâve etti

«Ve kendi fikirlerimi !»

Yüzüne baktım. Gözleri hiddet dolu ışıklar saçıyordu.

«Evet, kendi fikirlerimi diye devam etti, kafamın içinde yıllardanberi herkesten sakladığım düşünceler var. Bu düşünceler aynı zamanda bana, huzur ve sükûnumu yok eden hisler veriyor. Daha fenası etrafımda herkesin fikirlerimi, hislerimi öğrenmek için gözlerini bana diktiklerini, kulaklarını bana çevirdiklerini görüyorum. Herkes ağzımdan çıkacak tek bir kelimeyi kapmağa, bu kelimeden kafamdaki âleme yol açmağa çalışıyor !»

Gaffur bu sözleri söyledikten sonra birden elimi yakaladı, yüzünü yüzüme yaklaştırarak fısıldar gibi bir sesle «senden rica ediyorum, bu romanı yazdığımı kimseye söyleme. Hele nın duymasını hiç istemiyorum.» dedi.

İsmini söylediği, arasıra toplantılarımıza gelen bir kadın öğretmendi. Evli idi, kocası da Gaffurun arkadaşlarındandı.

Acaba neden Gaffur romanının bilhassa bu kadın tarafından bilinmesini istemiyordu ?

Gaffurun kadına karşı nasıl hisler duyduğunu bilmiyorum. Bu bir aşk mı idi? Yoksa yalnız bir aşk vehmi mi ?

Bir kış günü Gaffur çalıştığım vekâletteki bürova geldi. Sırtında paltosu, başında şapkası yoktu; yüzü sararmıştı; titriyordu.

Oturur oturmaz «Alçaklar, dive başladı, alçaklar, nihayet bana çoktanberi beklediğim hiyaneti yaptılar !»

«Ne oldu Gaffur?»

«İstifa ettim. Her şeyi göze aldım. Aç kalacağım: sefil olacağım; fakat bunlarla beraber olmıyacağım !»

Tekrar sordum :

«Neden istifa ettin ? Sana ne yaptılar ?»

Gaffur gözlerini yüzüme dikti.

«Ne yapacaklar ? Fikirlerimi çalmağa kalkıştılar. O kadın vasıtasıyla ! Onu karşıma çıkardılar. O

bir cadıdır ! Dinle sana hepsini anlatacağım. Bir aydanberi, dikkat ediyordum, mektepte bütün diğer öğretmenler, hatta talebeler yüzüme tuhaf tuhaf bakıyorlar, benimle konuşmaktan çekiniyorlar, rastladıkları zaman yollarını değiştiriyorlardı. Kendi kendime neden böyle yapıyorlar, diye düşündüm. Evet, kafamın içinde bu adamların hiçliğini ispat eden fikirler besliyordum. Bunlar birer hiçtir, birer et parçası ! Bunu ispat edecek bütün delillerimi hazırladım. Bunları birbiri arkasından çıkacak kitaplarımda, romanlarımda birer birer anlatacağım. Bu kuklaların, insana benziyen kuklaların mahiyetlerini meydana çıkaracağım. .

Fakat işte o kadın bir ay evvel bana geldi. Gaffur Bey dedi, sizinle görüşmek istiyorum! Buyurun dedim, ne istiyorsanız görüşelim! «Gaffur burada kadının sesinin ve yüzünün taklidini yaptı». Siz birkaç lisan biliyorsunuz. Bana yardım eder misiniz ? beğendiğiniz kitaplardan, sizin fikirlerinize uygun kitaplardan nümuneler almak istiyorum. Sonra soracağım bazı meseleler üzerinde düşüncelerinizi söyler misiniz? Toplantılarınızda birkaç defa bulundum. Dikkate şayan gördüğüm fikirleriniz var !

Kadının benden neyi koparmağa çalıştığını hissettim. Ancak bunu anladığımı belli etmedim. Peki dedim, ne zaman isterseniz konuşalım.

Kendi kendime karar verdim. Ona düşüncelerimin tam aksini söyleyecektim. Öyle de yaptım. Evinde, kocasının yanında buluştuğumuz günler ona inandığım fikirlerin tam zıddını anlattım. Meselâ, bence insan cemiyetin âletinden başka bir şey değildir. O yalnız bir makinadır. Kendisine verilen vazifeyi yapar işte o kadar dedim. Siz evvelce böyle düşünmüyordunuz diye itiraz etti, insan ruhunu içi aydınlık dolu bir kuyuya benzetmiştiniz! Cevap verdim: Bu benim hakikî fikrim değildi, yalan söylemiştim.

Bir başka gün daha ileriye gittim, kadınların

insanla hayvan arasında bir mahlûk olduğunu iddia ettim. Bu sözüme şiddetle isyan etti. Ne kızıyorsunuz dedim, işte bu kızmanız dahi fikrimin doğruluğunu gösterir !

Nihayet son görüşmemizde kadınların fikir ve düşünce meselelerine karışmaması lâzım geldiğini, onların birer çocuk yapma vasıtasından ibaret olduklarını haykırarak söyledim. Sonra, bir vazifeleri daha var diye ilâve ettim, şeytanın fenalık yapmak için yer yüzündeki yardımcıları kadınlardır. İşte siz benim fikirlerimi çalmak, bana bu suretle fenalık yapmak istiyorsunuz. Maksadınızı çok iyi anladım !

Kadın da, kocası da bu sözlerimi duyunca ayağa kalktılar, hayretle açılmış gözleriyle yüzüme bakarak «Ne oluyorsunuz ?» diye sordular. Kapıya doğru yürüdüm, dışarı çıkarken bağırdım: «Ahmaklar! Asıl fikirlerimi öğrendiğiniz zaman yerin dibine geçeceksiniz !»

Gaffur burada durdu. Bir eliyle alnını oğuşturmağa başladı. Sonra çok yorgun bir sesle, «Başım ağrıyor, durmadan ağrıyor, diye mırıldandı. Bunun ne müziç bir ağrı olduğunu bilmezsin. Sanki birisi parmaklariyle başımın içini karıştırmakta, arada bir beynimin üzerinde bazı noktalara parmağı ile basmaktadır !»

İkimiz de bir zaman sustuk. Konuşmağa yine o başladı:

«Kadının evinden çıktıktan sonra düşündüm ; bana düşman olduklarını göstermiş bulunan, fikirlerimi çalmağa kalkışan bu insanlardan uzaklaşmalıyım. Aralarında bulunmak benim için en ağır bir haysiyetsizlik olur !

Bu düşünce ile istifaya karar verdim. Dün de istifamı vekâlete yolladım !»

«Peki Gaffur, şimdi ne yapacaksın ? Paran var mı ?»

Gaffur bana çok garip gelen bir şekilde güldü:

«Param yok. Paltomla şapkamı sattım; birkaç hafta geçinirim. Ötesine Allah kerim !».

Bir iki gün sonra sokakta o öğretmen kadına rastladım. Gaffurun neden istifa ettiğini sordum. «Vallahi dedi, galiba Gaffurda asabî bir hastalık başlıyor. Kendisini kocam da, ben de büyük bir sevgi ile evimize kabul ettik. Onun yalnız geçen hayatına bu suretle bir canlılık vermeği düşünmüştük. Hoşumuza giden fikirleri vardı. Fakat Gaffur hatta zaman zaman saçmaya benziyen sözler söyledi, asabileşti, kendisinin fikirlerini çalmakla bizi ittiham etti. Tekrar ediyorum, galiba hastalanıyor !»

Gaffuru aylarca görmedim. Sorduğum kimseler de kendisinden hiç bir haber vermediler. Hemen hemen unutulmak üzere olduğu bir sırada bir sabah birdenbire karşı karşıya geldik. Eskisinden birkaç defa daha zayıflamıştı. Kravatsız gömleğinin açık yakasından kıllı göğsü görünüyordu. Üstü başı perişandı. Avaklarında terlikler vardı. Sapsarı yüzünde ateş gibi parlıyan gözlerivle yüziime baktı. Sonra emreder gibi sert bir sesle, gel dedi, bana bir kahvaltı ısmarla !

Bir pastahaneye girdik. Yumurtasından çeşitli pastalarına kadar ısmarladığı kahvaltıyı konuşmadan, büyük bir istahla yemeğe koyuldu. Sanki haftalardanberi aç kalmıştı. Lokmaları hemen hemen çiğnemeden yutuyor, uzamış bıyık ve sakalına takılan parçaları yalıyordu.

Son yudum süttünü de içtikten sonra birdenbire konuşmağa başladı

«Simdiye kadar nerede olduğumu sormadın. Beni hastahaneye götürdüler. Daha doğrusu tımarhaneye ! Sözde deli olmuşum ! Sefiller ! Onları mahvedecek fikirlerimi neşretmeyeyim diye bunu bana yaptılar. Halbuki hiç bir şeyim yok. Görüyorsun arslan gibiyim! Bunun acısını elbette onlardan alacağım !»

«Seni ne zaman hastahaneye götürdüler ? Hiç haberim yok.»

Dişlerini gıcırdatarak cevap verdi :

«Herkesten gizli olarak kaldırdılar. Seninle o son konuşmamızdan birkaç hafta sonra, sana söylemeğe vakit bulamamıştım. fikirlerimi çalmak istiyenlere, o kadına karşı mahkemeye başvurdum. Bu fikir hırsızlarını mahkûm ediniz» dedim. İstidamı kabul etmek istemediler, «Siz de onlarla berabersiniz ! Siz Allahın adaletini değil, şeytanın melânetini temsil ediyorsunuz» diye bağırdım. Beni yakalamak istediler. Birkaç kişiyi yumruklıyarak adliyeden çıktım, eve geldim. O gece beni alıp götürdüler!»

Gaffur bunları anlatırken sesi gittikçe yükseliyor. etrafımızdaki masalarda oturanlar bize bakıyorlardı. Teskin etmeğe çalışarak. üzülme herşey düzelir kalk gidelim dedim.

«Hayır, hayır, ben burada kalacağım. Sen git. Dur sana birşey soracağım. Bana harfleri Türkçe olmıyan. hangi dilde olursa olsun. tek Türkçe olmasın, bir daktilo bulabilir misin ?»

«Ne yapacaksın ?»

«Yazılarımı onunla yazacağım. Türkçe yazarsam çalacaklar diye korkuyorum !»

Gaffuru o günden sonra her defasında biraz daha perişan, biraz daha sefil gördüm. Saçları omuzlarına kadar uzadı. Sakal ve bıyıkları bütün yüzü sardı. O zaman başı mühib bir manzara aldı. Bir arslan başına benziyordu. Sokaklarda terliklerini sürükliyerek avare avare dolaşıyor. kendisine para vermek istiyenlere dikkatle bakarak uzaklaşıp gidiyordu. Ahçılar ona parasız yemek vediriyorlar, kahveciler çay ve kahve ısmarlıyorlardı.

Karşılaştığımız zamanlar beni bir köşeye çekiyor, uzun uzun konuşmak istiyordu. Fakat artık fikirlerinden, onları çalmak istediklerinden hiç bahsetmiyordu. Bir gün: «Gaffur, yazıyor musun?» diye

sordum. Sakalını oksıvarak tatlı bir sesle «Hepsini yazdım, hepsini. Şimdi rahatım. Bak herkes bana nasıl savgı gösteriyor» dedi.

Bir sonbahar aksamı vine karşılaştık. Elimden tutarak: «Seni arıvordum: konusacaklarım var, gel biraz kırlara doğru acılalım» dedi. Yürüdük. Sehrin savfiyelerine giden asfalttan ayrılarak küçük bir derenin kenarında oturduk.

«Su ne sakin akıvor. dive basladı, simdi ben de onun kadar sükûnet icindevim. Hasta olduğumu bilivorum. —Elini alnına götürerek— şuradaki ağrı hic gecmedi. Bu ağrı aklımdaki fikirleri durmadan vedi bitirdi. Bazan kendimi toplamağa calısıvorum. O zaman ağrı korkunc bir hal alıvor. Dindirmenin tek caresini hic düsünmemekte bıldım. Beynimin icinde bir harabe var. Bu harabenin her tası avrı bir hatıravı. gecmişte vasadığım günlerde tattığım avrı bir zevki canlandırıvor. Bevnimdeki harabenin icinde dolasmaktan sonsuz bir haz duvuyorum. Bazan o harabede kendimi. Öğretmen Gaffuru buluyorum. Bana sen neden bövle oldun dive soruyor, neden böyle oldun? Ona, kardesim divorum. Bövle olmak mukaddermis. Hem ne oldum ki ! Sen hâlâ bevhude fikirlerin esirisin. Bense bütün fikirlerin sultanı oldum !»

Gaffur gözlerini batmak üzere olan güneşe çevirdi, devam etti:

«Birazdan karanlık çökecek. Bu sizlerin uykuya dalmanız için bir işarettir. Benim icin ise ruhumun bütün ısıklarının vanacağı an geldi. Artık hepsi benim olan Cinden Türkistana. Türkistandan Efgana kadar olan ülkelerde dolasabilirim!»

Kalkmak istedim. Kolumdan tutarak «yanımda kal» dedi. «işittim ki sen bir kitap yazmışsın. Orada hayatla ölümü karşılaştırarak konusturuyormussun. Bu kitaptan bana ver. Onu çok uzak bir yere giderek,

hiç kimsenin bulunmadığı bir yerde okuyacağım. Ölümü anlamak için ölü sükûnetine ihtiyaç vardır.»

«Ben böyle bir kitap yazmadım, Gaffur» dedim.

«Yazdın, iyi biliyorum. Bütün kütüphanelerde satılıyor. Yoksa fikirlerini çalacağımdan mı korkuyorsun ?»

Bu Gaffurla son konuşmam oldu.

OKTAY AKBAL

SİNEMANIN ARKA KAPISI

Bir gece içinde, o koskoca sinema nasıl yanıp kül oldu, hâlâ hayretteyim. O karlı, fırtınalı geceyi hatırlıyorum. Galiba tipi de vardı. Nice hatıralarımı saklayan o kocaman binanın tutuştuğunu duyar duymaz, o uzak kenar semtindeki evimden nasıl dışarı fırlamıştım ! Kızıl alev dilleri içinde can çekişen, yıkılıp giden binanın bu halini görmek ne kadar acıydı. Sanki bir çocukluk arkadaşını kaybediyormuş gibi derin bir hüzün duymuştum o gece. O büyük balkon, o daima gürültü içindeki paradi, o içine girenlerin gözden kaybolduğu ufacık localar, daracık koridorlar, geniş merdivenler miydi alevden sütunlar halinde yıkılanlar.. Dondurucu, karlı gece içinde, itfaiye erleri ve bir avuç seyirci arasında, öyle sanıyorum ki bu yanan binayı eski bir dost, unutulmıyan bir aşina gibi kendine yakın bulan benden başka kimse yoktu.

Ertesi sabah sinemanın yeri bir harabeden farksızdı, hâlâ yer yer duman tüten bir yığın... Etrafını çeviren itfaiye erlerinin çemberi dışında durarak onu son defa seyrettim. O güzelim renk renk afişlerin asılı durduğu antre, tertemiz beyaz perde, localardaki ufacık aynalar ne olmuştu ? Sevdiğim hiç bir parçası da kalmamışmıydı ? Ama birden bir parçasının ayakta durduğunu gördüm. Bu sinemanın arka sokağa açılan iki kanatlı kapısıydı. Kapının tahtası üzerinde mahalle çocuklarının yazdıkları küfürlerle beraber.

O büyük parçalar halinde yağan kar damlaları, itfaiyecilerin sesleri, meraklı kalabalığının konuşmaları, semt sakinlerinin telaşlı gidip gelmeleri içinden

birden sıyrılıp kendimi çok eski, çok uzak bir bahar mevsiminde buluverdim. Sanki anlaşılmıyan bir sihirle, bir nefes sigara içimi zamanda kar, yangın, harabe, rüzgâr değişivermişti. Ortalık bahardı. Bir Nisan günü. Savaştan yıllarca önce.. Bu sokakların eski halini, sırtına takdığı çantasiyle okuldan dönen mahzun, küçük sevinçlerle kendini oyalamak istiyen bir çocuğu görür gibi oldum. Her akşam eve dönerken mahalle arkadaşlarımın sinemanın arka kapısının veya karşıdaki evin önünde oturup bilye oynadıklarını, ara sıra da sinemanın arka kapısını gözetlediklerini bilirdim, ben de onlara katılırdım. Bu kapı ancak sinema boşalırken açılır, bazan aralık kalırsa gizlice içeri dalıverirdik. Oynıyan filmi kaç defa görürsek o kadar kârlı sayardık kendimizi.. Bunun için daima kapının civarında dolaşır, çene çalardık. Ayrıca, en önemlisi, akşam karanlığında bu kapıdan çıkan çiftleri seyredip, arkalarından açık saçık sözler söylemek az eğlenceli şey miydi ? Hele Cumartesi ve pazarları seyre doyum olmazdı. Korkak ve çekingen, sağa sola bakarak, ürkek ürkek kapıdan dışarı çıkan başı örtüiü kızlar, ciddiyetlerini bozmak istemiyen askerî okul öğrencileri, kenar semt hovardaları, işini bilen pişkin piyasa kadınları, genç acemi sevdalılar, boy boy önümüzden geçerlerdi.

Bu arka kapıyı herkes bilmezdi. Yalnız loca sakinleri kimsenin kendilerini göremiyeceği bu sokağa arka kapıdan çıkarlardı. Binanın içi öyle karışık, dolambaçlı idi ki bilmiyen kaybolurdu, ama locaların koridoru dosdoğru kapıya uzanırdı. Koltuk ve balkon müşterileri içinde ancak pek aşina olanlar arka kapının yolunu bulabilirlerdi. Bu yüzden localarda bir iki saat kapanan sevdalılar kimseye görünmeden arka sokağa çıkar, alaca karanlıkta kaybolabilirlerdi. Onları yalnız bizler, mahallenin haylaz, avare çocukları seyrederdik. Önümüzden geçenler hakkında türlü tahminler yürütürdük; şu esmer kız geçen defa

da yanındaki oğlanla sinemaya gelmişti, tanırdık.. Baş örtülü taze tam fındıkçıydı, her defa bir başkasiyle.. Kızıl saçlı tombul kadını ise bilmiyen yoktu, ver iki buçuğu al istediğin yere götür.. Liseli kızla genç tıbbiyeli daima sessiz sedasız bu sokaktan geçip giderlerdi, bir defa peşlerine düşmüş, ta Fatihe kadar takip etmiş, orada el sıkışıp ayrıldıklarını görmüştük. Her zaman görülmiyen, bir belirip kaybolan simalar da vardı. Onlar, çıktıkları sokağa bir yabancılık duyarlar, aşağıdan mı yukarıdan mı gideceklerini kestiremezlerdi.. Iriyarı sinemacı son müşterinin ardından dışarı bir göz atar kapıyı örterdi. Bazan da kapı aralık kalırdı, o zaman teker teker içeri dalar, karanlık salonda gizlice buluşur, iri yarı adam bizi yakalamasın diye elektrikler yanınca ya sıraların altına, ya seyircilerin arkalarına saklanırdık.

Arka kapının önünde çok eğlenceli, çok heyecanlı sahneler seyrederdik. Bir defasında uzun boylu, kırmızı suratlı bir adam bütün gün sokak boyunca gezip dolaşmış, arka kapıyı gözetlemiş, nihayet yanımıza yaklaşıp, biraz para yermiş, lâcivert mantolu sarışın bir kadını sinemadan çıkarken hiç görüp görmediğimizi sormuştu. Her birimiz bir şeyler söylemiştik. Galiba o kadını bir iki defa görmüştük. Adam eğer o kadını görürsek takip etmemizi, kendisine gelip haber vermemizi —Küçükpazarda bir dükkânı vardı— söylemişti. İki günde bir uğruyor, haber soruyordu. Biz bu hafiyelik oyunundan pek hoşlanmış, arka kapıdan çıkan her kadın acaba o kadın mı, mantosu lâcivert mi, değil mi, diye heyecan içinde bekler dururduk. Günlerce o sarışın kadını bekledik, göremedik. Onu sanki hepimiz tanıyorduk. Sık sık bu kapıdan çıktığını görmüş gibiydik.

Birkaç gün sonra çok heyecanlı bir hadise bütün semti altüst etti. Bir akşamüstü sinemada bir rezalet çıktı. Polislerin koşuşmasiyle millet ayaklandı. Sözde içerde birini vurmuşlardı. Biz heyecan içinde

bir caddeye, bir arka sokağa koşuşup duruyor, bir şey anlıyamıyorduk. Derken, arka kapıdan iki polis bir adamı kollarından sımsıkı tutarak dışarı çıkardılar. Ardından baygın bir kadın, en sonra da bıyıklı bir herif... Polislerin yakaladığı adam, bize para veren adamdı, kadınsa lâcivert mantolu, sarışındı.. Bıyıklı herifin kim olduğunu söylemiye lüzum yok. İşi hemen anlamıştık. Demek biz olmadan da uzun boylu adam karısını yakalamıştı, hem de sinemanın içinde, o daracık locada... Herkes birşey söylüyordu, sözde, adam bıçak çekmiş, ama vuramamış.. Ne heyecan, ne telâştı bizdeki.. O sıralarda gazetelerde savaşın adı sanı geçmezdi, bunun için günlerce Sinemadaki hâdiseyi uzun uzun yazdılar, resimler bastılar.. Ama bizleri, o hâdisenin başlıca kahramanları, şahitleri olan bizleri kimse hatırlamadı.

İşte sinemanın arka kapısını, o müthiş yangının sabahında, çocukluğumdaki gibi sağlam, eski hali rengiyle görünce bu eski maceralar içimde canlanıverdi. O sokaklar, o evler yıkılmıştı, sinema da bir eski hayal oluvermişti artık. Yalnız o aşina kapı yıllarca tek başına dayandı, yıkılmadı. Yağmurda, karda, rüzgârda, kanatları kopuk, felâketzede haliyle o uzak maceralı, aşk dolu günleri yâd eder gibiydi. Bizlere, yani eski haylazlara, avarelere, uzak günlerin şiirini tattırır dururdu sanki.

Geçen yıl o arsaya yeni bir sinema yaptılar. Bu daha küçük bir bina. Arkadaki kapıyı kaldırdılar, yerine bir duvar ördüler. Böylece benim eski dostumun son parçasını da yokettiler, sevincimi elimden aldılar. Ama hiç değilse arka kapısız bir sinema olamıyacağım hiç düşünmediler mi? Ya genç sevdalıların, âşıkların, macera düşkünlerinin ne yapacakları akıllarına da gelmedi mi? Bilmiyorum. Bilmiyeceğim de, çünkü o sinemaya asla gitmiyeceğim.

MUHARREM BARLOK

MEKTEPLİ

Arif usta yapı için getirilen çeşmeden su içerken «Şu mektepliyi uzaklaştırmalı, çekilmez oldu» diye düşünüyordu. Bu hürmetkâr, toy gençten ne istiyordu ? Buna kendisi de bir cevap veremiyordu. Yüzünü gördüğü, ondan bahsedildiğini duyduğu veya hatırladığı zaman öfkeleniyordu. Yeni giydiğimiz bir ayakkabının içinde iyice törpülenmemiş bir çivi, evvelâ hissetemyiz de biraz yürüdükten sonra nasıl topuğumuza batarsa, Arif usta da mektepliye karşı ayni hisleri duymuştu.

Tuğlaların dibine bağdaş kurmuş ameleye yaklaştı:

— Boğaz ola Osman !

— Buyur usta.

— Karnını doyurmağa bak.

Osman sabahları daha erken kalkarak ustayı evinden alır, beraber gelirler. Usta iş yerine yakın bir kahveye girerken Osmana:

— İstersen gel sen de bir çay iç, der.

Küçük insanların kendinden küçüklerine karşı her hareket ve sözlerinde olduğu gibi bunda da seviye farkını Osman Sezer, içinde kocaman bir parça siyah ekmekle akşamdan artmış ucuz yemek bulunan çıkını alıp iş yerini tutar. O ustası gibi çay, çörek ve peynirle kahvaltı etmez ki... Hele bir şeytana uysun, ustanın iyi haline rastladığı bir gün onunla kahvaltı etsin. Bir taraftan ustanın;

— Ulan Osman, kaynanan öldü galiba ! Sakın karının evinden getirdiği dünyalık beşibiryerdeyi bozdurmuş olmıyasın! gibi sözleri, diğer taraftan so-

van ekmek yemekten bıkmış küçük oğlunun boynunu bükerek (herhalde annesinin de teşvikiyle) :

— Babacığım, bana peynir alsana. Ahmet, Ayla hep peynirle çarşı ekmeği yiyorlar, bana özencik yapıyorlar, deyişi gözleri önüne gelir. Bundan sonra baklava börek de yese ne kıymeti olur...

Her sabah usta elindeki çöreği okkalarken kahveye girer, Osman iş yerini tutar «Hepsi bir kapıya çıkacak değil mi» diye kendini avuturdu. Yapıda altına bir tahta alarak tuğlaların dibine çöker, çıkınını açar, Allah ne verdiyse yerdi. Yarım saat sonra usta görünür. Ağzında sigara vardır. Yemekten sonra içerlerse ona midenin cilâsı derler. Usta sigarasının dumanını tüttürürken dizilmiş tuğla duvarlara bakar, bakar.. Neler duyar kimbilir. Belki piposunu tüttürerek yarılanmış tablosunu seyreden bir ressamın duyduklarını.

— Mustafa usta, bugün geç kaldı.

Amele son lokmasını çiğnerken cevap verdi:

— Neden acaba?

— Bilmem.

Osmana da bir tane atarak ikinci sigarasını yaktı.

Neden sonra Mustafa usta ceketi tek omuzunda, karşıdan gülerek gözüktü. Arif usta mübalâğa ile sordu:

— Nerde kaldın yahu? Nerdeyse öğle olacak...

Mustafa usta ceketini bir kenara koyarken, başını sallıyarak cevap verdi:

— Bırak Allah müstahakını versin, akşam sinemaya gittik!

— Ne? Akşam o itişip kakışanlar arasında siz de vardınız demek: (Alaycı bir gülüşle güldü). Dikkat et köroğlu elden gider ha!..

Mustafa usta Ârif ustanın çocukluk arkadaşıdır. Beraber mahalle mektebinden kaçmışlar, salatalık çalmışlar, kuş avlamışlardır. Biri sapan taşı ile ho-

canın sarığını düşürmüş, diğeri başını yarmış. Ârif usta babasının yanında doğrudan bu mesleği seçmiş. Mustafa usta babası kendisi çocukken öldüğü için kendi çapında yapmadığı iş, girmediği boya kalmamıştı. Nihayet arkadaşının yanında birkaç sene de duvarcı oluvermişti.

Bu arada üç amele de geldi. Bunlar İtalyadan yeni gelen Türk muhacirleriydi. İkisi kardeş, birisi dayı oğluymuş. Az konuşurlar, her an bir arada bulunmağa gayret ederler, söyleneni derhal yerine getirirlerdi. Ustanın ufak bir ihtarı ile birbirlerine bakışarak nasıl hareket etmek gerektiğini tayin ederlerdi. Mustafa usta iskeleye giderken:

— Osman, dedi. İskeleve bir ağaç daha koy !

Osman bir vığın ağactan münasibini seçerken Mustafa usta muhacirlere seslendi:

— Hemşerim, siz de yardım edin!

Hepsi davrandı.

Son olarak kravatlı, 19 yaşlarında bir delikanlı geldi. Bu, yapı **usta okulu**ndan mezun olmuş, yapıda çalışan diğer bir ustaydı. İş yerinde ona mektepli diyorlardı. Elbiselerini askıya, ayakkabılarını demirlerine geçirdi, tulumunu ve iş ayakkabılarını giydi, Arif ustaya yaklaşarak sordu:

— Bugün ne iş yapacağım ?

— Şu köşe bağlantısını.

Çocuk itaat etti; iskeleye çıktı, yerini hazırlarken işinin iyi gitmesi için Allaha dua etti. Okulda bu bağlantıya ait birkaç temrin yapmışlardı, fakat çok tatbikatı gerektiren zor bir işti bu...

Mustafa usta bağlantının bir yanma, Ârif usta öbür yanına geçtiler. Ârif usta imtihan etmenin verdiği hazla:

— Haydi bakalım Osman! diye seslendi. Harç ver! Delikanlılar siz de işlerinize !

Muhacirlerden ikisi iskeleye çıktı, aşağıdan atı-

lan tuğlaları tutarak ustaların yanlarına sıralıyacaklar, harç kovasını teneke kaplara boşaltacaklardı.

Yarış başladı.

Ustalar senelerin verdiği alışkanlıkla tuğlaları yerleştiriyorlardı. Delikanlı ise kaidesine göre tuğlayı koyuyor, iki taraftan çekülüne getiriyor, diğer tuğlayı alabiliyordu. Bu da zaman kaybına sebep oluyordu. Öte yandan dört gözün alaylı ve tenkitli bakışları âsabını bozuyordu. Arada Ârif ustanın :

— Çabuk ol, delikanlı ! Sırayı kaçırıyorsun, ihtarı ile imtihan edildiğini anlıyor, acele etmekle işi daha fena gidiyordu. Bir an bütün enerjisini toplıyarak o da :

— Harç ver! Tuğla ver! demeğe başlıyor.

Ne yazık, enerjiden ziyade alışkanlık istiyen bir işti bu... İbrahim sıkılıyor, terliyor. Annesinin gülen hayali «gayret et evlâdım!» diyor. Evlenen kızkardeşine haftalığını alınca göndereceği hediyeyi düşünüyor. Yapı sonunda ikinci mevki trenle memleketine gideceğini bilmem kaçıncı defa hatırlıyor. Hani şöyle yeni bavulu ile şık, trenden bir beyefendi gibi inince palabıyığın karoçasına kurulacak :

— Çek bizim eve! diyecek.

Arabacı çocukken arabanın arkasına takıldığı veya mektep tatillerinde yorgun inince cebinde son kalan birkaç kuruşla götürmesini rica ettiği zamanki gibi muamele edemiyecek. Kısa taşlık yoldan giderken:

— Hayır, asfalttan! diye emredecek.

Ne bir şey sormasına meydan verecek, ne de bir şey söyliyecek. Onu tecessüsü ile yalnız bırakarak kırbaçlarının ve alaylı çehresinin intikamını alacak. Tam «O» nun kapısı önünden geçerken yapı usta okuluna gidişini küçümsiyen, tabanı pençeli, ayni kravatlı liseli arkadaşını görecek:

— Kadri! diye seslenecek.

Karoçayı durdurarak ayağını fiyaka ile basamağa atacak, Kadrinin, kıyafetine hayranlıkla bak-

masına ehemmiyet vermden yüksekten lâflar edecek. Bu anda «O» pencereden bakacak. Evvelâ kendisini tanımıyacak, sonra hatırlıyarak pencereyi açacak ve

— Kadri, istediğim romanı aldın mı ? diyecek.

Kadri :

— Bak Müjgân, İbrahim gelmiş ! diye istemiyerek söylenecek.

Müjgân eski lâkaytlığını muhafaza ediyormuş gibi, İbrahimin hissedebileceği titreyen bir sesle :

— Ya, öyle mi! diyecek. Hoş geldi. Sen kitabı getirdin mi ?

İbrahim bu anda arabacıya kafasını yukarıya kaldırmadan,

— Çek! diyecek. Kadri sonra görüşürüz.

Müjgân omuz silkecek:

— İbrahimin burnu nekadar da büyümüş !

Kadri kendi istikbalinin uzunluğunun verdiği kıskançlıkla :

— Seninki ne de şıklaşmış! diyecek.

— Bu kadar parayı nereden buldu acaba ?

— Okulu bitirdi, hayata atıldı. Çalışıyor...

Müjgân, İbrahim hakkında şimdiye kadar aklına getirmeyi münasip görmediği bir şeyi düşünecek. Bu düşünce onu öyle bir tatlılıkla saracak ki Kadriyi unutacak, pencereden çekilerek masasında bunu düşünecek.

Karoça evleri önünde durunca asıl sen o zaman seyret tatlı feryadı. Bu mühim değişikliği gören, duyan bütün mahalleli birbirine soracak :

— Ayol, Ayşelere (İbrahimin annesi) karoça ile kim gelmiş ?

Kendisinin eski hali gibi yalınayak, kirli mahalle çocukları gelenin kendisi olduğunu anlayarak koşuşacak. Merak edilmeyecek şey mi bu ! İbrahim karoça ile gelmiş ! Bir kısmı kendinden evvel evlerine girerek onu taşlıkla bekleyecek, bir kısmı da sorduk-

larına cevap beklemeden tepeden tırnağa kendisini süzecek. Arabacıya kırmızı bir lira vererek:

— Üstü kalsın! diyecek.

Bunlar birkaç dakika içinde olup bitecek. Annesi kapıdan fırlayarak kollarını oğlunun boynuna dolayacak...

Ârif ustanın : «Çok geride kaldın!» diye gürlemesile birdenbire kendine geldi.

Usta devam etti :

— Sonra bağlantı uçlarını birleştirmek zorlaşacak.

Ustaların biri dört, öteki üç sıra geçmişti onu. İbrahim:

— Pek okadar zorlaşmaz usta, dedi. Siz hatıla başlarken ben seviyeyi tamamlarım.

— Vay küçük bey vay! Bütün işleri biz yapacağız, sen bir bağlantı ile vaktini geçireceksin !..

— Biliyorsunuz ki bu bağlantı zordur.

— O sana göre delikanlı ! Burası mektep değil. Karşında hocan da yok.

— Ne demek istiyorsun ?

— Demesi memesi bu: Yapamayacaksan çekil, ben geçeyim !

— Burada ne oluyor? diye mal sahibi belirdi. İşiniz bitti de kavgaya mı sıra geldi ?

Arif usta, Mustafa ustava işaret ederek iskeleden indiler. İbrahim de indi. Kare oldular. Mal sahibi Ârif ustanın sözünü sık sık kesmesine ehemmiyet vermeden İbrahimden dinledi. Sonra Ârif usta bir peygamber kadar haklılık iddiası ile arada bağlantıyı göstererek anlattı. Makul malsahibi onun okuldan yeni çıktığını, kendilerinin o yaştayken tuğla taşıdıklarını ileriye sürdü. İşin tatlıya bağlanacağını hisseden Ârif usta kestirip attı:

— İhsan bey, dedi. Bizim çocuklarla uğraşacak, onlara ders verecek halimiz yok. Biz iş yapmak istiyoruz, oyun oynamak değil...

— O da zamanla yetişecek usta.

Ârif usta kızdı:

— Burada ya o çalışır, ya biz! dedi. Aksi halde. Osman zembilleri topla! Mustafa usta, ceketini giy gidiyoruz.

Malsahibi bir an gitsinler diye düşündü. Onlar hazırlanırken ayağının burnu ile evirip çevirdiği taşa bakıyor, düşünüyordu. Yalvarmalarına tahammü edemeyerek daha evvel peşin para vermişti. Sonra bir işi yapanla, yeni gelenin kalan yerden devam etmesi başkaydı. Mevsim duvarcıların iş mevsimiydi Ceketinin sol kolunu üç defada giyemiyen Ârif ustaya yaklaştı, kenara çekerek birşeyler söylemeğe başladı. Ârif usta dinliyor, arada «Olmaz ! İmkân yok! Yapamam!» gibi cevaplar veriyordu. Patron İbrahimin yanına geldi, ona da birçok şeyler söyledi Genç her sözüne «Peki. Olur. Ne olacak efendim.» diye cevaplar verdi. Malsahibi gülerek cüzdanını çıkardı, İbrahimin birikmiş yevmiyelerini ödedi. İbrahim barakamsı yere giderek elbiselerini değişti. İş elbiselerini bir gazeteye sararak koltuğunun altına aldı. Çıkarken son bir defa döndü, kendi koyduğu tuğlaları gözlerile aradı. İlk hayat imtihanını kaybettiren bağlantıya baktı :

— Allahaısmarladık Ârif usta, Mustafa usta Allahaısmarladık Osman, Allahaısmarladık arkadaşlar, hoşçakalın.

Ve malsahibinin de elini sıkarak :

— Allahaısmarladık efendim, dedi, yürüdü.

Herkes arkasından bakıyordu...

TARIK BUĞRA

İLK AŞK

O orada idi.. arkadaki masada oturan O'ydu... kız bunu biliyordu... biliyor ve küçülüyor küçülüyordu :

Salona - bir adım gerisinde âşıkı, taze bir hava serpintisi gibi girmişti: Kekikli yaylalardan geçmiş taze, tertemiz bir hava serpintisi veya-veya.. bir saadet şarkısı gibi girdiğini, böyle bir tesir bıraktığını sanırdı: İnsanları görmeden ve dudaklarında kasıtsız bir gülümseyişle.

Şimdi bütün bunları - komik, küçültücü buluyordu: Bir oyun-evcik veya hırsız polis oyunu iflâs etmişti. Tahta tabancaların iktidarı, bez bebeklerin büyüsü.. ne oldu ?

Halbuki bütün bunlar teselliden de fazla bir şeydi - gibi zannetmek istiyordu.

Şimdi ise-komik, küçültücü.. çünkü O orada, arkasındaki masada idi-yirmi günle beraber.

Yirmi gün, yirmi gün-yirmicik gün her şey olabilir mi ?

O mutlâka orada idi.. kız bunu biliyordu.. yüzünü-sol kaşın kıyısındaki yara izini görmemiş, sesini-sesini işitmemişti.. fakat O mutlaka-mutlaka orada idi. Kız bunu biliyordu ve birdenbire-hırçın, sinirli, kesik kesik güldü.

«Bu kadar zayıf olma nerdeyse acıyacağım sana.»

Son buluşmalarında kız, gene böyle gülmüştü ve O böyle demişti.

Kız :

— Tabloların için.. diye başladı ve âşıkı meş-

hur ressama adıyla, soyadıyla hitab etti - ah, bu çok fena :

«Hizmetçi kız ruhu.. sende bu var..»

— Niçin konuşmuyorsun kuzum? hadi birşeyler anlat - bir şeyler anlat işte - çünkü O orada.

Tabii gene ayni edâ, ayni mizaç ile.. ve gene bir bardak - şarap.

Kız birdenbire - bir sağnağa tutulur gibi, ilk cümlelerin baskınına uğradı:

«Siz hep böyle içer misiniz ?

«İçkiden sonra çalışabiliyor musunuz ?»

Ve daha bir çok sualler.. kızın ilk cümleleri hemen hep sualdi.. ve sual - alâka - itiraf, kabule hazırlık.

Masa yavaş yavaş kalabalıklaşıyordu: Kızın tanıdıkları, âşıkının tanıdıkları.. ve tanıştırmalar.

Kız, hüzün yasak diye, düşünüyor, fakat konuşmayı, gülmeyi âdilik saymaktan kurtulamıyordu - çünkü O orada idi.

Sualler. Sualler başlangıçta-aşk. Sualler, sonra-itiraz, gururun can hevli.

«İçkide ne var, anlamıyorum ki ?

«Sen bunu asla anlamıyacaksın ala'm benim.» demişti.

Ve kendini daha çok verebilmek, böylece de yüzde yüz sahip olmak arzusu-hırsı

«İçince değişiyorsun, değişiyorsun.. ihtimal her şeyi değiştiriyorsun-belki beni de değiştiriyorsun.»

O buna karşılık-sırıtarak: «bunu aşkımızın sırrı olarak kabul et.» demişti.

*
**

Kız ürperdi; âşıkı elini tutmuş :

— Haksız mıyım, canım ? diye soruyordu.

Kız, gülümsiyerek :

— Zannederim şekerim, dedi.

Evet gülümsiyerek ve şekerim, Halbuki: «çıka-

lım buradan, derhal çıkmalıyız-çünkü..» diye bağırmak isterdi-çünkü O orada idi.

Hayır, kız sesinden ve gülümseyişinden zerre kadar endişe duymuyordu.. onlar her zaman olduğu gibi güzel ve.. -güzeldiler.. ama mesele bu değildi ki... Bütün mesele O'nun orada, arkasında, tam arkasındaki masada, ayni edâ, ayni mizaç ile - sonra şarap bardağı, bir elma, sigara-müstehzi, pervâsız.

«ahh.. seni bütün bu budalalar niçin tekmelemezler? niçin tekmeliye tekmeliye - tekmeliye kapı dışarı atmazlar - niçin?»

Hasır koltuğa uzanır gibi oturmuştur; pabuçları masanın ta berisine kadar gelirdi.

Sen!.. -sen Allahaşkına- bunu söyle.. sen neyine güvenirdin, neyine güvenirsin ?»

Yirmi gün-yirmi günümüz, niçin yüz yirmi, niçin on bin yüz yirmi gün olmadı ?

Olamaz mıydı ? olamaz mıydı-sanki ?

Sen.. bana.. hiçbir hak tanımak istemedin. Ukalâ, küstah-kaba soğuk anlayışsız.

Ben - onyedi yaşında - idim. Oyun da benim için aşkın kendisi kadar:

Hüzünlü sükûtlar.
Elele -
Mehtab güzel değil midir? mehtabda gezmek ?
Ölümden bahsetmek, ebediyen demek-dâima demek?

Naz o yaşta, saffet o yaşta, ürkeklik, kendini çekme-o yaşta irâdi midir ? ticarî endişelerden-mi, dir?. Sen aşkın ne olduğunu-

Sen aşkın ne olduğunu ne güzel biliyordun. Bunu yalnız sen bildin-sen bilirsin. Bütün bu insanlar - milyonlar ? beyhûde. Konuşuyorlar. Halbuki-kelimeler onların mı? lâfı geçen kıymetler, hükümler onların mı? onlar hangi hükmü, hangi kıymeti hak edebilirler? çünkü onlar-hangi hükme, hangi kıymete

bağlanacak kuvvete sahipler? bunların - işte şunların kendileri-kendileri yok ki ortada...

Bunları bana sen öğrettin -

Şimdi neden böyle?.. Benim kelimelerim, gülüşlerim, öpmek ve öpülmek arzularım-sende kaldı. Hoşlanışlarım ve ihtirasım. Sende kaldım-sende kaldım.

Âşıkı soruyordu :

— Neyin var? dalgınsın..

— Bilmem.. birden öyle oldu işte -

Çünkü O orada.

— Başını uğuşturma.. Ağrıyor mu ?

— Evet. Başım darmadağın.. çok-

Çünkü.. O orada.

— İstersen kalkalım.

— Evet gidelim -

Çünkü O orada. Fakat ben kalmalıyım-çünkü..

*
**

Şimdi ben gidecek miyim ? Sen gelmiyecek misin ? Bana hiçbir şey söylemiyecek misin ? Benden hiçbir şey sormıyacak mısın? Benden öğrenmek istediğin hiçbir şey yok mu ? Üç sene geçti aradan.. Üç sene içinde ben-üç seneyi nasıl geçirdim? bana bakma, bu üç sene içinde sen ne yaptın? beni hiç düşünmedin mi ? özlemedin mi-istemedin mi ?

Gelmiyorsun? Niçin? herşey bitti tabii-senin için Halbuki ben-ben sende kaldım.. sende kaldım. Bunu anlamıyor musun? Yoksa ben bu rolden ne ümid edebilirdim? bu gösterişlerden? Yoksa bu adamın benim yanımda ne işi olabilirdi? Ben bir şarlatan gibi; âşıkım, evet birbirimizi seviyoruz, evleneceğiz, diye bağırır mıydım? Halbuki ben bağırdım. İlân ettim işte-çünkü çünkü sen yoktun artık ve bana bundan başka ne kalabilirdi ?..

*
**

Kapıya geldikleri zaman kız, âşıkına:

— Siz gidin, dedi: Ben burada, bir parça, evet biraz daha kalmalıyım. Buna ihtiyacım var, bana ancak bu iyi gelir -

Çünkü :

Onlar gittiler. Kız, o masaya doğru-rüzgârın savurduğu bir gül yaprağı gibi.

Ve gülümsedi. Sonra.. bu gülümseyiş dudaklarında-güzel dudaklarında dondu kaldı ve asla oradan silinmedi. Ve o gülümseyişi her erkek kendisi içindir zannetti. Bu zaten üç senedir-ayrılıştan beri hep böyleydi. Yalnız işte bu akşam-çünkü.. zannetmişti, işte öyle birdenbire ve tuhaf bir şekilde. Zaten ayrılış günü O: «Âşıkların, âşıkların, arılar kadar çok âşıkların olacak, şimdi artık.» demişti.

ORHAN KEMAL

CELFİN ETİ(1)

Kadın ne yapacağını şaşırmıştı.

Komşu:

«Gel sen beni dinle, dedi, gözü açılmadık it manığı bul bi dene, boğazla, yüz derisini, yağda kızart, yedir.. Evelâllah birebirdir..»

Kadın :

«Neler yedirmedim biçareye.. dedi, şeftali yaprağını kaynat, sabahleyin aç karnına içir dediler, içirdim; itin pisliğini yedir dediler, yedirdim; yüz bir dene nünüğü (2) suda kaynat, sarmısaklı yoğurt dök ver dediler, ettim; tosbağayı boğazla kanını sıcak sıcak içir dediler, içirdim...»

Demindenberi horozlu şeker alsın diye huysuzlanıp anasının eteğini çekiştiren oğlunu bir tekmeyle yıktı :

«Soyka! diye bağırdı, dert ye ! Yarın babasız kalırsan görürsün gününü...»

Komşu :

«Günah kız, diye çocuğu yerden kaldırdı, sabi daha o !»

«Kıran girsin.. Bir para kıymetleri kalmadı gözümde.. Herif elden gidiyor.. Ne durdan anlarlar, ne oturdan.. Düşmanının kapısına gönderirler seni, ne bu ?»

«Sen beni dinle de öyle yap.. Çok faydasını görecen.. Bul bir manık...»

Yerdeki karıncalara gözünü diken kadın :

---

(1) Celfin, Cenup Anadoluda tavuk ve pilice verilen addır.

(2) Nünük : Salyangoz.

«Soyunda sopunda yoktu fukaranın, diye mırıldandı, dal gibi delânnıydı.. İki yüz kiloluk çemberli balyaları sırtlardı da bana mı demezdi, hastalık ürkerdi.. Nerden girdi yüreğine bu soyka illet bilmem ki...»

«Öyle yap. Köpek manığını boğazla...»

«Fayda edeceğini bilsem...»

«Eder. Yağda çevire çevire kızart, celfin eti gibi olur!»

«Doktorun sözüne bakarsan...»

«Amaaan... Doktor da çıksın.. Hepsi para tuzağı.. Dediğimi yap sen.. Yarından tezi yok, şu Hediye'nin kiracısına git, itleri kunnadı, alteve giriver, o değilden, al birini, boğazla, yüz, temizle, kızart...»

—

Kocasının yattığı odanın kapısına gelince kadın, durdu. Adam gene inliyor, söyleniyordu.

«Ulan Allah, ulan ne kötülük ettim sana ? Yol mu kestim, cana mı kıydım? Ne tükenmez gazabın varmış.. Al canımı diyorum, almıyorsun. Avrada avrat ettin beni, düşmanlarıma avuç açtırdın.. Bu sana sığar mı, ulan sığar mı senin adaletine bu ?»

Kadının içi kötülendi, duvara dayandı. Diri göğsü, eski, yamalı iş gömleğini geriyordu. İki damla yaş güneş yanığı esmer yüzünden aşağılara yuvarlandı.

«Avrad ettin beni avrad: Ben böyle olacak adam mıydım? Fabrika köşelerinde, ite köpeğe muhtaç ettirdin benim gül gibi avradımı.. Adalet mi bu ulan ? Sığar mı adalete ?»

Birdenbire gıcık tuttu, uzun uzun, horozlar gibi öte öte öksürmeğe başlayınca, kadın koştu. Yarı bellerine kadar ıslak duvarların nemlileştirdiği loş oda küflü küflü kokuyordu. İncecik bir mitilin üstünde sırtüstü yatan kocasını kadın yavaşça kaldırıp oturttu. Adamın ağzı dolmuştu.

Kadın yatağın yanındaki yuvarlak kutuyu tuttu

«Tükür, tükür babam, tükür !»

Adam ağız dolusu, kanlı bir balgamı çıkarınca rahatladı. Kadın, kocasının soğuk soğuk terleyen şakaklarını iyice kuruladı, onu tekrar sırtüstü yatırdı, iki yanını yorganla güzelce bastırdıktan sonra:

«Şu Meryem var ya, dedi, eskicinin avradı, bitişikdeki..

«Eee ?»

«Sana kızarmış celfin gönderecek!»

Adamın gözleri ümitle parladı.

«Celfin kızartması mı? Meryem mi? Eskicinin avradı ha? Essahdan mı? Tüm celfin mi gönderecek ?»

«Heye, tüm celfin gönderecek..»

«Söyle de bari, etti bir hayır, salça sürüp, öyle kızartsın, derisi çıtır çıtır olsun, e mi ?»

«Eh, söylerim..»

«Ben celfin kızartmasını çok severim.. Çıtır çıtır olsun derisi...»

«Çıtır çıtır kızartır, söylerim..»

«Hani azbuçuk vaktim olsa da, şöyle kalkıp oturabilsem, şu kapının önüne, celfin kızartmasının yanında da bir şişe siyah şarap.. Allah kuvvet verirse, gene eskisi gibi iyi kötü para kazanırsam nâpacam biliyormusun? İyi bir kuzu alacam, bol da yağ.. Sana diyecem ki, al avrat, yağı esirgeme, kızart şunu bi gözel... Bi budunu da Meryem bacıya yollarız... Değil mi ?»

«İyi ol da.. Işallah...»

«Demek Meryem beni düşündü ha ? Kalkınca ona zorlu bi yemeni alacam.. Kuzunun başıyla barsaklarını, mumbarım, ciğerini hep Meryeme verirdik. Demek iyi avratmış.. Kaç kaç kerre, yok yerden hatırına dokandıydım avradın.. Celfini tüm gönderecek değil mi ?»

«Tüm gönderecek..»

«Siz de yersiniz, çocuklar da...»

«Hayır hayır.. Sen kendine bak.. Biz ne olsa yeriz...»

«Boğazımdan geçmez avrat, töbe geçmez boğazımdan..»

«Geçsin. Sen iyi olursan bizim celfinimiz de o, bayramımız da.. Yeter ki sen iyi ol...»

«Avrat, Allah razı olsun senden, Allah seni iki cihanda aziz etsin.. Benim bu perişan halimde bırakmadın beni.. Taş deyi tuttuğunu altın etsin Allah...»

«Sen iyi ol. Sen iyi olmadıktan sonra, altını da kendinin olsun, gümüşü de.. Sen iyi ol yeter ki.. Benim altınım da sensin, gümüşüm de...»

«Ben celfini çok severim, hepsini yiyecem. Siyah şarap ta olmalı ki.. Ama şimdi değil, sonra.. İyi olunca Mersine de giderdik, bacımın yanına... Çocuklarım nerde ?»

«Sokakta, oynuyorlar..»

«Vay evlâtlarım, vay yavrularım... Doya doya öpemiyorum.

Allahtan...»

Yeni bir gıcıkla allak bullak oldu.

— ...

Hediye'nin kiracısının altevine usullacık giren kadın, besili eniklerden birini koynuna soktu, eve geldi. Eniği boğazladı, kanını curuna akıttı, yüzdü, temizledi, yağda iyice kızarttı, butlarını filân parçaladı. Günah umurunda değildi. Herkes «Alttarafı, bir hammal parçası..» diyordu ama, herkes haltetmiş...

Kızarmış köpek yavrusu eti bulunan sahaniyle odaya girdi.

«Uyuyor musun ne ? dedi, bak ne getirdim sana.. Kalk, kalk ta ye sıcak sıcak...»

Adamın ipince boynu kocaman başını zorla çevirdi, fersiz gözler sahana baktılar. Odaya yayılan kokuyu kokladı kokladı :

«Bu, dedi, celfine benzemiyor avrat...»

Kadın telâşlandı :

«Bismillâhirrahmânirrahim.. Celfin vallaha, billâha celfin.. Celfin olmasa, abooo. Celfin olmazmıymış.. Meryem kendi kızarttı, yanındaydım ben de.. Celfin olmasa...»

«Celfin değil bu avrat, beni kandırma, celfin değil...»

«Vallaha celfin, billâha celfin...»

Kadın butlardan birini aldı.

«Bak, celfin işte.. Çıtır çıtır kızarmış...»

«Celfin böyle olmaz, bilmem mi ben ?»

«Vallaha, billâha, dört kitap hakkı için...»

«Bırak dört kitabı mört kitabı.. Celfin değil.. Madem celfin, ye bakalım ! Sen ye, ben de yiyecem.. Hadi...»

Kadın bunu hesap etmemişti. Yüreği çarpmağa başladı. Elindeki buda baktı, içi bulandı.

«Hani ? Celfimse niye yemiyorsun ?»

Ufak bir tereddütten sonra, kadın :

«Ihı, dedi, yiyorum işte...»

Budu kuvvetli dişleriyle ısırdı, çiğnemeğe başladı. Kendini zor tutuyor, lokma ağzında büyüdükçe büyüyor, şakakları ılık ılık terliyordu. Uzun uzun çiğnedi, fakat bir türlü yutamadı. Adam inanmıştı. Iyi kızarmış, gevrek eti iştahla yerken, kadınla meşgul olmuyordu. Bir ara kadın, birşey bahane ederek kalktı, komşunun kirli, yırtık çullarla çevrili aptesânesine kendini dar attı, öğürtüyle kustu. Öyle öğürdü, öyle öğürdü ki, bağırsakları sanki ağzından gelecekti. Her tarafı kuvvetle titriyor, soğuk soğuk ter döküyordu. Biraz hafiflediği sıra, elinde kocaman bir maşrapa tutan komşu:

«Noldu kız? dedi, soğukladın mı, noldun böyle ?»

«Ne soğuklaması bacıım, ne soğuklaması...»

«Noldun ya ?»

Herşeyi anlattı. Meryem :

«Essahtan mı kız? diye şaştı, yedin mi? Yüreğin nasıl bayverdi ?»

Kadın:

«Yedim, dedi, on senelik helâlım.. Zehir bile içerim..»

Gözleri kuvvetle parladı.

«Çocuklarımın babası o, diye devam etti, benim kocam!»

İçerde, işbaşı için ayarlı çalar saatın sesi kuvvetle öttü. Kadın geç kalmış gibi, seğirtti.

949

SAMİM KOCAGÖZ

HASRET

Çarşı içinde esnaf, dükkânlarını kapamaya hazırlanıyordu. Çöken akşam karanlığı, ortalıkta büyük bir telâşa, gürültülü bir kaynaşmaya sebep olmuştu: seyyar meyve satanların dükkânını kapayıp evine dönen esnafın yolunu kesen sesleri, kalabalığın uğultusunu bastırıyordu. Bu saatlerde alışveriş, birdenbire canlanır fakat birdenbire bitiverirdi. Sonra çarşıyı, kapanan kepenk sesleri sarar...

Çarşı içinin bütün hayhuyunu, gürültüsünü bastıran, bir de radyo, gramofon ve plâk satan birkaç dükkânı vardır. Bunlar, akşam vakti, biraz daha müşteri çekmek için, kapılarının önündeki hoparlörlerini veryansın ederler...

Ali ile Mehmet, bu radyoculardan birinin karşısındaki bakkála, ekmek, peynir ve helva almaya geldiler. Bu sırada radyocunun kapısından, Ankara radyosunun halk türküleri dökülüyordu. Ali ile Mehmet'in bakkaldan çıkan adımları yavaşladı. Kapanan bir dükkânın kapısı önünde durdu. Oracığa, ellerindeki çengellere dayanarak çöküverdiler. Suratları asık, gözleri dalgındı. Akşama kadar rıhtımda taşıdıkları tütün balyalarının üzerlerine sinen kokusu, gelip geçenlerin burnunun direğini sızlatıyordu.

Ali, bir zaman papatya gibi küçük bir kızı düşündü. Mehmet, kendini kerpiç duvarların arasında, köyünde hissetti. Bıraktığı zaman karnında bir çocuk taşıyan karısını, gözlerinin önünde kocaman karnıyla dolaşır gördü. Bir ara, «Karnının şişi inmiştir gayri..» diye, düşündü.

Radyocunun dükkânı şimdi, rengârenk ışıklarla

donanmıştı. Radyodan tatlı bir kadın sesi, «Urfalıyım ezelden!» diye, ortalığı sarıyordu. Ali'nin düşünceleri ile sarmaşdolaş olan bu nağmeler, gözlerini karıncalandırdı. Birden arkadaşma dönüverdi. Mehmet de dolu gözlerle ona bakıyordu. Bir zaman bakıştılar. Sonra birbirlerinden utanır gibi oldular. Başlarını önlerine eğdiler... Fakat ikisi de tekrar, kendilerini türkülerle, rüyalara, kapıp koyverdi..

Neden sonra radyonun sustuğunun ve radyocunun dükkânını kapadığının farkına vardılar. Çarşıiçine karanlık iyice çökmüştü. Fakat memleket türküleri loş caddelerde inliyordu. Ali, çarşının ortalık yerine okkalı bir tükrük attı. Mehmet, doğrulurken mırıldandı: «Vay anam vay !. Urfa neresi, İzmir neresi... Gözünü sevdiğimin memleketi...»

Yürüdüler. Ekmek peynirlerini göğüslerine basarak, çengellerini kollarına asarak, artık ıssızlaşan çarşının boş kaldırımlarında, yatacakları hana doğru uzaklaştılar...

MUHTAR KÖRÜKÇÜ

KAHRAMANLAR

Benim memleketim, İstiklâl muharebeleri sırasındaki kahramanlığı ve düşmanlara bile kendini tanıtışı ile meşhur bir şehirdir. Her sene, belli kurtuluş gününde şehitleri anma merasimi, abideyi ziyaret ve nutuk söyleme törenleri yapılır; gazetelerde o güne ait hatıralar anlatılır; Ankara ve İstanbulda ileri gelen hemşerilerimiz gazetelere mülâkatlar, radyolara konferanslar hazırlarlar.

Kahramanlık günlerinden kalabilen mücahitler göğüslerine madalyalar takar, hiç olmazsa birgüncük kendilerini ön plânda görürler.

Benim babam da bu mücahitlerden biridir. Başkalarından duyduğuma göre epi cesareti görülmüş, epi yararlığı dokunmuş.Galiba idare ve kumanda işlerinde de mühim bir şahsiyetmiş. Gel gelelim bu bahiste o kadar çok konuşur, ihtiyarlığın tek tesellisi olan bu hatıraları yerli yersiz o kadar çok anlatır ki, ha kikaten yaptıkları da mübalâğa ve palavra mahiyetini alır, hem usandırır hem de daha kötüsü, işin hakikatından şüphelendirir. Belki onunla ilk defa görüşenler için enteresan gelir ama, bir kaç kere dinliyen bu mücahede hikâyelerinden usanç getirir: zaman geçmiştir. Hele bizim gibi bunları bir hayatın bütün bir sonbaharı müddetince dinlemeğe mahkûm olanlara artık pek yavan gelmektedir.

Bir mecliste sinema artistlerinden bahsedilirken, birden, kovboy filimlerinden mücahedeyi tedai ederek lâfa başlayan babama, mevzuunu kaybetmekten ve bu mevzua girmekten dolayı iki misli kızan hemşire hemen kaşlarını çatar, yüzünü buruşturur; an-

neme: «gene seninki başladı» gibilerden hırs ve istihza ile bakar; annem: «ne yapalım, hoş gör; vaz geçemez işte» demek isteyen bir bakışla ona yalvarır. Babam da bu pandominayı bilir, bizleri kendi tarafına kazanmak için bazı ta'vizlerde bulunur; söz arasında bana «sen de o zatla görüşmüştün değil mi?» yahut küçük kardeşime: «Ankara'da o vekil sana benden bahsetmişti ya» kabilinden işhat sualleri sorar.

Çok defa, hükûmetin siyaseti, dünya durumu gibi karışık meselelerde, kendimin de pek anlamadığım büyük büyük lâflar ederken, yarı cahil adamlara ne malûmatlı olduğumu gösterirken bu mücahitlik mevzuuna geçtiğini ben de sinema havadisi bozulan kızkardeşim kadar sinirle karşılamaz değildim; parlak sözlerimin yarıda kaldığını, ondan daha parlak fikirlerimin insicamı bozulduğunu hayıfla görürdüm. Aman bu kahramanlık...

Evet... ben de gene mücahede hikâyesinden bahsedeceğim:

Yine böyle bayraklı, muzikalı tören günlerinden biriydi. Ankara'dan sureti hususiyede bir mebus heyeti gelmiş, civar vilâyetlerden kelli felli belediye ve parti başkanları toplanmışlardı.

Nutukların bitip geçit resminin başlayacağı sırada Bali zade Sait bey yanıma geldi (soyadı kanunu çıkt., bunlar yasak kelimelerdir, zaten onlar «Bali zade» yi «Özkanat» a çevirmişlerdir ama o gene Bali zade Sait beydir). Himayekâr bir iltifat tavrıyla omuzuma dokunarak:

— Yahu dedi, sizin aileden bir Ökkeş varmış, kim bu ? ...

— Büyük amcamın oğlu. Eskiden kamyonları vardı: Haci efendi derler.

— Eh eh.. bildim.. bir zaman bizim fındıkları da taşıdı.

— Evet.. ta kendisi. Neye sordun ?

— Ankaradan gelen mebusların içinde bir tarihçi var. Mücahedeye ait hâtıralar topluyor. Sizin Ökkeş de Çınarbaşı taarruzunun kahramanı imiş, görüşmek istedi.

— Allah allah, hiç haberim yoktu. Bir yanlışlık olmasın ?

— Hayır hayır, ben de eskiden duymuştum.. (düzelterek) görmüştüm.

— Peki, öğleden sonra getiririm.

Bu Bali zade Sait bey de mücahitlerin ön safında geçinir. Bir mecliste bu mevzu açılınca, babamdan geri kalmayacak mübalâğalarla hatıralara geçer, ama bunu bilhassa yabancıların yanında veya biz gençlere karşı yapar: o günleri görenlerden nedense bir çekingesi vardır. Onların yanında tevazu hisleri coşar sanırsınız. Meclisi umumî, belediye vesaire üyesidir, zengindir. Şehri idare edenlerin başındadır, buna rağmen ihtiyarlara hürmet eder görünür, onlar da bu kompromiyi kabul ederler; kimisi korkudan, kimisi unutmadan, kimisi lakaytlıktan. Ama bazan kızan tok sözlülerden birisi ağzını açar : onun düşmanlarla işbirliği yaptığını, mücadelede vatan haricine kaçtığını, dönüşte müstevlilere ziyafetler verdiğini, hatta bir generalin resminin hâlâ kendisinde bulunduğunu söyler. Ama bu sözlerin üstüne çeyrek asırlık bir hareket ve inkılâp tarihinin, bir intikal ve değişiklik zamanının ağır yükü basar ve şüpheler zayıflar.. Sait bey gene Sait beydir.

İşin garibi bu kahramanlık şahsiyetine telkinle ve anlata anlata bizzat Sait de inanmıştır: bana amcamın oğlundan bahsederken bir cephe komutanının kahraman bir onbaşıdan bahseden pozunda belki de samimidir.

Ökkeş ağabeyin bu sırrına epi şaştık; gerçi babam, o sırada onsekiz yaşında olan yeğenimin de mücahedeye iştirak ettiğinden bahseder ama bu gene kendine ehemmiyet verdirmek içindir. Annem de bu

işi ancak şimdi hatırlamıştır: sahi Ökkeş çok yararlık göstermişti.

Bu Ökkeş ağabey eskiden müteahhitlik yapardı, sonra benzin ve lastik dırıltılarıyla uğraşamadı, kamyonlarını yok bahasına sattı: alanlar milyon sahibi oldular: ona söförlerin taktığı ve sofuluğundan dolayı kendinin de hoşuna giden «Haci efendi» lakabından başka birşey kalmadı.

Köşesinde tesbih çekerken buldum. Evvelâ mırın kırın etti: gelen mebus beylerin huzuruna çıkacak elbisesi, kıyafeti olmadığından bahsetti. Sonra ben ısrar edince: «ne olmuş yahu? kim kahramanlık etmiş? ben büyükçe birşey yapmadım» demeğe başladı. Zar zor razı ettim.

Öğleden sonra hevetin oturduğu odaya girerken ben ondan heyecanlıydım. Bittabi günün adamları hep ordaydı ve bittabi mücadeleden başka her mevzu konuşuluyordu: mebus beylerden dilekler isteniyor, onlar da sanki yapacaklar veya yapabileceklermiş gibi maroken defterlere not alıyorlardı.

Sait bey sözün sırasını getirdi:

— Efendim, işte günümüzün mütevazı kahramanlarından biri geldi. Çınarbaşı taarruzunun kahramanı, dedi.

Oturanlar ve hevet üyeleri alâkadar göründüler. Bu günün hatırı için mevzua girildi. Bu vesile ile de alâka celbeden Sait, kendine soğuk soğuk bakan Ökkeş ağabeyi sıkıştırdı: o da kurtulmak için, varım yoğalak bir dille, Danonciyo'nun bir kaç destan çıkaracağı vak'ayı anlattı :

«Şehir muharebesi safhasında, düşmanın son taarruzu başlamış, diğer mahalleler düşmüş, sadece Çınarbaşı camiindeki müdafiler dayanıyor. Onbeşlik bir mermi tam kubbeye isabet kaydetmiş ve bunlar kala kala sekiz kişi kalmışlar. Etrafları büyük bölme olduğu için sonuna kadar dayanmışlar, ve düşman buradan geçemiyeceğini anlayınca üç tane tank

getirmiş. O zaman için yeni olan bu silâh ta bunları yıldırmamış, onun ateş saçarak geldiğini gören Ökkeş mazgalın önüne fırlayarak tam gözetleme deliğinden vurup tankı saf harici etmiş ve tozdan dumandan bilistifade gene içeri girmiş. Öteki tankın da önüne bir bomba atmış, tesadüfen bu da tekerleklere gelmiş ve o da saf harici olunca öteki tank kaçmış, bu sırada bir mermi daha düşmüş ve kubbe yıkılmış. Düşman o kadar yılmış ki taarruza cesaret edememiş ve sonra bu hızla düzelen diğer cephelerde kalkınma başlayıp vaziyet sükûnet bulunca bunları aramağa gelmişler: beş arkadaşı iki gün enkaz altında aç vaziyette bekledikten sonra kurtarmışlar. Düşman bu sırada tankları çekip kaçırmış.»

Sözün burasına gelince Ökkeş ağabey heyecanla :

— Nidem ki, dedi, kubbe yıkıldı. O tankları yesir edemedik.

Epi sualler sordular: daha evvel tank görmüş mü idi ? hangi cephede bulunmuş sonraları ne yapmış? madalya almış mı ?

— Madalya mı? ben ne yaptım ki madalya alam?

Anlatışının ve cevabının basitliğine rağmen herkes, en riyakârlar bile bir an susmuşlar, mebhut kalmışlardı.

Sait o andan istifade etmek istedi. Tiyatrovari bir pozla :

— İşte beyler, dedi, biz o kahramanlık destanını böyle yazdık.

Ökkeş ağabeyim onu sanki ilk defa görüyormuş gibi döndü: kendinde hiç rastlamadığım keskin, gazaplı ve istihkarlı bir bakışla Saide baktı, baktı.

Fakat Sait, rolüne o kadar girmişti ki, bu bakışlara kahramanca tahammül etti ve sonunda gözünü indiren gene Ökkeş ağabey oldu.

BEKİR SITKI KUNT

SATILIK EV

Sultanahmet meydanında küçücük bir kahve, —ama set üstünde değil,— cami duvarı sırasında, çukur bir dükkân... Önünde iki üç masa, bir kaç iskemle.. Mayıs sonlarında bir gün.. At kestaneleri daha henüz koyulaşmamış, körpe yeşillikleriyle kahveyi peçeliyor. O kadar ki, karşıdan bakan biri, dikkat etmezse, burada kahve olduğunun farkına bile varmaz.

Kahveci ikide bir, çukur dükkânından çıkıp, ipleri tenekeden asma bir terazi kefesine benziyen bir tepsi ile masa masa dolaşarak müşterilere kahve dağıtıyor. Saat yarımla bir arası.. Gökte gayet neşeli, âdeta kabına sığamıyan bir güneş var, ama buraya damlası düşmüyor.

Kahvenin önünden bir az uzakta, sağ tarafta, «Sâbıka imam-ı sultanî elhaç Mehmet efendi»nin mezarı altında, yine de kahve müşterisi olarak, bir kaç kişi oturuyor. İçlerinden biri kadın.. Genç bir kadın.. Başında, deseni allı yeşilli bir eşarp. Ortadan ikiye ayrılan sarı saçları, diplerine doğru kumrallaşıyor. Yüzünün hatları düzgünce... Sivri çeneli ve ince burunlu.. Yüzü mühmel bir tarzda boyalı.. Dudaklarının kırmızısı soluklaşmış.. Sağ ayağının ökçesini iskemlenin ön ayak koyacak yerine geçirmiş.. Sol bacağı sağının üstünde.. Bacakları dolgun ve biçimli.. Üstteki nin naylon çorabı, ta yukarılara kadar kaçmış..

Genç kadın, parmakları arasında ufalan cigaradan bir iki derin nefes çekip izmariti fırlattı attı. Ağzından burnundan çıkan duman, bir bacanınki gibi, etrafa savurulup dağıldı. Kadının tam karşısında

oturan, esmer, yağız, kara bıyıklı ve kadından daha genç görünen yakışıklı bir adam, hemen cebinden bir Boğaziçi paketi çıkarıp kadına uzattı. Genç kadın isteksiz isteksiz, bir cigara daha aldı. Yandaki başka bir adam, kibriti çakıp kadının cigarasını yaktı ve kendisi de, masanın üstüne bırakılmış olan paketten bir cigara aldı. Paketin sahibi esmer delikanlı, dudaklarına bir cigara götürdü ve masa etrafındaki üçüncü erkeğe de bir tane verdi. Şimdi hepsi birden keyifli keyifli tüttürüyorlardı. Bir aralık, genç kadın, birer altın sikkeye benziyen testekerlek, sarı, ışıltılı gözlerini esmer delikanlıya dikti ve kendisinden hiç beklenilmiyen kalın, hırıltılı bir sesle, bir ihtivar ayyaş sesiyle

— Bana bak Murat, dedi, anlıyor musun, paralar benim avucuma savılacak. Hiç başka çaresi yok. Ben torfgaya gelemem ha !.. Sonra ferağ vermem, sizi rezil ederim.

Murat, bu nevi sözleri çok dinlemiş bir adam haliyle, sadece başını, kıvrattı, hiç sesini çıkarmadı. Fakat genç kadının cigarasına kibrit cakan adam :

— Ablacığım, uzun etme işte, dedi, peki, peki.. bin defa peki.. Paralar serin eline savılacak, tabii.. Sanki ayrınız gayrınız varmış gibi.. Parayı ha sen almışsın ha kocan.. Ne çıkar sanki.. Zaten alıcı parayı başkasına verir mi sanıyorsun ?.

Kadın

— Ayrımız gayrımız var mı, yok mu, o şimdi belli olmaz, dedi.

Bu söz, esmer delikanlıya dokundu. Kırgın ve sitemli bir sesle :

— Hanımefendi, demek şimdiden belli olmaz !. Ne demek bu ?

Masadaki diğer iki erkek, ikisi birden :

— Canım, çocukluğu bırakın, diye işi yatıştırmak istediler. Durup dururken, hiç yoktan mesele çıkarmayın.

Murat hâlâ kırgın duruyordu. Genç kadın dayanamadı:

— Ah canım, diye onu kucaklamak istedi, sen nasıl istersen öyle olsun. Yalnız şunu bil ki, otomobil benim namıma alınacak.

Bir müddet hiç konuşulmadı.

Seyyar fotografçı, bir ara yanlarına sokuldu :

— Resim istemez mi, hemşire hanım, diye sordu.

— İstemez, istemez..

Murat kol saatine baktı, üçüncü erkeğe :

— Hakkı be, dedi, Şefik bey daireye gelecekti, bir bak bakalım, gelmiş mi, gelmişse, orada beklemesin, daha erken.. burada olduğumuzu söyle..

Hakkı gitti.

Neclâ suratı asık, sessiz duruyordu.

Murat :

— Neclâcığım, dedi, kime bu surat!. Otomobil senin namına olacakmış.. Varsın olsun, olmasın diyen kim ?. Ben seni dolandıracak mıyım sanki.. Lâfa bak!.

Gücenme yavrum, dedi Neclâ.. Ha benim, ha senin.. Mademki farkı yok.. Benim namıma olsun.

— Peki, peki, olsun.. Benim buna bir diyeceğim yok zaten.. Ama niçin bu itimatsızlık ?

— İtimatsızlık değil ki bu şekerim.. Darı dünyada bir evim vardı, satıp otomobil alacağız.. Alalım... almıyalım demiyorum. Ama dünya hali bu.. belli olmaz ki..

— İşte itimatsızlık da buna derler ya, dedi Murat.. Halbuki iyi düşünsen.. Maksat çok kazanmak değil mi ?.. Evi niçin satıyoruz, ayda 15 lira kira getirdiği için, değil mi?.. Eğer mal sahibi de ben olursam, şöförlüğüm asıl o zaman para eder. Nasıl anlatayım, bir takım kredi üzerine işler yaparım. İtibarım olur. Ama, senin namına oldu mu, her hangi ücretle çalışan bir şoförden ne farkım kalır?. Ayrımız

gayrımız olmadığını kim ne bilecek?. Herkes işin iç yüzünü ne bilsin. Hem bilmeye mecbur mu ? Eğer ne olur ne olmaz diyorsan, belediye nikâhı da yaptırırız. O vakte kadar, nüfus kaydım da memleketten gelir, her halde...

Neclâ hiç cevap vermedi.

Demin kadının cigarasına kibrit çakmış olan adam, bu defa münakaşaya hiç karışmamış, parmaklarının arasında sönmüş olan cigarasiyle uyukluyordu.

Murat bir cigara daha yaktı, bir tane de kadına uzattı :

— Yok eğer nikâha da bir diyeceğin varsa, diye sözüne devam etti, o zaman söyle, sana noterlikten bir de senet vereyim, ha, ne diyorsun?.. Kabul mü?

Neclâ yine cevap vermedi, fakat bu defa yatışmışa benziyordu.

Hakkı yolda dönerken, ta karşıdan eliyle başiyle, Şefik bey için :

— Gelmemiş, gelmemiş, diye işaretler yapıyordu.

Murat tekrar saâtine baktı :

— Tuhaf şey, dedi, şimdiye kadar gelmesi lâzımdı, bir it oyunu olmasın sakın.. O boşnak, herife başka ev çakmağa kalkmasa bari. Ne dersin Rifat efendi ?.

Rifat efendi, yani cigaraya kibrit çakan adam:

— Sen hiç meraklanma paşam, dedi, bizim işimiz sağlamdır, belki yüz ev alıp sattım. Hiç birinde oyunbazlık eden olmadı. Şefik bey neredeyse gelir. Sen hiç merak etme.. Takrire gelirken tabii para için bankaya uğrıyacaktı.. Belki orada gecikmiştir. (Elini siper gibi kaşının üstüne tutarak:) karşı yolda giden o değil mi, ona benzettim.

O tarafa baktılar. Hakikaten Şefik beydi. (Göbeği önde). Tapu dairesine doğru gidiyordu.

Hakkı, Şefik beyin arkasından koştu.

Murat yine saatine baktı. Saat bir buçuğa geliyordu. Memur bir buçukta dairede bulunacak, Neclâ Taşkasaptaki evini 7850 liraya, ev ticaretiyle uğraşan Şefik beye satıp ferağını yapacaktı. Bütün masraf Şefik beye ait olacaktı.

Murat :

— Hadi bakalım, Neclâcığım, dedi, vakit tamam. Herifi bekletmiyelim. Sen de Rifat efendi, şahidin biri Hakkı olur, bir tane de buluversen..

— Bir şahit te ya sen, ya ben..

— Yok.. yok.. Bu işe ikimiz de karışmış olmıyalım.

— Mademki böyle ince eleyip sık dokuyorsun, pekâlâ.. istediğin gibi olsun.

Rifat efendi içinden, «kimi bulayım, kimi bulayım» diye söylenerek asıl kahvenin önündeki masalara doğru yürüdü. Bir tanıdık var mı, diyerek dikkatli dikkatli bakındı, birden:

— O.. diye seslendi, merhaba Hilmiciğim. Yahu nerelerdesin. Seni gökte ararken yerde buldum.

Öbürü:

— Yine ne var, diye sordu.

— Canım, şey.. Elimde bir ev var, İslâmbeyde.. Hiç tamire ihtiyaçsız.. Kutu gibi bir ev.. Dört odalı.. sofası, hamamı, mutfağı.. Kuyusu, elektriği.. Her şeyi tamam.. Terkos, havagazı boruları yakın.. Eve getirme muameleleri derdest.. Bir müşteri olursa göz kulak ol..

Hilmi efendi:

— Yerini iyi söyle de yazayım, dedi, kaça olacak ?

— İyi bir müşteri olsun da, parası kolay.. Sekiz bin diyorlar, ama, belki bir az kırdırabiliriz.

Hilmi efendi cebinden cetvel çizgileri basılı «evrakı matbua» dan bir kâğıt parçası çıkardı. Kurşun kalemini ağzına götürüp ıslatarak İslâmbeydeki evin

adresini, cedit ve atîk numaralarile birlikte yazdı. Kâğıdı katladı, itina ile iç cebine yerleştirdi. Sonra

— E.. daha başka ne var, diye sordu, kim bu adamla bu kadın, bak sana işaret ediyorlar.

— Murat isminde bir söför.. Yanındaki de metresi.. Kadın herife abayı yakmış anlaşılan.. Evini satıyor. Parasile otomobil alacaklar. Acentesine sipariş bile vermişler. Biz kadını teskin ediyoruz, ama, bu şöförlere inan olmaz. Kadına bir madik oynamasa bari.. Ama oynamaz, oynamaz!. (Başını çevirip Muratla Neclâya:) Siz yürüyün, biz geliyoruz.

Sonra Hilmi efendiye:

— Hadi gidelim, şu takrire şahit ol, dedi, bir sevap işlemiş olursun.

Öbürü nazlandı:

— Yok canım, neme lâzım..Alan da satan da hayrını görsün, bana ne.. Hem daha öğleyi de kılmadım.

— Aman Hilmiciğim, kardeşim, etme eyleme... Şahitlik edeceksen, tabii parayla.. bedava değil ya.. Dünyada bedava iş kalmış mı yahu.. Sana şöförden nasıl olsa iki buçuk lira koparırım. Hovarda çocuktur. Bu iyiliğimi unutma; emi.. hadi, kalk bakalım.

İkisi de kahveden kalkıp, Muratla Neclânın arkasından, Tapu dairesine doğru yürüdüler.

MAHMUT ÖZAY

MISTÂFENDİ

Biz iki arkadaş, kapıdan girilince sağ taraftaki üçüncü masayı işgal ettik. Namık Kemal'in saçı sakalına karışmış yağlı boya resmi bizden tarafa olan duvardadır; altında «Karakolun emriyle şarkı ve gazel okumak yasaktır.» yazılı. Doğrusu Namık Kemal kadar biz de şarkı ve gazel okumağa niyetli değiliz zaten.. Sesimize güvenip güvenmemek meselesi başka bahis, şöyle birkaç kadehçik içip dertleşeceğiz.

Ta dipte, köşelerdeki iki masayla bizim karşımıza gelen duvar kenarındaki masalardan üçü meşgul. O duvarda da Mitat Paşanın arkadan geniş püskülü sarkan fesli, klasik portresi var; ama o ince kenarlı, beyzî gözlüğü yok gözünde. Onun da üst tarafında muhterem müşterilere bir ihtar: «Veresiye yoktur.» Bilmem Mithat paşa merhum içki kullanır mıydı, fakat sarhoş olmak için değil de def'i gam için olsa bile ne arkadaşım, ne ben veresiye içki içeriz; ayıp geliyor bize.

Duvarlarda yine yağlı boya ile yapılmış —levha halinde değil, Namık Kemal ile Mitat Paşa'nınkiler gibi doğrudan doğruya duvar üstüne— başka resimler de var: Kayaya yaslanmış, burma bıyıklı, pürsilâh bir zeybek; bir parkta bisiklet gezintisi yapmakta olan kara gözlü kara kaşlı, şaşımsı bir genç bayan; hallaç yayından fırlayıp yığılmış pamuklar gibi köpürmüş deniz ve uçuşan martılar; ormanda avcılar ve fermaya kalkmış köpekleri; çayırda yelpaze kuyruklu bir doru at!.. ve bunların arasına demet demet, bazan da tek tek serpilmiş renk renk, çeşit çeşit çiçekler...

Salamon (bu bizim meyhanecinin adıdır) bu resimleri üç yıl önce habeşî, bir ressama toptan 250 liraya yaptırmıştı. Bunda Salamon'un zevki mi, sanatkârmki mi, yoksa müşterilerinki mi âmil oldu pek kestiremem. Ama gerek Namık Kemal, gerek Mitat Paşa asıl portrelerine kilometrelerce uzak olsalar bile buraya gelenlerin hepsi onların kim olduklarını pekâlâ biliyorlar. İşinin ehli olan Salamon biraz psikolojiden anlıyor gibi geliyor bana.

Kalbur üstü yerlilerin kaç defa bana 25000 nüfuslu olduğunu öğünç olsun diye söyledikleri bu kaza merkezinde gerçi bir dostla yemek yenecek, birkaç kadeh içilecek daha konforlu, daha temiz meyhane ve lokantalar da var; var ama ben ve biz, yani dar gelirlilerle kasketli ve basit giyimliler çok defa Salamon'un meyhanesinde tütsüleniriz. Kaç defa bizim Müdür, sırasını getirerek taşı gediğine koydu: «Arkadaşlar, dedi, içmek elbette bir ihtiyaçtır, takdir ederim, lâkin içtimaî durumumuzu gözönüne almak da lâzımdır. Bize yakışan yerlerde, bize yakışan kimselerle pekâlâ biz de içebiliriz.» Evet, o böyle dedi kaç defa... Gel gelelim ben de kendime burasım ve burdakileri yakıştırdım işte, ne yapalım!.. Burda biraz daha keseye elverişli, hem de tekellüfsüz içebiliyorum; civar masalardakiler hep kasketli, hep basit giyimli çünkü.

— Oğlum İdris, bize iyisinden bir kilo şarap... İki de şiş !

Ne diğer masalarda oturanlarla, ne de duvardaki resimlerle ilgileniyoruz. Zaten o resimlerden hangisinin nerede, ne biçimde olduklarını biz gözü kapalı, ezbere biliriz. Her masanın müşterileri baş başa vermiş; kimi çift - çubuktan, konuşuyordur; kiminin mevzuu bir hukuk davası, alacak - verecek yahut da miras meselesidir; siyaset, parti işi filan değildir. Bazan askerlik, bazan hovardalık hatıraları da anlatılır şüphesiz. Ben de üç - beş sene evvel yine bu-

rada —şimdi rahmetli olan— ihtiyar bir dostumdan Çakırcalı'ya, Yürük Osman'a, Dereli Mestan'a ait baskın hikâyeleri dinlemiştim.

Burdakilerin sesi eğer bazan yükselirse tez gelmiyen bir şişe şarap veya meze içindir; yoksa hep alçak sesle konuşulur burda. Gazel ve şarkı da okunmaz; yasağa tam riayet vardır yani. Yüksek sesle, bol kahkahayla gülenlere de hemen hiç rastlamadım; içiliyor, içiliyor ama coşulmuyor. Onun için gecenin ileri saatlerinde, sokaktan bir «OOOF.. Oooof !..» narası işidince ben yattığım yerden kararımı veririm: «Bizimkilerden birkaçı evlerine dönmektedirler!» ve naradan sonra tabiatiyle bozuk düzen bir türkü de dinlerim; boşalma !

Şişler ve şişe çoktan geldi; içinde kıpkırmızı horozibikleri, sarı - beyaz dalyeler, fesliğen ve kekikler bulunan vazoyu daha masaya oturur oturmaz bir kenara iterek onlara mutena bir yer hazırlamıştık esasen. Sözü ilk kadehte dostum açtı: «Şimdi Yoğurthane olarak kullanılmakta olan Yalınayak hamamını gezmiş, en az üçyüz elli senelik bir tarihe malik olan bu binanın özelliklerini ve güzelliklerini, şimdiki durumunu anlatırken kadehin yardımına sığındı bir iki defa, yoksa ağlardı belki... İç yarısıymış, iç!.. Evliya Çelebi, Seyahatnamesinde bu hamamı ballandıra ballandıra anlatırmış... Bugün metrûk... Metrûk da ne kelime, yoğurthane!.. Hem o pislik neymiş öyle!.. Burada bir Belediye ve Belediye doktoru yok muymuş?... Nerdeymiş o millî tarihten, millî kültürden avaz avaz bahsedenler?... «Ben de kadehe sarılarak kendisini tasdik ettim; Selçuk devrine ait bir medrese ile bir kütüphanenin, büyük bir din âlimine ait mezarın, Aydın oğullarına ait bir türbenin feci durumları hakkında mahallî gazeteye yazdığım fıkraları mealen tekrarladım. Kim okur, kim dinler !.. İlgili olması gereken sayınları isim tasrih etmeden çekiştirdik durduk. Kadehleri tekrar tekrar yuvarla-

dık, şişe tazelendi; onu da tamamlayıp meyhaneden çıkarken artık kolkola yürümek mecburiyetindeydik. Mevzu devam ediyordu; ayağımızın ve dilimizin kaymadığını pek iddia edemem ama kafamız işliyordu. (Bir uzuv haddinden fazla çalışınca başka bir uzvun zararına inkişaf edermiş, diye birşeyler okuduktu vaktiyle mektepte... Belki ayağımızın kayışı da kafamızın çok çalışmasındandır!..) Memleketin tarihi, coğrafî, iktisadî, içtimaî meseleleri üzerindeydik kendimize göre. Burnunun dibindeki eserleri, gözü önündeki hâdiseleri tetkik etmeden ve talebesine de tedkik ettirmeden kitap sayfalarına saplanıp kalan hocalar hakkında da ileri geri attık savurduk. Kaldırımlar gündüz yağan sürekli yağmurdan ıslaktı, mevsim Mayıs sonları olmasına ve hatırı sayılacak kadar içmemize rağmen havanın serinliği hissediliyordu. Ben paltolu idim, arkadaşım ceketinin yakasını kaldırdı. Çarşı içinden geçmiyelim dedik; dolgunuz çünkü. Foto Sümer'in ordan arabacılar meydanına çıktık. Solda bir camiin şerefesinde kandiller yanıyordu; kimbilir bu gece ne gecesidir!..

Dar ve karanlık bir sokaktan yürüyoruz. Solda bir kapı açıldı; şerit halinde bir ışık kaldırıma uzandı, ucu karşı duvara çarptı. Geniş şalvarlı, başı bağlı, iri yarı bir kadın sol elinde bohça gibi taşıdığı canlı bir varlığı yürütmeğe çalışıyor. Kaldırımdaki ışık şeridi ayaklarıma dolandı sanki durdum ve baktım. Arkadaşım «yürüyelim!» dedi; «Sen istersen yürü dedim ona, ben içeri dalacağım!» O, kolumdan sıyrıldı, gitti ve ben aralık kapıdan içeri sızdım: «Selâmünaleyküm!..»

Ve sen Mıstâfendi; benim pek güzel bildiğim bu nalbant ahırının hani o nal döğülen yüksekçe yeri yok mu, işte orda eski bir hasırın üstünde, bir Buda heykeli gibi bağdaş kurmuştun. Bugünkü gibi hatırımda; selâmımı kolayca ve derhal iade etmedin, kıpırdamadın bile yerinden, bir defa baştan aşağı süz-

dün ve ben seddin kenarına iliştikten sonradır ki «Merhaba, hoşgeldin!» dedin; öyle değil mi Mıstâfendi?.. Ben sana buraya niçin girdiğimi peltek peltek anlatmağa çalışırken kapıda gördüğüm kadın küçüğe çişini yaptırıp dönmüştü. Gemici fenerinin fitilini biraz yükseltmek lüzumunu hissettin. Ben yirmibeşlik sigara paketimi ortaya koyarken sen de —üzerinde eski yazılarla «Hürriyet, Adalet, Müsavat» yazılı fakfon tabakanı önüme sürdün. Alâkadar olmuyordun benimle, gözlerin hasırın bir noktasına dikilmiş öyle duruyordun. Geçen kış ters yüz yaptırdığım on yıllık paltom da sende hiçbir tesir yapmadı mı Mıstâfendi ?.. Halbuki bizim arkadaşlar bu palto hatırı için bana hep «Buyur Ekselâns... Buyur Pırens!» derler.

Sigara sarmanın da bir hüner olduğunu takdir ettim; bir taraftan tütünü dökmeden kâğıdı yuvarlamağa çalışırken yan gözle sana bakıyordum: esmer yüzün ne kadar da sakindi!.. Bıyıkların ince ve düşük... başında damalı bir kasket. Bir viyaklama duyuldu, uzanarak kilimi düzelttin; hım, anladım ki o zaman bu kilim altında, kanbur kamburluktan adetleri sayılabilenler sana mensuptur... Sağ olsunlar! Daha ötelerden bir ıhıltı, uhultu geldi. Biz işimize baktık, karşılıklı duman savurduk.

«Buraya yukardan, Tavas taraflarından gelmişsiniz. Zati her yıl gelirmişsiniz orak ve çapa için. Sizin o taraflarda orak ve harman zamanına daha iki ay varmış... On - onbeşe lirayla dönermişsiniz vakti gelince... tabiî birkaç metre bez, birer de yorgan alırmışsınız... Kârınız kisbiniz bu imiş işte.»

— Hoşgeldin !

Yanımıza kırçıl sakallı donuk bakışlı biri yaklaştı; geldi, hasırın bir ucuna oturdu. Hürriyetli, adaletli, müsavatlı tabakayı onun önüne kaydırdın; o da sardı, tüttürmeğe başladı.

«Kırk kişilik vagonlarla gelmişsiniz. Sizin kafi-

le bir vagonda 65 kişi imiş, çoluk - çocuk. Çengel alanına kiliminizi, yorganınızı sermişsiniz. Sizin oralar yüksek, yayla... ama bizim buralar, mayısın onu dedin mi ıpılıktır; onun için serilip serpilmişsiniz.»

Biliyorum Mıstâfendi; o alanda, bu mevsimde sizin o taraflardan gelen guruplar küme küme yer tutarlar. Bir arkadaş, bir gün sizi karşıdan, güya bu alanda yapılacak apartmanlar için hazırlanmış taş yığınlarına benzetmişti; edebiyat hocasıydı da ondan.

Ahırın karanlık taraflarında ohlamalar, puhlamalar devam ediyordu, şurdan burdan sert öksürükler de yükseldi. Gemici fenerinin fitilini biraz daha yükselttin. Etrafımızda şalvarlı, uzun iç donlu üç - beş kişi daha belirdi, onlar da birer yana iliştiler. Yirmi beşlik paketimin karnını yararak sigaraları ortaya serdim :

— Buyurun arkadaşlar !

«Akşam üstü yağmur tıpırdamağa başlayınca pılı pırtıyı toplayıp önce karşı konağın saçağına sığınmışsınız. Kiminiz bir heybenin, kiminiz bir bohçanın veya yorgan dürümünün üzerinde öyle tünemişsiniz. (O konağın sahibi sayıngiller tabii cam arkasından sizin bu durumunuzu seyretmişlerdir, Mıstâfendi. Ve Ortanın bilmem kaçında iki yıllık olan bayzadecik de güzel, orijinal bir tahrir vazifesi kaleme almıştır belki !). Ama yağmur bir türlü dinmek, durmak bilmemiş ki... Eee, ne olacak ?.. Hadi yağmur dindi diyelim, yaygıları çamura seremezsiniz ya!.. Ve sen, kafile başkanı sıfatiyle bir yer, bir çatı altı aramağa çıkmışsın. Yeni yapılmakta olan Halkevi binasının bir köşeciği, sizin kafileye yeter de artar bile. Gel gelelim, müteahhit aksi adam.. «Olmaz!» diyor. Halbuki, adı üstünde; Halkın evi değil mi?.. Geçmişsin ordan efendim, yine yeni yapılmakta olan bir başka binaya sığınmak için baş vurmuşsun. (Haaa, o, Kelbaş avukatın evidir, bilirim. 20,000 liraya çıkacak-

mış. Bu herif iki yıl önceye kadar mıymıntmm, pısırığın biriydi; parti dalgalariyle birlikte yükseliverdi.) Tabiî ondan da bir şey çıkmamış.»

Size onun gibilerden birşey çıkmaz gerçi Mıstâfendi ama, sizin gibilerden onlara çok şey çıktığı gün gibi ayan beyandır. Onlar vakti kerahette buz kovalarında soğutulmuş rakılarını billûr kadehlere boşaltıp çekerken radyonun düğmesini çevirmesini de bilirler: «Sayın dinleyiciler, şimdi halk türküleri programımıza başlıyoruz!» ve sizin oraların uzun, yanık havalarından bini bayan bilmem kim —sözde şivenizi taklit ederek— okumağa başlar; senin Kelbaş da, Mıstâfendi, «Oof, Of!» diye kaykılır koltuğuna.

Halka gittikçe sıklaştı, hasırın üstünde on - onbeş kişi olduk. Artık teklifsiz tekellüfsüz birbirlerimizin sigaralarından yakıyoruz. Bir fener daha yaktırdın. Ahırın karanlıklarından üç ayrı tonda, üç ayrı öksürük. Biri çok ince... Galiba çocuk!..

— Üşütmüşler Mıstâfendi, bakıtmak lâzım onları!

«Bulamamışsın tayfanı sığındıracak bir yer; han olmaz, pahalı düşer... Camilerin dış cemaat mahalleri desen, olmaz, yasaktır!.. Ve nihayet bu nalbant ahırını geceliğini üç liraya kiralamışsın.»

Sen fazla izahat vermeğe kalkışma, kimin olduğunu bilirim ben buranın. Şehrin pazar günlerinde köylüler şimdi şu sizin öksürüklülerin yattığı yere hayvan bağlarlardı ve şu üstünde halkalandığımız yüksekçe yerde de bir nalbant nal döğer dururdu. Mal sahibi burasını tütün deposu yapacak artık... Daha kârlı da ondan. Yakında usta kovacak, şeklini, tertibini değiştirecek.

— Vakit ne kadar da tez geçiyor, Mıstâfendi ?.. Bak, saat bir olmuş!.. Bu mevsimde burda yağmurlar sürekli olmaz, yarın güneş açılınca her yer kupkuru olur.., yine alana çıkarsınız. Fakat, şu öksü-

renleri bir defa doktora göstermeli!.. Benim, bir doktor arkadaşım var, iyi çocuktur o; dur, yarın sabah onu getireyim buraya, görsün, baksın !.. Gideyim artık ben, hadi siz de yatın. Allaha ısmarladık !

Sağdan soldan hayır dua sözleri kulağıma çarptı. Fener tutup yol gösterdiler; sen de koluma girip beni ta köşe başına kadar geçirip uğurladın. Ayrılırken ne kadar kuvvetle el sıkıştık, hatırlar mısın Mıstâfendi ?

*
**

Aradan yıllar geçti: o gece, bende bir hatıra olarak kaldı, tabiî sende de öyledir. Ertesi gün, ne sizin öksürüklülere bakmak için vadettiğim doktor, ne de ben ortalıkta görünmediğimiz için kim bilir hakkımda neler düşündün?.. İçinden «Belli günlerde, meydanlarda havaya yumruk sallıyanlar gibi bu da ahırda birşey savurdu gitti işte!..» demişsindir belki; haklısın Mıstâfendi !

Sen nerden bileceksin ki; bizim doktorlar yaptıkları bir toplantıda, muayenehanelerinde bakacakları hastalardan 5, evlerde bakacaklarından 10 lira almağa karar vermişler; halbuki eskiden 2,5 ve 5 alırlardı; yani iki misline çıkarmışlar, aşağı idare etmiyormuş!.. Hem bu artırma teklifi de benim sana arkadaşım dive bahsettiğim doktor yok mu? ondan gelmiş !

Hastaların sağaldı mı, öldü mü bilmem; Tanrı cümleye uzun ömürler versin! Yine bahar mevsimlerinde guruplar teşkil ederek T... ye gelivorsundur tabiî. Ve meselâ hava biraz bulutlansa nalbant ahırı ile beni hatırlıvorsundur, elbette:

«Ah şu adama bir raslasam da :

— Nerde, nerde o bizim öksürüklülere bakıverecek doktorun senin ?.. deyip onu bir malıcup etsem!»

diye aklından geçmiştir belki.

Ben, Mıstâfendi, şimdi Şarktayım. Kadro fazlası olarak gönderdiler; ne yaparsın, memuriyet !

Cümlenize selâm ederim Mıstâfendi !

SEMİH PAKALIN

TESADÜFLER

Hava bir Ağustos günü kadar sıcaktı. Bâbıaliden yukarı çıkıyorum. Yollar tenha, kitapçılar kapılarının önüne çıkmışlar. Velhasıl herşeyde bir durgunluk, bir öğlen uykusunun mahmurluğu var. Vitrinlere bakarak ağır ağır yürüyordum. Güvercinler kaldırımlarda heyecansız dolaşıyor. Eski, tozlu kitapları arasından, başını dışarı uzatan, kurşunî yüzlü Garbis efendi esniyor, Remzi bey, kapıya yaslanmış papiyonunu düzeltiyor, ilerden bir Demiryolu bölüğü şarkı söyliyerek köşeyi dönüyor ve kabaraların parke taşlar üzerinde çıkardığı muntazam sesler gittikçe yaklaşıyordu. Herkes gibi ben de duruyor ve yüzlerinden sıhhat okunan askerleri seyrediyorum. Yalınayak, pabuçlarını ellerine almış, sümüklü, saçaklı çocuklar kaldırımlardan onları takip edebilmek için koşuyorlardı. Ordu... Bu fakir milletin herşeyisi.

Birden omuzuma dokunulduğunu hissediyorum, dönüyorum, şaşkınlık ve kucaklaşma...

— Koca Müştak !..

Kısa bir zaman birbirimizi şaşkın seyrediyoruz.

— Askere gitmedin mi ? diyor. Çapkın, değişmişsin yahu, saçların da amma dökülmüş, biraz zayıflamışsın da ha... İşte böyle biz de asker olduk, herkes bir tarafa birader, mukadderatı değiştiremeyiz ki.. Hayat, görüyorsun ya...

Mehmetle Gelibolu'da beraberdik, askerlik yaradı kerataya. O da burda, Çatalcaya çıktı... Bedri evlendi haberin var mı ?

— ... !

— Hani İstanbul Lisesine giderken, Akşam Kız Sanat'ta esmer bir kızı vardı. Subay çıkar çıkmaz geldi aldı onu. Şimdi Antepteler, şansa bak, suvari oldu...

Hep o konuşuyordu, sanki bir dosta susamış gibi, mevzudan mevzuya atlıyarak az zamanda her şeyi anlatmak istercesine... Güneşten yanan yüzüne, ekmek parasını alın teriyle kazanan insanlara has tuhaf bir gurur gelmişti. Halbuki, onda, ince, uzun parmaklarına varana kadar romantik bir ruhun tezahürleri vardı.

Aşağıda bölük köşeyi dönüyor, gözleri endişeyle onları takip ediyordu.

— Eh seni fazla meşgul etmiyeyim.

— Güle güle Müştak, yine görüşelim.

O, eski hâki ceketiyle çabucak kayboluyor. Arkasından uzun zaman bakıyorum. Kısa paltosuyla onun fakülteye gidiş gelişi gözümde canlanıyor. Yine böyle bir omuzu ileride yürürdü diyorum, Kalamış vapuru !..

Vitrinlere bakarak düşünüyorum... Harp seneleri... Koca konferans salonu, P. C. N. de yer kapma, 1,25 vapuru... Hocalar, hâlâ hatırlıyabildiğim talebe silûetleri, güvercinler, Kızılay'ın yemek dağıttığı tahîni bina, içerisinde tane aradığımız fasulye, bulgur pilâvı, beş kuruşa bir mandalin, güneşlendiğimiz, Roma Hukuku fasiküllerini uykulu gözlerle, çimenler üzerine yatarak okuduğumuz bahçe... Çam ağaçları... Güzel, şık, zengin kızlar... Lektör Ferdinand Korne'nin beyaz sivri sakalı... Yaşlı hocaların nefes tükettiği geniş merdivenler, Partal pantalonlu, altı delik kunduralı, saçları uzamış, haftada bir sakal traşı olan arkadaşlar, yüzde yetmişi, askere gitmek için yaz devresini bekliyen zayıf sıska insanlar, hepsi bir sinema şeridi gibi gözümün önünden geçiyor. Demek sen de okuyamadın Müştak, sen de Mehmet, ya Bedri, bukadar kadına düşkünmüydün ya-

hu !.. Halbuki o kızla alay ederdik, sen de bilirdin bunu, belki bu yüzden hiç bir vakit söylememiştin bize... «Canım idare ediyoruz, derdin, Orospu bırakmıyor işte.» Bizden kurtulunca hemen aldın kızı, mesut ol, çok iyi yaptın... Belliydi zaten, yoksa, Belediye durağında saatlerce beklermiydin... Hay Bedri hay !..

Ve yine serseri başıboş yokuşu çıkıyorum. Kitaplar, kitaplar...

O gün arkadaşlarım hiç aklımdan çıkmıyorlardı. Arada geçen seneleri düşünüyordum. Ümit yüklüydüm o zaman. Kendi kendime aynaya bakıp, şimdi pek seyrelern saçlarımı kabartarak, «İşte, bir felsefe doktoru!» dediğim o güzel günleri düşünüyordum. Şimdi bunları hatırlamak bile gülünç geliyor, insana. Hay Müştak hay, hay Bedri hay ! Kimbilir sizlerin de kırk aynalarda bıraktığınız ne hayaller vardır...

Hergünkü gibi, yine akşama kadar bu büyük şehrin dar sokaklarında iş aramak için beyhude yere dolaştım. Karanlık basıyordu. Biraz önce sıkıntıyla uğradığım meyhaneden şimdi, kafası daha ağır olarak çıkıyordum. Dışarıda mehtap vardı. Deniz ışıl ışıl parlıyordu ve gökte mavi kubbeye çakılı yıldızlar bu sedeften yol üzerinde gümüş akisler husule getiriyorlardı. Dolmabahçe'ye sonra da deniz kıyısına doğru yürüdüm.

İnşaat dolayısiyle kıyıda rıhtım için yontulmuş büyük, kalker taşları duruyordu. Deniz fevkalâde idi... Ay kâh bir yığın bulut içerisine giriyor ve o zaman denizin rengi biraz daha matlaşıyor, kâh yeşil fosforlu bir ışıkla denizi okşuyor ve dalgalar rıhtım boyunca hışırtiyle koşuyor, çatlıyorlardı. Kendi kendime herşey ne kadar güzel diye düşünüyordum... Bütün güzellikler birbirini tamamlıyor gibi. Bu akşamı doya doya seyretmelisin, belki bu güzellikleri ruhuna bu kadar yakın hissetmiyeceksin bir daha

ve bu sarışın kız dudaklarını bu akşamki kadar istekle uzatmıyacak sana...

Sonradan farkettim, ilerde taşlar üzerine oturmuş iki kişi daha vardı. Yüzlerini göremiyordum ama, konuştuklarını adamakıllı işitebiliyordum.

«Gölgem bile ağır geliyor bu gece,

«Günahlarımı taşımaktan yorgun omuzlarıma!»

Sonra rüzgâr bir kaç mısra kaçırmama sebep oluyor.

«İçimde bir sıkıntı, başım kazan gibi, ağır,

«Sağır, tabiata isyan etmek istiyor ruhum.»

O zaman anladım ki, dünya benim gibi serseri insanlarla doluydu ve onlar gebe gecelerden mucizeler bekliyorlardı. Düşünmüyorlardı ki meçhul sebeplerden ancak gayrimeşru çocuklar doğ

ZİYA OSMAN SABA

O MAHALLE

O mahalleye, meğer orada kiralık bir kat bulacağımdan, ömrümün bir parçasının da meğer orada geçeceğinden habersiz, ilk defa ayak attığım akşamı, sokak içlerinin balıkçı sesleriyle çınladığı, kapı önlerinde buram buram balık kızartıldığı, fakirin yüzünü güldürmüş denizin, kıyılarda memnun uzandığı, hemen herkesin bahtiyar, gökyüzünün bile sanki daha merhametle üzerimize titrer göründüğü o Sonbahar akşamını düşünüyorum. O gökyüzü altında o zamanki beni, şimdi bunca senelik karım olmuş o zamanki nişanlımı, o gün başında yepyeni, şimdi modası geçmiş, elbise dolabının bir köşesinde atılı duran bere şapkası, o zaman daha yeni yaptırılmış, henüz kollarının havi dökülmemiş, sonraları çarşıya pazara giyilmekten daha böyle eskimemiş pardesüsiyle, üzerlerimizdeki elbiseler kadar belki içerlerimizdeki sevinçler, ümitler de taze, elbette aradan bu seneler geçmemiş, elbet daha az fenalık görmüş, daha az zahmet çekmiş o zamanki bizleri, elbet daha genç olan beni, güzel nişanlım seni düşünüyorum.

O zaman, hiçbir cama, «kiralık» levhasının asılmadığı, mesut olmak istiyenlerin, bütün kapıları yüzlerine kapanmış bulduğu, evlenmek istiyenlerin, karyolalarını kurmak üzere girebilecekleri bir dam altına rastlamak için çırpındıkları bir zaman, öyle bir zamandı o zaman. Ne olursa olsun, bir yer, kesemize uygun bir barınak bulmak için bütün gün dolaşırdık. Arnavut kaldırımlı fakir mahallelerden, asfalt caddelere geçerdik. Küçük bahçelerde nazlı nazlı titreşen çiçekler, yetişmiş fidanlar, boy atmış ağaçlar, bize, oralarda oturanların çoktan beri oturduklarını anlatır, akşam üzerleri fenerler birer birer yanar, aile reisleri birer birer evlerine döner, her sokak her

akşamki hayatını yaşar, biz daha ümitsizliğe kapılmamış, daha mucizeler bile bekliyerekten, bir perdesiz cam göreceğiz diye, türlü türlü perdelerin örttüğü camlara bakardık. Yorulur, artık aramaktan vazgeçmek üzere iken, şu balkona, şu ileriki bahçe kapısının önüne çıkmış kadın neden orada duruyor, niye bize bakıyor, belki halden anlıyan biridir, belki, biz önünden geçerken, «galiba ev arıyorsunuz» diyecek, bizimle bir iki odacığını paylaşıverecek diye düşünür, yine yürürdük.

İşte, o mahalleye, ismini dahi bilmediğimiz o sokağa, önümüzde, bize görünmeden yol gösteren talihin peşinden giderek, balığın beklenmedik fiyatını ilân eden balıkçı sesleri, kapı önlerinde kızartılan balıkların etrafa buram buram dağılan kokuları arasında, ilk defa böyle ayak basmıştık. Köşe başında bir evdi; nişanlım daha uzaktan fark etmiş, sevinçle, «orta kat camlarında perde yok» demişti. «Soralım» demişti ,ben çekinmiştim, «temizlik yapıyoruz» yahut «bu sabalı tutuldu» diyecekler diye korkmuştum, ev sahiplerini akşam vakti boş yere rahatsız etmekten çekinmiştim; ama nişanlım «bir soralım» demişti. Müstakbel evimizin, sonradan, sesine o kadar alışacağım zilini ilk defa o güzel sonbahar akşamı, böylelikle çalmıştık.

Kapı, yukarı kattan çekilen bir iple, kendiliğindenmişçesine açılmıştı. Yeni yıkanmış bir taşlığın eşiğinde, taşları kirletmekten korkarak müteredditbakınırken, yukarı kat merdivenlerinden ilkönce ayakları, vücudu, sonra yüzü görünerekten, ev kıyafetiyle bir genç kız inmişti. Kaç kişiye sorduğumuz suali ona da sormuştuk. Fakat onun dudaklarından, o «evet» kelimesi, o kelimeyle beraber sanki, mesut olmamıza da izin çıkmıştı. «Buyurun, gezin» demişti. Biz, hep, yeni yıkanmış taşları, yeni uğulmuş tahtaları kirletmekten korkuyorduk, odanın da kapısında durmuş, içeri girememiştik. Camlar da yeni silinmişti, genç kız, yaşıtı nişanlıma, «yalnız duvarlar bada-

na ister» derken, halden anlarım der gibi de bakıyor, nişanlım da onun yüzüksüz parmaklarını belki çoktan fark etmiş, bakışlariyle «darısı sizin başınıza» demeğe getiriyordu. Ben, odayı çabucak döşeyor, şu pencere kenarına bir koltuk koyarız, soba şu köşeye kurulur (o tarafın duvarları biraz islenmiş gibi, galiba bizden evvelkiler de sobalarını o köşeye kurmuş olacaklar), karyolamızın yeri de şurası... Ve o bizim olacak odayı şimdiden ılık, elektriğine koyacağımız abajurla, yeşil bir aydınlık içinde görüyordum.

Genç kızın yalnız annesi vardı, babası ölmüştü, yukarı misafir odasına, annesinin yanına çıkmıştık. Ev sahibi hanım, «sabahleyin de başka birileri gezip beğendiler, hattâ pey bile bıraktılar, fakat biz, nedense, size birden ısındık, onların peyini geri veririz artık» diyor, bir evde iki ailenin güzel güzel geçinmesinden bahsediliyordu. Bir yandan duvarlardaki resimlere bakıyor, bu erkek, hanımın merhum kocası, şu gülen genç kadın, herhalde, hanımın gençlik resmi olacak (meğerse genç yaşında ölen kızkardeşinin fotografı imiş), ya şu kız çocukları?.. diye düşünüyordum. Odaya evin kedisi giriyordu.

Konturatı hemen o gün yapmıştık, oda ve yanındaki odacık bizim olmuştu. Duvarlar, bizden evvel orada oturanlardan kalmış bütün izleri örten açık filizî bir renkle kat kat badana edildi, yalnız tavanlar ve bir de kapı —hiç boyanmamış tahtası zamanla kararmış tavanla kapı— hele kapı, pervazında kim bilir hangi kiracının, çocuğunun uzıyan boyunu işaret ettiği çizgilerle, oldukları gibi kaldı. Kapının arkasında bir çivi, kendisini söküp çıkarmadığımıza göre, bizim de asacaklarımızı merakla bekliyordu. Zaten bütün oda bekliyor, merak ediyor gibiydi. Pencereler, komşularla birlik olmuş, asacağımız perdeleri, bir köşe koyacağımız kanapeyi, öbür köşe, karyolamızı, daha öbürkü köşe sobamızı bekliyor, şimdi anlıyorum ki, hattâ duvarlar bile, bir gün gelip do-

ğacak, büyüyecek, kapının pervazında boyunun çizgileri duran çocuk gibi büyüyecek yeni yaramaz misafirin, üzerlerine çizeceği çizgileri, camlardan biri, bir gün, herhalde, komşu arsada oynıyan çocuklardan biri olacak kabahatlinin atacağı topla kırılıp kâğıtlarla yapıştırmamızı bekliyordu. En mühimmi, odanın eşya beklemesiydi ve oda, biz insanları barındırmadan evvel eşyalarla yavaş yavaş doldu. Eşyaların çoğu yeni idi. Komodinin kapağını her açıp kapayışımızda tekrar edeceği sesi ilk defa işitiyor, koltuklara, kanapeye her oturuşumuzda duyacağımız yumuşaklık derecesini ilk defa ölçüyor, sıra gelip kuruluşuna şahit olduğumuz sobanın çekip çekmeme huyuna alışıyorduk. O eve her eşyayı taşıyıp bırakan hamal sobayı kuran sobacı, işlerini bitirip giderlerken, bir iyilik de ettiklerini idrâk etmiş, yüzlerinde bir memnunluk, «güle güle eskitin», «güle güle oturun» diyor, bir yandan civarın yorgancısı yorganımızı hazırlıyadursun, komşu kömürcü, son odun sepetini, odunluğumuza, «güle güle yakın» diyerekten deviriyor, sanki herkes bu iki oda için elbirliği etmiş, bir gün, ak tahtalariyle bir tel dolap en serin bir köşeye asılıyor, ona yakın duran su küpümüze, sokaktan geçerken arabasını çevirdiğimiz sucu, ilk tenekeleri «bismillâh» diye boşaltıyordu.

O kat, on beş gün böyle hazırlanıp eksikleri tamamlanıp, nihayet, kiralandıktan, on beş gün sonra, ilk defa bir kış gecesi bizi barındırdı. Sobamızı, ilk defa kendi elimle yakmıştım. Kızan borularla, boruları tavana bağlıyan teller gerilip çıt çıt diye sesler çıkarıyor, oda yavaş yavaş ılınıyor, ısınıyordu. Ben, sadece bakınıyordum, bizi dışardan ayıran duvarlara, bizi koruyan tavana, tavandan sarkıp bizi aydınlatan, bize birbirimizi gösteren elektriğe, bizi ısıtan, demin yaktığım sobaya, demin indirdiğim perdelere bakıyor, kalkıp, perdelerin uclarını biraz daha çekmek istiyordum. Ev sahiplerimiz, o gece, gece yatısına misafirliğe gitmiş olacaklardı ki, hiç gelmemiş-

lerdi, bütün evde karım ve ben, ikimiz yalnız kalmıştık. Ama beni onu, belki, karım diye değil, sadece bir insan diye seyrediyordum. İşte ayak ayak üstüne attı, hareket ediyor, işte konuşuyor diyor, sesini dinliyordum. Bir çocuğun, kendisine yeni hediye edilmiş, gözlerini açıp kapar, ses çıkarır bir bebeği seyredişindeki hayretle, saçlarını, kaşlarını, her yerini ayrı ayrı, memnunlukla karışık bir hayretle seyrediyordum. Deminki hareketini bir daha tekrarlıyacak diyor, bekliyor, şimdi susacak diyor, bekliyor, şimdi ne yapacak diyor bekliyordum. Sonra, belki, yalnız karşımdakini değil, henüz bu odada olmıyan, fakat olacakları, gözlerimin daldığı halının şu çizgileri üzerinde trenini yürütecek, oturduğum şu kanapenin üzerine çıkıp, somyelerini çökertmek pahasına sıçrayıp duracakları, bizim işte bu gece şu odada bulunmamızla, bir gün, bir yerden, bize, ana, baba demek için çıkagelecekleri seyrediyor, susuyor, Allahın bir işaretini sezmiş, kâinatın büyük sırrı ortasında insanlığımı, en fazla duyaraktan susuyordum. Karım, bir ara perdeyi aralayıp sokağa bakmıştı. «A!.. kar yağıyor» demişti. Elektriği söndürüp, kışın ilk karını, rüzgârla bir açılıp, bir kapanan havagazı fenerinin ışığında seyretmiştik. Ama bu kar sahici değildi ki! Sinemalardaki gibi, donmuş, kuru kaldırımlar üzerinde, konfetiler gibi uçuşuyordu. Üşütmeden, endişe vermeden, yalnız damları beyazlatmak, kuru dalları gümüşlemek, yalnız güzellik yaratmak, çocuklar gibi bizleri de sevindirmek için yağıyordu. O gece, o konfetiler dökülürken, komşulardan birinin, pikapında o kadar sık, o kadar ısrarla çaldığı parça! O gece o plâk hep benim için, bir daha o parçayı nerede işitecek olsam hep o geceyi anabilmem için mi çalınmıştı ?.. Nikâha gönderilmiş çiçek sepetleri sofada duruyordu. Odadan her çıkışımda, pembe goncaların, karanfillerin geceleyin bir kat daha artmış kokusu içinde buluyordum kendimi. O koku, sofamızdan günler günü gitmemişti. Biraz aşağıda, duvardaki tel do-

labda, acıkınca yiyeceğimiz yemekler, altmdaki küpte, susayıp içeceğimiz su duruyordu. Ötede, bir çengele asılı duran paltom, şapkam, kapı önünde, sokağa çıkacağım zamanı bekliyen ayakkablarım vardı.

Artık, her günkü rızkı boynuma borç olmuş o eve o paltonun içinde göğsüm daha dik, o ayakkaplar içinde ayaklarım yere daha sert basarak gidip geliyordum. İyilik ve sevinçle doluydum, aşkla yaşıyordum, her şeyi, herkesi daha çok seviyordum. Bizim mahallenin, daha başka mahallelerin ötelerindeki köşklerde, öyle bahçe içinde birbirinden ayrı evlerde oturmamalıydı. Burada, böyle daracık bir sokak üzerinde böyle karşı karşıya, böyle yan yana, böyle alt alta, üst üste, böyle yaşamalıydı. Karşı komşuların, elektriklerini söndürüp uykuya vardıklarını fark etmeli, yandaki evde radyo çalındığını, gülüşüldüğünü, çocuğun ağladığını duymalıydı. Daha iyi ısınmak için birbirine sokulmuş kediler, köpek yavruları gibi, birbirinin kokusunu, nefes alışını duyaraktan yaşamalıydı. Alt katta bir karı koca, konuşmalı, üst katta ayak sesleri olmalıydı.

Akşamları, evime gitmek için sokağıma sapınca, bu yan yana, karşı karşıya evlerin tavan aralarından bodrumlarına kadar insanla dolu olduğunu düşünüyor, her birinden gelen sesleri hazla dinliyerekten, aralık kalmış perdelerden içerilerini gözetliyerekten yürüyordum. Bu çoğu fakir, en zenginleri orta halli denebilecek insanlar, sanki bir fırtınadan kaçarcasına bu sokak üzerine toplanmışlar, işte ben de aralarına karıştım diyordum. Bazan, bir evde, bir gaz lâmbası yandığını fark ediyor, «elektrik alamamışlar» diyordum. Bir de bakıyordum ki, lâmbanın ışığında, duvara asılı takvimin altında, başörtülü bir kadın, yüzü duvara dönük namaz kılıyor. Başka bir akşam da, ihtiyar kadını, hep başörtülü, minderine oturmuş, gözlüklerini takmış, Kuran okurken görüyordum. Bazan, perde aralığından bir masa görünüyor, üzerinde okul kitapları, defterler duruyordu.

Bazan, perde aralığından bir masa görünüyor, üzerinde ilâç şişeleri, bir kaşık gözüme çarpıyordu. Bazan, bir bodrum katının perde aralığından üzeri görünen muşamba örtülü bir masaya tabaklar, kaşıklar diziliyordu. Sonra, yol boyu, tasarruf çareleri aklıma geliyor, kömür satışı serbest değilse ne zararı var, herkes sobasını münavebe ile yakar, bir gece «yukarıkiler» de ise, ertesi gece «aşağıkiler» de toplanılır, radyo o odada dinlenir, evin her gece bir odası aydınlık, ılık oturma odası olur diye projeler kuruyordum. Evet biz, gittikçe artan bir fırtınadan kaçışmış, şimdi burada daha emin, biribirimize, biribirimizi daha severekten sokulmuştuk. Ve, bana da aralarında yer açtıkları için, benim onları sevdiğim kadar, onların da beni sevebileceklerini düşünüyor, kapıyı öyle sessiz, evdeki genç kızları, dul kadını ürkütmemek, «artık evde yabancı erkek var» dedirtmemek için, öyle yavaşça çalıyor, daha kapının eşiğinde ayakkaplarımı çıkarıyor, hep ilk gördüğümüz günkü gibi temiz, siline siline ağarmış merdivenlerden, ayaklarımın ucuna basarak çıkıyordum.

Yeni evimde, pencerede otururken, öyle, bir bahçenin kum, çakıl döşeli yollarını göremiyor ama onun yerine toprağı yıllardır örtegelmiş büyüklü küçüklü kaldırım taşlarını seyrediyordum. Taşlar üzerinde kedilerin getirip bıraktığı bir kemik, bir cigara paketi, bir ilâç tarifesi, üzerindeki tarihe dalıp düşündüğüm bir takvim yaprağı oluyordu. O kaldırım taşlarına bakarken, ömürleri uzatılmak ümidiyle türlü türlü yamalar vurulmuş partal kunduraları, kendilerini ayakkabı derdinden azad etmişleri, ayakkapsız edemiyecekleri görüyordum. Yeni evimde, pencerede otururken, belki, muntazam çiçek tarhlarında, denizlerden esen bir rüzgârla sakları üzerinde bir tarafa eğilen çiçekleri seyredemiyor ama onların yerine insanlara, bu kaldırımların insanlarına, ömürlerini bu taşlar üzerinde gide gele, aşa seke tüketeceklere, daha yakından, daha içten bakıyordum.

Mahallenin yarı deli, yarı meczup ihtiyar Rum kadınının sanki bir piyeste sahne değişmişcesine, tam penceremin altına gelip durduğu oluyor, onun kimbilir kaç zamandır taranmamış akçıl, seyrek saçları arasından kafasının derisini seyrediyor, etrafını saran çocuklara verdiği Rumca cevapları dinliyordum. Mahallenin kırk yıllık, muhakkak kırk yıllık yoğurtçusunun omuzunu, yoğurt tepsileri asılan değnegin nasıl çökerttiğini fark ediyor, simit camekânı boynuna bir kayışla asılı simitçimizi bir memur mütekaidine benzetiyor, sonra tesadüf, bir gün onunla mahallemizin hamamındaki bir kurna komşuluğu bana, onun, sırtını keselediği, su dökünürken peştemalım, bir genç kızı gizler gibi önüne tuttuğu, on dört, onbeş yaşlarında, işte ugrunda simitçilik ettiği bir evlâdı olduğunu öğretiyor, onun, «akşam simidi, taze simit» diyen sesinin artık, bu terlemiş duvarlar arasındaki sokaklarda kaldığını, o ses sahibinin artık baba olarak, artık baba sesiyle konuştuklarını su şıkırtıları, tas gürültüleri arasından, gözlerim kapalı dinliyor, benim de inşallah bir oğlum olursa, inşallah hamama beraber gideceğimizi, birbirimizin —benim o zaman çökmüş, onun dinç— sırtlarını keseliyeceğimizi, gözlerim kapalı, istikbal içinde görüyordum.

Yeni evimde, sokağı seyrederken, ihtiyar zerzevatçının ihtiyar beygiriyle, arkadaşından daha çilekeş, daha zavallı ekmekçinin beygiriyle tanışıyor, onun her adımda sendeliyen, her taşa başısında kayan, üzerlerinden kuru çamurlar sarkan bacaklarına bakaraktan, eski zamanın gusül odalarına benziyen şu koca dolaplardaki ekmek adedine göre taşıdığı yükü hesab etmeye uğraşıyordum.

Yine, denizin bol balık verdiği günler, mahalleye ilk ayak attığımız akşam gibi akşamlar oluyor, balıara doğru yoğurt bollanıp ucuzluyor, bütün sokaklar bu sefer de yoğurtçu sesleriyle çın çın ötüyor, hava kararırken, penceremin altından hiitün

gün bağırmaktan sesleri kısılmış, yine de bağırmaya çalışan ve acı acı seslenen yoğurtçular geçiyordu.

Odamın obür penceresi, çocukların oynamaya geldikleri bir arsaya bakıyordu. O pencere önüne oturduğum zamanlarsa sevinç ve ümitle doluyordum. Kızlar, kol kola girmiş bir aşağı bir yukarı geziniyorlar, öğretmenlerinden, aldıkları notlardan bahsediyorlar, bilgilerini gösteriyorlardı: «Dünya, güneşin etrafında döner doner, üç yüz altmış beş gün döner, bir yıl olur..» Oğlanlar, askerlik, arabacılık oynuyorlardı. Arabanın, nedense, sık sık kızlar safını yarıp geçmesi icabediyor, o zaman kızlar bağrışıyor, şikâyet ediyorlardı. Oğlanlar, «bizim size hıncımız var» diyorlardı. Kızlardan biri, bir arkadaşına, «kardeşine terbiye versenize!» diyor, ayıplıyordu. O arsaya yanını veren evin duvarına oğlanlar, kızların ismiyle, alaylı satırlar yazıyorlardı. Orada okuduğum bir ismi, her saban, mektebine giden bir kız, komşu evin kapısında bağırıyor, sınıf arkadaşları her sabah yol arkadaşı da oluyorlardı. O arsadan, baharla beraber, mavi göklere uçurtmalar yükseliyor, büyüklerin uçurttukları allı yeşilli uçurtmalara, küçüklerin, okul defterlerinin ortasından kopardıkları bir çift yaprakla yapılıvermiş şeytan uçurtmaları karışıyordu.

Baharla beraber, günler de uzayıp, artık hava kararmadan eve dönüşlerimde yine hep alt kat pencerelerinin önünden geçerken, her akşam ayni şeyler tekrar ediyor, evinin köşe penceresine yakın, yatağımsı kerevetinde, sırtı yastıklara dayalı oturan, hakkımda çoktan fikir sahibi olmuş, işte oturduğu yerden beni süzen ihtiyar, yatalak kadınla ağız açmadan yine birkaç kelime konuşuyor, yine oda içlerini görüyor, merdivenden inen bir ayak sesi yahut konuşmalar işitiyor, açık pencere varsa o odaların kokularını da duyuyordum. Bir başka penceredeki az solgun yüzlü, güzelce bir kadını, bir müzede hep ayni yerde duran bir tablo gibi, yine ayni camın ar-

dında buluyor, bir an göz göze geldikten sonra onu da gerimde bırakıyor, alınacak bir şeyler oluyor, bakkala giriyordum.

Sonra, yavaş yavaş konu komşuyu, mahallenin dedikodularını da öğrenmeğe başlamıştım. Birkaç ev aşağımızda bir vatman oturuyordu. Kıyafetinden, ilk önce onun mesleğini anlamıştım. Karşımızdaki evin erkeği hastanede çalışıyordu. İğneye de gidiyordu. Daha ötemizde, veni dul kalmış genç bir kadın oturuyordu. Onun, bazı geceler geç vakit evine döndüğü söyleniyor, «kocasının kemikleri daha toprakta cürümemişken» bu kadar süslenip boyanması tenkidlere yol açıyordu. Bazı gece uyandığım zamanlar karşımızdaki evlerden birinin hep avni odasında ışık görüyor. bir gün karıma soruyor, «o evde hasta olacak» diyordum. Karım, «.... hanımın kocası öldü. geçen gün kaldırdılar, sana söylememiş mivim?» diyordu. O zaman. geceleri açık bırakılan o elektriğin neden yandığını anlıyor, düşünüyordum ki o aydınlık artık kimseyi avdınlatmak için değildir.

Ama karım. doğumları başka türlü bir alâka ile takib ediyor. böyle haberleri, utancla karışık bir gülümsemevle. bana hemen günü gününe veriyordu.

Mahallede kimin kaç günlük gebe, kimin yeni loğusa olduğunu, yeni doğmuşların kız mı oğlan mı, annelerinin kaçıncı çocukları olduklarını biliyordum. Biz, bilhassa yeni gelinlerle. ilk çocuklarını doğuracaklarla ilgileniyorduk. Bunlardan birinin günü yaklaşıyor yaklaşıyor, nihayet bir sabah ben işime gittikten, onun da kocası kapıdan çıkalı bir saat oldu olmadıktan sonra kadıncağızın ağrıları artıyor, hemen, ev sahibemiz ve kızları yardımına koşuyorlar, hastanede doğurması kararlaşmışken, bebeğin pek acelesinden mi nedir, sokaktan hep telâşlı telâşlı geçtiğini gördüğüm o ufak tefek ebe kadına bu meseleyi hallettiriveriyorlar: akşam, baba, daha doğrusu, baba olma zevkini ömrünün sonuna kadar sekiz, dokuz saat az tatmış olarak kalacak her şeyden ha-

bersiz koca, evine dönünce, nur topu gibi, hem de erkek bir evlâtla karşılaşmıyor muydu !.. Elbette, karım bu hikâveleri daha başka bir hevecanla anlatıyor, ben başka türlü bir merakla dinliyordum, düşünüyordum ki, mahalledeki gebeleri benim bildiğim gibi, belki onlar da, karımın kaç aylık gebe olduğunu bilirler.

Bövlece, mahallemize, gidenlerin yerine, daha çok gelenler oluvor, kocası ölen kadın, bir de bakıvordum ki, evinin bodrum katı pencere demirini açılır kapanır hale getirmiş, bir de asma kilit takılmış, oraya, ne de çabuk, Amerikan bezinden perdeler asılmış, teneke ile değiştirilen bir camın eski yerinden bir soba borusu çıkartılmıştı. O soba borusu da, dumancığını, başka boruların dumanına karıştırmakta ne kadar acele etmiş, oraya, ne kadar da kaşla göz arasında, bir kadıncağızla, orta okula giden ve birkaç gün sonra, Pazar günü, pencerelerinin önündeki kaldırımı yıkarken âşinam oluverecek kızcağızı taşınmıştı ! Bir de bakıvordum ki, daha dünkü yeni gelin, bugünkü loğusa, yatağından kalkıverip, ilk defa bu Pazar — yanlarındaki evin penceresinde, Tıp Fakültesine gittiği söylenen gözlüklü kız vine dersine çalıştığı sırada biraz solgun ama mesut, cama oturmuş, küçük balkonlarına gerili ipe ilk çocuk bezleri asılmıştı bile Öğreniyor ve belki endisevle dinlivordum ki, geçen sene, biz daha mahalleve gelmeden evvel kocası ölmüş, zaten son zamanlardaki, süslenip bovanarak sık sık sokağa çıkmaları, geç vakitlere kalmaları nazarı dikkati celbedegelen güzel taze, meğer bir adamla dolaşıyormuş, ama vine namusiyle evlenecekmiş, zaten ana kız bir başlarına kalmışlarmış. Ve, cam sangırtıları, her halde sokağın ta öbür ucundan dahi duyulmuş olan bir «beni bırakın da, nereye gidiyorsun!» feryadı arasında evden alınanın yerine, mahallelinin, zamanla, giden kadar benimsiyeceği bir başka erkek, bir «venisi» gelivordu. Sokağımız türlü türlü yollardan yükünü alıyordu.

Bazı akşamlar, mahalle bakkalında, sıramın gelmesini beklerken, yaşlı, siyah başörtülü bir kadın, koynundan çıkardığı, türlü türlü kâğıtlardan yapılmış kese kâğıtlarını bakkala, ayni zamanda soran bir bakışla uzatıyor, bakkal, iki iş arasında, tomarı terazide tartıverip «dokuz yüz gram» diyor, kadın: «bir kilo tutar sandımdı» diyerekten, adamın uzattığı göremediğim parayı yine siyah mantosunun cebine indiriyordu. Onun arkasından, şişman, beyaz bir kadın, mantarını da açtırarak bir küçük şişe rakı alıyor, yanındaki ahbabına «eskiden yarım kiloyu bir akşamda içerdi, şimdi bunu bile iki akşamda bitirebiliyor» diye izahat veriyordu. Ben dalmış mı bulunuyordum nedir, her şeyi tabiî görmeye alışmış bakkal, a beyim, kese kâğıdı yapıp satan ; kocasına rakı alan kadınlara da bu kadar dalacak ne var der gibi bir bakışla, bu sırası gelip geçmiş müşteriye «emriniz beyim?» diye soruyordu. O zaman, benim de, yemekten sonra ağzı tatlılandırıcı, hem de ekmekle yendiği için yemeğe yardımcı bir şey, iki yüz elli gram tahin helvası almak için oraya girdiğimi, sanki bir sinemadan sokağa çıkmış gibi bir ruh haliyle birden hatırlayıveriyordum.

Ve, iki yüz elli gramlık tahin helvasını karımla bölüştüğümüz akşam yemeğinden sonra düşünüyordum ki, şimdi, kendisine rakı alınan koca da, rakısının yarısını içip, şişeciğini, ertesi akşam tekrar açmak üzere, mantarlamış, o bodrum katındaki perde aralığından her akşam kurulmuş gördüğüm muşamba örtülü sofra gibi türlü türlü başka sofralar da kaldırılmış, yanımızdaki arsada uçurtulan uçurtmalar —şayet bir telgraf teline takılmış, şu anda orada çırpınıp durmuyorlarsa— çoktan, avlularda bir çiviye kuyrukları sarkaraktan asılmış, her akşam ya namaz kıldığını, ya Kuran okuduğunu gördüğüm o kadıncağız, nihayet, Kuranını, duvarda asılı duran işlemeli keseye yerleştirmiş, o pencereye yakın masada okul kitaplarını gördüğüm öğrenci, ertesi gün-

kü derse göre, elbette o kitaplardan birini açmış, bir başka pencerede, bir başka masada gördüğüm ilâç şişesinin sahibi hasta da elbette saati gelip o şişeden bir kaşık daha içmiştir. Penceremizin altından semtin sinemasında da gösterilmiş meşhur bir filmin esas şarkısını ıslıkla çalaraktan biri, herhalde bir genç geçiyor, saatler daha da ilerliyor, uzıyan misafirlikler «güle güle !», «Allah rahatlık versin», «yine bekleriz» lerle bitiyor, Müzeyyen Senar, Münir Nurettin, o gecelik son şarkılarını da söylemiş oluyor, radyo günün son haberlerini verip mahallemize de iyi geceler temenni etmiş bulunuyor, artık bekçilerin düdük sesleri birbirleriyle konuşmağa başlıyordu. Mevsime göre, bazı geceler, sokakta —kimbilir hangi duvar, hangi kapı dibinde— kalmış yavru kediler yalvarmaya başlıyor, bir zamanlar, işte bu saatlerde evè dönüşleri mahallede çalkanmış olan eski genç dul artık yeni kocasının koynundayken bu sefer başka biri, bir başka evin erkeği, zili şiddetle çalarak, yarın, karısının, «dün gece bizimki yine gece yarılarına kaldı» dive dert yanacağı, artık her kapı çalısın bir hâdise olduğu bu sessiz saatte evine döndüğünü mahalleliye ilân ediyor, derken bir çocuk ağlamasının hemen peşinden, nazar boncuklu salıncakların gıcırtısına, ey uykulu gözlü analar! söylediğiniz ninniler karışmaya başlıyordu. İnsan yavruları meme emip susuyor, ninnilerle uyuyor, gecenin ilerlemesiyle gittikçe daha ivi duyulan o seslerle bir ihtiyar, uykusunu almış, kadın veya erkek herhalde bir ihtiyar, hep o ihtiyar, öksürmeye başlıyor, öksürüyor, bir kere, bir kere daha öksürüyor, inşallah o da tekrar uyumuş oluyordu. Mahallem, herkesten önce, birkaç ev asağımızda oturan vatmanın daha alacakaranlıkta evinden çıkıp, güç kapanan kapısını sertçe çarpacağı, yeni günün ilk ezanının okunacağı, ilk tramvay çanlarının duyulacağı, güneşin de doğun küçük öğrencinin, komşu evdeki arkadaşını yine almaya geleceği saate kadar, mevsime göre kâh yıl-

dızlı, kâh bulutlu, kâh yağmurlarla yıkanan, kâh kar larla örtülen gece karanlıklarında yol alıyordu.

Bazı akşamlar, ya o akşam yemeğinin, yahut ertesi sabah kahvaltısının bir eksiğini düşünüp bakkala uğradıktan sonra eve döndüğüm zaman, kapıdan girince, ev sahiplerimizin mutfağından gelen bir kızartma kokusu duyuyor, sofraya yeni oturmuşken oda kapımız vuruluyor, ev sahibimizin küçük kızı, elinde bir tabak taze kızarmış balıkla görünüyor, kapı eşiğinde küçük bir münakaşadan sonra karım, bu «kendisine koktuğu için» getirilmiş balıklardan, sanki kabahati artık gizlenemez olmuş bir çocuk gibi mahçup, bütün bunlar benim yüzümden oluyor der gibi, başı önünde sofraya oturuyordu. «O balıklar senin, sana getirilmiş, bitirmelisin» diyorduin. Bu sefer sofra başındaki ikinci bir münakaşadan sonra, yalnız «tatmış olmak için» yemeğe razı olduğum tek balık, engin, tuzlu deniz, balık koktuğu kadar, belki kardeşlik, iyilik de koktuğu için mi nedir, bana, yediğim balıkların en lezzetlisi geliyordu.

Zaten karım, çoktan, ev sahibimizin büyük kıziyle «kardeşim» siz konuşmuyor, küçük kız, karımın adına bir de «abla» ilâve ederken, karım da onun annesinin ismini «teyze» siz kullanmıyordu. Doğacak çocuk yalnız bizim ikimize değil, bütün eve gelmiyor muydu ?. İşte, elbise dolabımızın şimdiden küçüğe ayrılmış köşesinde birbiri üstüne konan tülbentlerin, zıbınların, paskalaın, isimlerini yeni öğrendiğim daha bir sürü şeylerin artmasına onlar da yardım ediyorlar, kundakların kenarını bastırıyorlardı. Bana, sabahtan ısmarlanmış bir çocuk malzemesini, o zamanlar o kadar da güç bulunan bir muşambayı nihayet getirdiğim akşam gibi daha başka akşamlar da onları karıma yardım ederken buluyordum. Herhalde. birden çıkıp gitmek ayıp olacak diye bir müddet daha oturuyorlar, sonra bir iş bahane edip, ucları tireli iğneleri beze iliştirip kaçıyorlardı. Evet, nihayet bir gün geliyor, yine bana ısmarlanmış bir

şeyi, bu sefer bir salıncak çengelini ben satıcıya tarif etmeye çalışırken, adam, «anladım, siz «S» istiyorsunuz» diyor, bu lüzumlu demiri şimdiye kadar kimbilir kaç babaya daha satmış, «çocuk salıncağı için değil mi?» diye de ilâve ediyordu. Ve ben, perdelerini asalı henüz bir sene olmamış şu odanın pencere pervazlarında, eski bir salıncak halkasının değiğini kolaylıkla buluyor, bütün acemiliklerimizde imdadımıza yetisen ev sahibemizin vardımiyle kurulan salıncakta, «S» demirlerinin halkaya sürünerek çıkarmaya başladığı muttarıt ahengi, Boğaziçi kıyılarında, rıhtım taşlarının arasına sokulmuş bir sopaya bağlı, bekliyen kayıkların çıkardığı sese benzeterek dinlemeye baslıvoı, bir zamanlar ki nisanlım, karım genç anne, senin de ninni söylemeni öğrenivordum. Derken, cocuğumun ilk adımını, bir gece yukarda ev sahinlerimizin odasında attığını, derken, oyuncak bir bebek arabasına tutunarak o odanın bir duvarından öteki duvarına kadar, alkışlar arasında gittiğini, çocuğumun ağzından çıkan ilk heceler arasında «anne» kelimesiyle beraber, evimizin küçük kızının adının ilk harfleri de bulunduğunu nasıl unuturum! Odamızın arsaya bakan penceresinin icine, güneşli saatlerde bir vastık koyup, üzerine çocuğumuzu verleştirdiğimizi, ekmekcimizi, ekmekcimizin beygirini, sütcümüzü, simitcivi, cocuğumun ilkönce oradan tanıdığını, derken onları çağırdığını, derken onların gelmekte olduklarını daha uzaktan görüp bize haber vermeye basladığını nasıl unuturum! O pencereye gerdiğimiz ipe, çocuğumun bezlerinin, camasırlarının asıldığını, bütün çamasırlar gibi sallanaraktan o avuc ici kadar şevlerin de günesten kurutma payı istediklerini, arsava ovnamava gelen çocukların o çamaşırları tanıvıp, birbirlerine, —çocuğumun da artık öğrendikleri ismiyle— —«A!.. ın donu da asılmış» dediklerini, mahallemin küçük kızları! çocuğumu gezdirmek için annesinden istediğinizi, sizleri, güç taşıdığınız canlı bir bebeğin çelimsiz kollarınız-

daki o haliyle sizleri nasıl unuturum! Koca şehirdeki binlerce evden birinden, bir sokakta bir numaradan başka bir şey olmıyan, tesadüfün, bir akşam bana kapısını çaldırıp kiracılığını kısmet ettiği ev! ben sana ne bağlarla, ömür boyunca sürecek nasıl bir konturatla bağlanıyormuşum meğer !..

Artık karım, bana, kapıyı tek başına açmıyor, bir zamanlar, kirletmekten korkarak çıktığımız o merdivenlerden, çocuğumla beraber iniyordu. Artık, akşamları kapı çaldığım zaman, önce, çocuğumun «baba!» diye bağırdığını duyuyor, sonra terlik seslerini dinliyordum. Ev sahibemiz, çocuk büyütme hususundaki tecrübelerinden karımı da istifade ettiriyor, ben böyle yapardım, sen de öyle yap diyor, çocuklarının küçüklük resimlerini çıkarıp gösteriyor, böylelikle o da, geçmiş günlerini sanki bir kere daha yaşıyordu. Bayram sabahları ilkönce onlara bayram tebrikine çıkıyorduk. Sonra, onlar, babalarının mezarını ziyarete gidiyorlardı. Bazan, istikbal projeleri yapılıyor, ev sahibemiz, «miras hissemizden elimize bir kere geçen para ile bu evi almakta iyi etmedik, bu yaştan sonra bu merdivenleri inip çıkmak bana güç gelivor, buravı satıp, Erenköy taraflarında söyle bahçeli, düzayak bir ev alsak, siz de yine bizim kiracımız olursunuz» divordu.

Ev sahiplerimizle birlikte, söyle düzavak, bahcecikli bir eve çıkmamız şövle dursun, meğer bizim o mütevazı kattaki kiracılığımız bile sonuna yaklasıyormus! Bizim de aramızı o kanun açtı: Ev salıibemiz kirayı arttırmak istedi, «kanun çıktığını» önce yarı şaka, yarı ciddî hatırlattı. Ama, o eve kiracı olarak girdiğimiz tarihe göre, o kanunun bize şümulü yoktu ki!.. Bütün geliri dul maaşiyle evinden aldığı kiradan ibaret olan ev sahibem! bu satırları yazarken de anlıyorum ki size kırgın değilim. Siz de elbette çocuklarınızı, kızlarınızı düşündünüz, artan pahalılıkta onların yine iyi giyinebilmelerini, gezip eğlenmelerini, güzel bir filme hep birlikte gitmelerini

istediniz, içlerinden birinin, masrafı düşünerek fedakârlık etmesine gönlünüz razı olmuyordu, «o aktörden hoşlanmıyorum» demesine siz de inanmıyordunuz. Ama her ay benim de elime geçen para, artık benim olmaktan çıkmıştı, bu para, evimin nafakası, çocuğumun rızkı idi. O paranın beş kuruşunu bile eksiltmek de benim hakkım değildi ki! İşte, ben de bunun için aldırmadım, işte bu kanunun çıkmasiyle, evimizin ahengi bozuldu. Zaten, sade bizim evin değil, bütün mahallenin düzeni bozulmuştu. Eski kiracılar kanuna uymuşlardı ama ev sahipleri bu artışı, zamanın pahalılığında evlerinin getirebileceği kiraya göre hiç sayıyorlar, kırk yıllık kiracılarını yine de çıkarmak istivorlar, kiracılarsa bir kere yapıştıkları yerden sökülüp atılmamak istiyorlardı. Bazı geceler birkaç ev ötemizde önce bir bağırma oluyor, erkek seslerine kadın sesleri katılıyordu. Sonra öğreniyorduk ki falanca evin sahibi, kiracısiyle kavga etmiş. Başka bir gece bir başka çığlığa polis yetişiyor, elektriği söndürüp, perdeyi aralayıp dinliyorduk, kulağımıza gelen konuşmalardan, bir tecavüz bahis mevzuu olduğunu anlıyor, bir erkek karakola götürülüyor, sonra öğreniyorduk ki, ev sahibi, bir kadın, kiracısının, kendisine tecavüz etmek istediğini mahsus iddia etmiş! Mahkemelik olanlar gittikçe artıyordu. Evet mahalle, o benim taşındığım zamanki mahalle olmaktan çıkmıştı. Sanki bir sâri hastalık başlamış, sanki, kalblere hırs, tamah tohumları ekerekten, gizli bir sam esmiş, mahallemin insanlarını tanınmaz hale getirmişti. Belki ben de değişmiştim. Mahallemize, artan parasızlıkla beraber, fenalık da girmişti. Mahallemin insanları şu bakkal dükkânının, şu çarşının, şu geçim, şu boğaz derdine derman şeylerin satıldığı yerlerin, ceplerindeki paranın gün geçtikçe daha fazlasını alması, ay sonuna daha on, on beş gün varken, ceplerindekinin, sanki bir yerde para düşürmüşcesine azalıp bitivermesiyle, deliye dönüyorlar, ne yapacaklarını şaşırıyorlardı. Bütün bun-

lar ondan oluyordu. Evet, artık mahallemizde, evimizin içinde her şey değişmişti. Yeni konuşan çocuğumun, evin küçük kızını çağırmasına artık müsaade edilmiyordu; annesi ona ilk dargınlığı öğretmeye çalışıyordu. Artık, yukarı katın merdivenlerini tırmanmak istese hemen peşinden koşuyor, kollarından tutup geri alıyorduk, artık yukarı kata çıkılmıyordu. Sofada «teyze» siyle karşılaşacak olsa, o yine eskisi gibi kucağa alınmayı bekliyor, sonra önünden, başını çevirip geçen kadının arkasından hayretler içinde bakakalıyordu. Daha kavrıyamadığı dünyada şu olanlara da ne mâna veriyordu? Bir yabancıyı «teyze» me mi benzettim diyordu, ne diyordu? Hani insan, altında üstünde başka insanların da yaşadığını, ayak seslerini duymalıydı! Oayak sesleri artık üstümüzde vakitli vakitsiz tepinmeler olmuştu. Kapımızın zili, artık, gece sinema dönüşlerinde, âzami şiddet, hırsla çalınmaya, bizi tatlı uykumuzdan uyandırmaya yarıyordu. O bile huy değiştirmiş, o bile fenalık eder olmuştu. Hani insanlar kışları, bu kömür, şu geçim sıkıntısında, münavebe ile bir odada soba yakıp toplanarak, kardeş kardeş, birbirlerine yardım ede ede, dertlerini, sevinçlerini paylaşaraktan yaşıyacaklardı ! Artık insanlar biribirlerinin gözlerini oymaya çalışıyorlardı. İçim elvermedi, o evden, ne ümitlerle taşındığımız o kattan ilk taarruzlarda çekildik. Aman Allahım, ne de çabuk mağlûp olmuştuk!.. Oraya birer birer taşınmış, yerleşmiş eşyalar, en lüzumsuzlarından başlıyarak, birer birer kalktı, önce kitap etajerleri boşaldı, özene bezene astığım resimler indirildi. O resimlerin arkasından çıkan duvarın solmamış, kirlenmemiş rengi, benim de eski ümitlerimin, sâflığımın, gençliğimin rengi değil miydi? Kornişlerin çivilerini sökerken onları oraya çaktığım günü hatırlıyordum. Aradan bir şeyler geçmişti, bir şeyler olaraktan, bir şeyler ederekten, insanı tecrübeli eden, kalemimin ucundaki kelimeyi niye yazmıyayım, insanı tecrübeli ederken de ihtiyarlatan bir

şeyler geçmişti. Burada bir zaman geçmişti.

Çıplak duvarların kenarına sıralanan sandıklar, denkler gittikçe artıyordu, nihayet son gün elektriği de kestirtmiştim, peylediğim araba ertesi sabah gelecekti. O odada son gecemizi, mum ışığında, çıplak tahta üzerine serilmiş, yarın sabah ilk iş olarak, şu açık duran hurcun içine konacak bir şilte üzerinde geçirdik. Ve ben o gece o kadar sessiz, ama dört duvarı arasında geçen ömür parçasiyle, bütün konuştuklarımız, çocuk gülüşleri, ağlayışları, dışarda satıcılar, arsada oynıyanlar, derken salıncak gıcırtıları, ninniler, şimdi bir böceğin, tahtasını kemirdiği duyulan tavandaki önce dolaşmalar, sonra tepinmelerle, bütün görüp geçirdiklerimiz, bütün yaşadıklarımızla bir arı kovanı gibi uğultulu bu odada kâh sokaktaki havagazı fenerine dalıp, onun bir zamanlar konfetiler gibi dökülmüş bir kar altında, bir başka kışta, ışığının azalıp çoğalmasını, şu odadaki ilk gecemizi düşünerek, kâh güneşli bir günde şu pencere içine oturtulmuş bir çocuk görerek, kâh karşı duvarda kimbilir ne resmi yapmak niyetiyle çizilmiş birkaç çizgiye gözüm kayıp onları çizenin şimdi nefes alışlarını dinleyerek, her sese kulak vererek geçirdim. Hayat yolculuğumuzda, şu eve, şu mahalleye de o kısacık ömrümüzden yıllar, kendimizden, içimizden bir şeyler bırakarak geçmiştik. Koyunların, çalılara takılan yünleri gibi, burada da beyaz beyaz bir şeyler, yarın bir rüzgârın etrafa savurup dağıtıvereceği hâtıralar gibi bir şeyler takılı kalmıştı, onları seyrettim. Ömrümüzün burada geçmesi mukadder kısmının son perdesi de kapanmıştı, ertesi gün, artık üç yaşını süren çocuğumun elinden tutup çıkacağım bu evde, bizden sonrakilere, bizim verdiğimiz kiranın daha fazlasını verip burada oturabileceklere, başka kaderlere, başka talihlere de dekorluk etmek üzere bekler, bir an dinlenir gibi duran o dört duvar arasında o son gece, belki, bütün bu yazdıklarımı düşündüm.

ZEYYAD SELİMOĞLU

D İ M O

Bizim Dimo'nun atölyesi tramvay caddesine bakar. Şu çifte tabancalı kovboy filmlerini oynatan sinema var ya, onun karşı sırasında, hani vitrinine elma gibi kırmızı yanaklı resimler sıralayan foto evinin üstünde.. Dimo'ya her gidişimde o zevksiz fotoğrafçının acı renklerle boyadığı suratlarla karşılaşırım. İçimden, be adamcağız, diyesim gelir, ne diye koyarsın vitrinine bunları; kendine anti reklâm olsun diye mi? Resim çekmenin güzel sanatlardan sayıldığı böyle bir devirde.. Dert olur içime bu, dert.. Dapdaracık karanlık merdivenin basamaklarını ikişer ikişer atlayıp çıkarım. Duvarın kenarındaki elektrik düğmesine basmam. Çünkü Dimo hemen ikinci kattadır. Çabuk varıyor adam.. İlk katın bir tarafında o dediğim fotoğrafçı, öbür tarafında da bir emlâk komisyoncusu var. Bu komisyoncu hin oğlu hin bir herif olsa gerek. Bir kere kapısı açıktı da gördüm. Masanın üzerine kapanmış, saçsız başını önündeki deftere iğmişti. Ayak seslerimi işitince birden keklik kokusu almış cins bir av köpeği gibi burnunu kaldırırken onu görmeliydiniz. Adamcağızın yüreğinin ortasında ne sevinç uyandırmıştım kim bilir? Yüzde yüz kazıklanmak üzere karşısına dikileceğimi sanmıştı her halde.

Dediğim gibi, ikinci kat Dimo'nun dükkânı.. Ah Dimo, insanlığına hayran olduğum Dimo.. Ne güzel, ne candan karşılar adamı.. Dudaklarmda dünyanın en sevimli gülümsemesi, kollarını iki yana açıp, türkçeye bir türlü alıştıramadığı diliyle «fooos geldiiin» gibi bir şey söyler. Hoş bulduk Dimo.. Konuşmayı da

ne kadar sever. Gidi dünyanın en tenbel terzisi.. Kumaşımı biçiyor, vatka mı söküyor, her ne yapıyorsa işini derhal bırakır. Zaten o biraz da gelmemizi bekler gibi, biri gelse de dalga geçsek, der gibidir. Caddeye bakan o çıkmanın önünde kuruluruz taburelere. Meşhur Gelincik kutusunu hemen açıp uzatır: «İç be kuzum bir tane...» Yakarız sigaraları karşılıklı..Sigaramın külü uzar; silkmek lâzım.. Uzanırım tablaya. Tabla ağız ağzına dolu, kim bilir kaç gündür boşaltmamışdır. Silkerim sigaravı, sigaramın külü düşer tablaya.. Düşer ama, tepeleme dolu küllerin bir kısmını da beraber sürükleyip yallah yere.. Ah Dimocuğum, ne şairdir senin dükkânın.. Ne dağınıklıkdır o? Bazan düşünürüm, o kumaş yığınlarının arasında nasıl olur da bu adamcık kaybolmaz? Fresko, skoç, gabardin, serj, kaşe, panama, bilmem ne, yünlüsü, keteni, altalta üstüste, haşır neşir olur giderler. Ticaret aleminde hiç bir dükkâna dağınıklık bu kadar yaraşmaz sanırım. Derbederliğin bu derece cazibeli, bu derece sevimli göründüğü hiç bir yer yoktur. Ne filozoftur, ne sanatkârdır onun dükkânı..

Ne diyordum? Otururuz çıkmanın oraya. Dimo bir taraftan, paçasına sırnaşan pösteki gibi kedisine bakıp: «söylesene Ferruh bey, der, neden bu insanlar harb eder, neden birbirlerini öldürürler? Sonra anlayamadığım şey, der, şu.. Nasıl elleri varıp da, yürekleri edip de birbirlerinin hakkını yerler?»

Bunu öyle candan, öyle içi sızlayarak sorar ki.. Ne cevap vereyim, ne bileyim ben? Lâfı değiştirmek için bir çare düşünürüm. Hemen kedisi imdada yetişir.

«Şu mendeburu at artık be, Dimo, derim, baksana ne de pis karnı falan..» Dimo bakar kedisine ışıklı, gülen gözleriyle.. Kedisi ona bakar, anlamış gibi, yaşlı yaşlı.

«Yook be kuzum, der, ben onu atamam bir yere, oğlum o benim, oğlum.. Mart gelince o kendisi gide-

cek. Çapkınlık edecek kerata.. Bakma sen onun miskin durduğuna..»

Pencereden beraber bakarız. Dimo'nun iğneliğinden bir iğne alıp atsam diye düşünürüm, her halde düşmez yere.. Ne kalabalıktır cadde.. Otomobiller, otobüsler, tramvaylar habire gidip gelirler. İnsanlar, çeşit çeşit, yaşlısı, genci, kadını, erkeği şaşkın şaşkın mağazaların vitrinlerine dalarlar. Bazıları kaldırımın üstünde durup konuşmağa başlar, ötekiler bir öfkelenirler, barut gibi gözlerle bakarlar, itişirler, kakışırlar, sıkışırlar; cadde bir bunalır bir bunalır, tramvaylar oldukları yerde durmaktan sıkılırlar, çan çan ederler, yol gene açılmaz. Klâkson curcunası, bağrışma, çağrışma, bir hengâmedir gider.. Ey Dimo'nun dükkânı, al gözüm seyreyle, değil mi ? Sinemanın önünden kırmızı mantolu bir kız geçer. Delikanlının biri düşer kızın peşine. Düşer de düşer.. Kız gider o gider; oğlan lâf atar, kız kırıtır, oğlan daha lâf atar kız tersler; bir hızlanış hızlanır ki, delikanlı apışır kalır, suratı uzar uzar, sinemanın resimlerine toslayıp hafiyenin kıza nasıl sarıldığına bakar da durur. Dimo'nun suratı da hemen asılıverir, delikanlının hesabına bir üzülür ki zavallıcık.. Kırmızı mantosunun peşinden bağırası gelir: «İş yaptın değil mi, küçük hanım? Madem yüz vermeyeceksin çocuğa, ne demeğe kırıtırsın da yüreğini ağzına getirirsin? Senin de akim onda ama, ah sizin o manasız gururunuz. Pek âlâ delikanlıydı işte.. Beraber güler eğlenirdiniz, o da hayattan zevk alırdı biraz. Ne olur sanki yüz verseniz, ne kaybedersiniz? Cadde bu kadar boş gezenle dolmaz hem.. Günahtır be kızlar, etmeyin bu iyi çocuklara..»

Sonra bana döner: «Bilir misin Ferruh bey, der, iyi ki benim kızım olmamış. Bir olsaydı böyle tereyağı gibi babanın elinde ne olurdu bilmem. Her halde mal olurdu mal..»

Derken kapı çalınır. Gıcır gıcır bir müşteri gelir.

Biraz çekingendir. İlk defa geldiği için olacak.. Dimo, bir az resmi, «buyurun» der. Delikanlı koltuğunun altındaki paketi açar; çıkarır bir koyu lâciverd.. Dimo, birden kırk yıllık ahbap gibi damdan düşercesine: «Ooo, der, evleniyormusunuz?». Çocuk şaşırır, gülmeğe çalışır, içinden belki de kızar. Çünkü bilir misin, Dimo? Bazıları vardır ki, çabuk başlayan samimiyeti kabalık diye kabul ederler. Meselâ ben çok iyi hatırlarım ki, Dimo'nun bir şakasını, iyi niyetle yaptığı bir nüktesini anlamayıp, lâübaliliktir diye ona uğramaktan vazgeçen olmuştur. Şakadan anlamaz yüzlü bir adamdı bu.. Dimo'ya bir kumaş getirmişti. Dimo, ölçtü; kumaş kıttı; gülerek: «Kısa pantolon mu yapacaksınız?» dedi. Adam öyle kızdı, öyle kızdı ki, çıkıp gitti, bir daha da uğramadı. Dimo nasıl fenalaştı, nasıl garipleşti, görmeliydiniz. Yüzü bir ekşidi ,bir ekşidi; şakadan anlamayan bu insanlar nasıl yaşayabilirler diye şaşırdı kaldı. Bereket ikinci gelen Dimo'yu anlayabilecek bir delikanlıydı. İkinci provasıydı galiba. Pantolonu hazır, mum gibi ütülenmiş bekliyordu. Dimo, pantolonu gence uzatıp bölmenin perdesini kapadı. Bir kaç dakika sonra delikanlı çıktı perdenin arkasından, Aman Allahım, o ne geliş, o ne tiyatro.. Bir pantolon ki dağlara, taşlara.. Nasıl dar, nasıl kıpkısa.. Çocukcağız sanki çok çeken bir keten giymiş de denize düşüp çıkmış. Dimo hemen ölçüleri kaydettiği deftere doğru seyirtti. Sayfaları acele acele karıştırıp bir göz attı; tamam.. Pantolon ölçüsünü başka bir müşterinin ölçüsüyle karıştırmış. Ah, onun tükenmez dalgınlıkları.. Çocuk adamakıllı şaşkın: «Mösyö, dedi, pantolon çok kısa olmuş..» Bizimki «Yok, dedi, pantolon kısa değil, siz uzunsunuz.» Delikanlı durdu, bir sessizlik.. Şeytan bir geçiş geçti, ortalık tısss.. Oğlan cevap veremedi, kim bilir belki de olabilir diye düşünmüş olacak.. Peşinden bir kahkaha, iki kahkaha, üç kahkaha...

Dükkânı bulunmaz derecede pasaklı, kedisi bu-

lunmaz derecede kirli, sobası bulunmaz derecede isli, ve o, bütün bu karmakarışıklık içinde bulunmaz derecede insan adam.. Müşterilerinin çoğu talebedir. Birisi gelir parasızlıktan şikâyet eder, ona elbisesini teslim ederken para almaz, «sonra» der, «sonra..» Borç para almağa az delikanlı mı gelir ona? Fakirler kapısını aşındırırlar. Terzi eskileri, iflâs etmiş kumaşçılar, yatalak olmuş kalfalar. Ve o, bütün bunların ortasında, ayağında ayağının yarısını örten terlikleri, bacağında yamalı, lekeli pantolonu, sırtında eskice ceketiyle, açıkta kalan topuklarına yere düşmüş iğneler bata bata dolaşır durur. Hani onu dışarıda bilmem nere düküne taş çıkartan şıklığıyla görmesek zevk sahibi bir terzi olduğuna inanmıyacağız.

Çoktandır görmemiştim Dimo'yu.. Dün geçerken uğrayıverdim. Kapıyı Madonna tebessümlü madamı açıp buyur etti. Bir de girdim ki içeri, küçük oda yükünü almış. Tezgâhın üzerinde kumaş yığınları, onların arkasında yakına bakarken kullandığı gözlüğü ile Dimo, iki müşterisiyle görüşüyor. Yüzünün sıkkınlığından anladım ki, bu iki genç fasondan beş lira indirmek için adamcağızın gırtlağını sıkacak gibi oluyorlar. Halbuki zavallı çok da almaz ki, yüreği götürmez ki çok almağı zaten.. Bu pazarlıkçı tiplerden hiç hoşlanmadığını söyler durur. Bana bir kere demişti ki: «Biliyorum Ferruh bey, ben yalnız astar, düğme, vatka masrafı olarak yirmi beş lira istesem bu çeşit insanlar onu, bile üç, dört lira indirmeğe uğraşırlar; dolandırıcı mıyım ben vre?»

Beride iki kişi, masanın üzerindeki modellere dalmışlar, ha bire münakaşa ediyorlar.

«Bırak yahu; kruvazeyi ne yapacaksın ?»

«Vay canına, şu paltoya bak be..»

«Tabii birader, İngiliz dikişi o İngiliz, boşuna adları çıkmamış ya herifçioğullarımn..»

«Ama böyle dikişe de böyle kumaş lâzım ha.. Yoksa bizim çuvallarla olacak iş değil bu..»

Dimo'ya bir selâm verip çekildim bir kenara. O

işini bitirinceye kadar hem bir sigara tellendiririm, hem de cebimdeki haftalık dergiyi gözden geçiririm. Vaziyet bu merkezdeyken kapının zili çaldı. İki delikanlı daha sökün etti. Yüzü sararmış gibi olan çantalısı :

«Merhaba Dimo, dedi, yeni kumaşların var mı?»

Bizimki öteki masayı işaret edip:

«Hepsi orada» dedi.

Gençler masaya doğru süzülüp bize arkalarını döndüler; muayeneye giriştiler. Ama çok geçmeden bıktılar. Her halde beğenmediler kumaşları; zaten fazla şey bulunmaz. «Eyvallah Dimo, gene uğrarız» deyip çıktılar. Dimo, bir az afallamış gibi arkalarından baktı, sonra şaşkın şaşkın bana doğru döndü. Ben bir şey anlamadım. Ne oluyorsun der gibi baktım yüzüne.. Hayatımda dudaklarında görmediğim buruk bir ifadeyle gene işine döndü; öteki müşterileri de birer birer uğurladı. Sonra, omuzları her zamankinden daha çökük, gözleri her zamankinden daha fazla bedbinlikle dolu, yaklaştı, elini omuzuma koyup:

«Görmedin, değil mi?» dedi.

«Neyi?» dedim.

«Çantalı oğlanı» dedi, «kumaşı çantaya yerleştirip gitti.»

«Nasıl» dedim, «ne dedin, be adam, nasıl bırakırsın?»

Biberli bir gülümsemeyle :

«Canım, ne bileyim ben» dedi, «ben böyleyim işte, yapamam ben..»

Sabrına mı, deliliğine mi, yoksa benden iyi olduğuna mı bilmem, işte bir şeysine öyle içerledim ki, kavga etmemek için çıkıp gittim. Ama o peşimi bıraktı mı? Ne gezer.. Eve gidinceye kadar sokakta, sofrada, ve uyuyuncaya kadar yatakta, Dimo kafamın içine tezgâhını kurdu; kafamın içinde kumaş kesti, kumaş dikti. İşte böyle bir adam bu Dimo, böyle tuhaf bir adam..

CEVDET KUDRET SOLOK

BELEDİYE REİSİ (1)

«Bizim felsefemiz kesin cümleler kullanmamayı, her şeyden şüphe ile bahsetmeyi emreder.»
Molière : Zorla Evlenme

Belediye reisi uzun boylu, geniş omuzlu, iriyarı bir adam. Şimdiye kadar hiçbir işte acele ettiği, telâşlandığı görülmemiş. Susuzluktan içi kavrulsa, bardağa elini yine ağır ağır uzatır; okumak için sabahleyin eline bir gazete aldı mıydı, bitirmesi akşamı bulur, yavaş yavaş, sindire sindire okur. Hülâsa, onun vücudu, kafası, her şeyi gayet ağır işler.

Süleyman meseleyi anlatırken, ellerini göbeğinin üstünde kavuşturup bir Buda heykeli gibi hiç kımıldamadan dinledi; genç adam, «bu iş için belediyenin yardım edip edemiyeceğini» sorduğu zaman, «—Olabilir.» diye cevap verdi.

— Yani, «— Eder.» mi demek istiyorsunuz ?

— Mümkündür.

Süleyman sözünü tamamladı:

— Bize, bu işe elverişli bir yer, bir yapı vermenizi rica ediyorum.

Adam yine aynı durgunlukla cevap verdi:

— Hele bir düşünelim... Tetkik edelim!

— Eğer uygun görülürse verebilirsiniz değil mi?

— İdare meclisine arzedeceğim, o verebilir.

— Neticeyi öğrenmek için sizi tekrar ne zaman rahatsız edeyim ?

(1) Yazarın yakında çıkacak «İki Katlı Şehir» adlı eserinden.

— Estağfurullah. On beş gün sonra teşrif buyurun.

— On beş gün sonra mutlaka belli olur değil mi?

— Her halde.

— İdare meclisi bu meseleyi ehemmiyetli görür mü dersiniz ?

— Ümit ederim.

— Sizin kanaatinize göre, acaba meclisin çokluğu «verilsin» mi der, yoksa «verilmesin» mi ?

— O da olabilir, öbürü de.

Süleyman, kesin hiçbir söz alamadan ayrıldı.

İkinci gidişinde, adam delikanlının yüzüne baktı baktı:

— Sizin bir işiniz vardı ya... neydi?... dedi.

— Yurt meselesi için rahatsız ediyorum. «— On beş gün sonra gelin» demiştiniz.

Adam düşünmeğe başladı:

— Yurt meselesi... yurt meselesi... Affedersiniz, hatırlıyamadım. O kadar çok iş var ki... (Masasının üstündeki kâğıt yığınını gösterdi). Şunlara bakın... Hepsi iş, hepsi iş.. İnsan hangisinden başlıyacağını şaşırıyor. Kimisini yapıyor, kimisini de işte böyle unutuyor. Şunu bir daha anlatır mısınız beyciğim ? «Yurt meselesi» demiştiniz değil mi ?

— Öğrenci yurdu.

— Öğrenci yurdu. Şuraya yazayım da, bir daha unutmayayım. (Yazar) Evet... Sizi dinliyorum.

Süleyman yeni baştan anlattı. Adam hepsini dikkatle yazdı, kâğıdı masasının üstünde dağ gibi yığılı duran öbür kâğıtların arasına koydu.

— Artık hiç merak etmeyin. Madem ki bir kere vazıya geçti, unutulmak tehlikesi kalmadı demektir. Zaten, kalem kâğıt varken hâfızaya güvenmek hatâ.

Süleyman ayrılacağı sırada sordu:

— Bir daha ne zaman geleyim?

— On beş yirmi gün sonra.

— Onbeş mi, yirmi mi ?

— İkisi de olabilir. Ama yirmi daha iyi. Ne kadar geç olursa o kadar garantili. Ben de o zamana kadar idare meclisini ancak toplıyabilirim. Baksanıza, iş, iş, iş !...

Yirmi gün sonra Süleyman bir daha gitti. Belediye reisi onu görünce:

— Haaa, dedi, geçen defa bir kâğıda yazmıştık değil mi? Madem ki yazıya geçti, artık hiç merak etmeyin. Yalnız, o kâğıdı bulmak lâzım. (Önündeki kâğıt yığınını araştırmağa başladı). İnsan kâğıt devrine girince kafasını bir yana bırakmalı. Artık hâfızaya hiç lüzum yok. Sizin işi yazdığımı hatırlamam bile mânasız. Ne yapılacaksa bir kenara yazarsın, sonra o yazıyı arar, bulur, yaparsın. (Önündeki kâğıtların arasından rasgele birini alır). Bu muydu acaba? (Okur) «Setenönü mahallesine iki aydanberi çöpçü uğramadığından, sokaklara dökülen çöpler yolları tıkamış, bunların çıkardığı pis kokular, o civarda oturanları rahatsız etmeğe başlamıştır. Halkın şikâyet ettiği şeyin gerçek olup olmadığı yerinde tetkik edilecek, eğer gerçekse, adı geçen mahalleye hangi çöpçünün baktığı ve iki aydanberi vazifesini niçin yapmadığı araştırılacaktır.» (Başını kaldırıp sordu). Sizin iş bu muydu ?

— Hayır.

— Şu mu acaba? (Başka bir kâğıt okur) Gülük mahallesindeki büyük çeşmenin yalağı tıkanmıştır; taşan sular, toprak yolları bataklık hale getirdiğinden, yalağın tamiri için gereken...»

Süleyman, bahsedilen meselenin ne olduğunu, yazıyı sonuna kadar okumadan bir türlü anlıyamıyan adamın kocaman kafasına gülümsiyerek baktı ve sözünü kesti

— O da değil.

Belediye reisi başını kaldırıp hayretle sordu:

— Nereden anladınız? Daha hepsini okumadım

ki. İnsan iyice araştırmadan hiç bir şey hakkında hüküm vermemelidir.

— Bizim işin çeşme yalağı ile ilgisi yok.

— Peki öyleyse. Bırakalım onu bir yana. (Başka bir kâğıt alır). Ya şu olmasın? (Okur) «Kale önündeki helâların...»

— Değil, o da değil !

Belediye reisi daha büyük bir hayretle sordu :

— Bunu nasıl anladınız? Daha okumadım bile...

— Baksanıza, helâdan bahsediyor.

Helâ mı?.. Öyle ya.. Helâ... Demek ki bu da değil. (Başka bir kâğıt alır) belki de şudur. (Okur) «Mezbahanın...»

— Hayır, hayır !

— Peki, ne idi sizin iş?

— Öğrenci yurdu.

Adam kâğıt yığınını karıştırmağa başladı:

— Öğrenci yurdu, öğrenci yurdu, öğrenci yurdu... Yok... Bulamıyorum. (Odacıyı çağırdı). Baksana buraya! Şunların arasında bir kâğıt olacaktı, sakın atmış olmıyasm.

— Atmadım beyim.

— İyi düşün. Masayı temizlerken filân... sakın lüzumsuz zannedip de...

— Atmadım.

— Belki pencereyi açık bırakmışsındır da... rüzgâr...

— Bırakmadım.

— E nereye gitti be kuzum? Şeytanlar götürmedi ya! Bunların arasına koymuştum.

— Yine oradadır beyim. Masada kâğıt çok.

— Fesüphânallah!.. (Süleyman'a sordu) Ne meselesiydi?

— Öğrenci yurdu.

Yine kâğıtları rastgele karıştırmağa başladı:

— Öğrenci yurdu, öğrenci yurdu, öğrenci yurdu... Yok... Kim bilir nereye karıştı. O kadar çok iş

var ki... Bunların hepsini sadece okumak için bile insanın ömrü yetişmez... Öğrenci yurdu, öğrenci yurdu, öğrenci yurdu... Bulamıyorum... Ne yapalım, sağlık olsun. (Önüne beyaz bir kâğıt çekti). Şunu anlatın da yeniden yazayım.

Süleyman ricasını yeni baştan anlattı, belediye reisi hepsini dikkatle yazdı, sonra yine önündeki kâğıt yığınının üstüne koydu:

— Bakın, dedi, sizinkini en üste koydum. Artık merak edecek hiçbir şey kalmadı. Bir işin iki defa yazıya geçmesi, o derece sağlama bağlanması demektir.

Süleyman tekrar ne zaman gelmesi gerektiğini sordu, adam :

— Yirmi beş gün sonra, dedi. O zamana kadar herhalde olur. Öyle ümit ediyorum.

Süleyman çıktı.

İLHAN TARUS

K A Ç A K

Merhaba, benim sevgili hemşerilerim, hasretli yurttaşlarım, cıvıl cıvıl çocuklarım, evlâtlarım.. Merhaba, merhaba benim yiğit komşularım, mert kardeşlerim, merhaba... Bakın hele yüzüme, iyi bakın hele, tamdınız mı? Tanıdınız mı beni? Ya... Ben işte, Rüstem oğlu Rıza... Şimdi Rıza Yaşatır... E... Gene geldik, düştük baba ocağına... Çökelim bakalım eski yerimize... Yap bana bir okkalı sade, be oğlum Murad... ani o eski mavi fincan... Nerede, değil mi? Üstünden kimbilir kaç tane mavi fincan geçti... Ohh...Tabanlarım patladı yahu... Eskiden üç buçuk saatte alıverdiğimiz yol, yedi saatten fazla dayandı be. Vallah göçüp gitmişiz de haberimiz yok...

Eeeeeeey oğul, sorma gayrı orasını... Sen o yanındaki Recep ağaya danışıver de, o anlatsın sana, benim nereden geldiğimi... O anlatsın, çünkü o bilir. Tam yirmi iki yıl oluyor. Dile kolay bu. Sanki geçimimiz yolundaymış gibi ille seni evereceğiz diye tutturdulardı o zaman... Bre etmeyin, eylemeyin, dedik. Kim dinler ? Bunun burası köylük yer, damın sahabı olmalıymış... Dört buçuk dönüm kıraç toprağın üstünde bir buçuk öküzle sürüklemeğe çalıştığımız ömrü, elin kızı ile paylaşmak gerekmiş. O maksum kızcağız da yavaş mı yavaş, dilsiz mi dilsiz... Kuzu gibi sapana koşulur, tabanının yarığı çalıyla dolar. Sarı sarı saçları güneşin şavkını içe içe mısır püskülüne döndiiydü... Bir de uslu, bir de doğurgan... Allah bir evlâd verdi.. Bir daha, bir daha... Belimiz büküldükçe yük arttı. Kırçıl öküz kocadıkça sapan yolu uzadı...

Çökeleğin arkası kesilince kara ekmeği sayılı dilimlere bölmeye bulaştık. Çocukların hangi dilimi bitirip hangisini aldığını, kaçıncıda doymağa başladığı-

nı hesaplar olduk. Kahpe felek, göğüs kemiğime oturmuş, habire tekmeler Canım boğazımda, sağda solda ırgatlık ederim. Bana mısın demez çocuklar... Üstte yok, altta yok, taze saman toplayıp altlarına sereceğim diye akşam karanlığında anbar diplerini gözler olduk. Şuncağız yavrular yuvarlanıp dururlar toprakta... Mümkünü yok, mümkünü yok... Kış günü buzlu poyraz damın dışından doğru, bir vurdu mu duvarlara, sapır sapır dökülür kerpiçler... Çocukların üstüne kar sepeler. Sabahleyin silkeleyerek uyarırız. Karı ağlar, ben düşünürüm... Baktım, olacak gibi değil...

Bir sabah, alaca karanlıkta, şöyle bir doğrulduydum... Tavandan gökyüzü alaca alaca ışılar. Yekindim, usullacık sıyrıldım çulun altından... Ver elini kasaba... Yollarda arabalı, beygirli hemşeriler... Çoluk, çocuk, karınları tok, ayakları çarık içinde, sım sıcacık... Uğur ola, uğur ola Rıza diye seslenirler... Kasabada ekmek mi dağıtırlar? Üç beş gün kendi boğazımı zor çıkardım. Bakarım, herkes Şehre doğru akın eder. Ulan ne var bu şehirde diyerekten, biz de düştük yollara... Tabanım buz tutar. Parmaklarım oynamaz. Bre Allah tez günden canımı alsın... kurtulayım diye dua ederim gök yüzüne karşı.. Yağma mı var ? Neyse, şehirde yollar boyu çukur açılacakmış.. Şöyle böyle başarırız bu işi diye yazıldık. Lânetleme toprak sır verir mi ? Kazma vurdukça titrer titrer de geri vurur. Dört vuruşta bel kemiğin oynamaz olur. Gırtlağını sıkılar, avuçlarını hohlarsın, verirsin kazmayı... Akşam oldu mu, o kanın sıcacık gübreliğine canını nasıl atacağını düşünürsün... Şafak vaktını korku içinde bekliye bekliye sızarsın...

Bir gün değil, beş gün değil... Kapı kapı dolaşıp ekmek istemeğe vakit yok, geç saatlerde bin bir korku ile bir eve varacak olsan, yanlışlıkla açıp seni gördüler mi, sinsilenden küfrederler... Dişlerini damağına batırır, öteki kapıyı çalarsın... Düşünürsün, acap evdekiler ne halde ?

Odun yarmak için bir balta tedarik edecek parayı on beş günde biriktirebildik. Bu ona göre kolay iş... Soluk kuvvetine çalarsın baltayı. Her gece hesap, hesap, hesap... Üç kayıne olmuş, dört kayme olmuş.. Ulan şunu iletcyim köye derken şeytan dürter. Hele biraz daha biriktir. Biriktir, biriktir... On altı kayme doldu, dolmadı, bin rica minnet, postaneye attık. Eğer çocuklar açlıktan ölmedilerse...

İstanbulda çok iş varmış diye handa bir lâftır dolaşır. Şu bu demeden elimizdekini, avucumuzdakini tirene verdik, yollandık. Yarısı duman, yarısı su, bir koca şehir... Yoldaşlarla bir hana indik. Bizim şehirdekinden beter... Ha şurası, ha burası... İskele hammalı olmak için para yedirdik, gümrüğe geçinceye kadar yıl doldu. İki yıl doldu, üç yıl bitti... Çocuklardan tek mektup alamadık. Bir adres de veremedik ya... Her gün başka bir yerde... Gelen giden olur diye sabah akşam hanları dolamrız. Ne gezer ?... Ha babam, de babam, Allah rızkını verir onların da, diye bir teselli tutturduk. Hele kazanalım, döner, çocuklara sahap çıkarız. Gün biter mi? Yıl biter mi ?

Tam on beş yılın sonunda, e artık köye dönelim dedik. Kesede Allah bilir ya, bir kaç yüz kayma var. Sırakırlar mı elin uşakları? Bir olup zerzevatçılık edelim dediler. Kandık buna da.. Hem oldu olacak, çoluk çocuğu bundan kelli namerde muhtaç etmeyiz.. Ha babam, de babam. Allah bin bereket versin, çulu düzdük. Cebi şişirdik. Arkadaşlar dölek durmaz, bir kadeh, bir şişe derken, işi ayyaşlığa döktük. Hesaplarım, Ulan, bunca cefa çektin, ne varmış iki tek atmaklan... Dünya yıkılmaz a... İkide bir yekiniriz, köve gidelim diye, mevsim derler, mavna derler, toptan ticaret derler, ayağımızın kösteğini sökmezler... Paranın da yüzü sıcak mı sıcak. Ha bre, de bre... Bakmışız, Beyoğlunun orasında adımız anılır. Akşamleyin uşaklar deste deste panknot getirirler.. Üçü on, beşi yüz ederler... Yahu yeter, bırakın beni, gideyim, çoluk çocuk irezil olacaklar, el âleme karşı... Hayır,

biraz daha, biraz daha. Neyseleyim, yükü tuttuk, ipi kopardık... İstasyondan şuracığa kadar ayağımızı yerden kesecek bir tekerlek bulamadık...

Eeeeeee... Allahın iznile vardık işte... Kahve o kahve, içindekiler? Sen... Sen... Kimin oğlusunuz bakayım?... Bildim, bizim koca Alinin evlâdısın ha... Benden sonra doğmuşsun oğul... Murtaza'nın, hacı Selimin, Hüsmen kâhyanın.. Maşallah, maşallah.. Gelip ortaya çıkıvermişler. E bizimkiler? Kimbilir nasıl dev gibi delikanlı olmuşlardır. Lâkin damın yerinde yeller eser. Başka yere mi taşındılar? Ha? Ne susarsınız öyle, Ahmedin öküzü gibi be... Söyleseniz ya, nerde bizim kızanlar? Gittiler mi? Nereye canım?... Hay kör olası şeytan... İzlerini bilen yok mu yahu? Siz ne biçim hemşerisiniz? Söyleyin bana, gizlemeyin, bir iş var bunda. Nerdeler? Nerde benim çocuklarım? Nerde bizim kaşık düşmanı?... Ya... Demek öyle ha... Öldü ha... Peki çocuklar? Hepsi de mi öldüler? E ne oldular ya? Hangi cehennemin dibine girdiler ? Canım senin olsun haberin vardır, a Veli dayı ? Ha? Söyle bana Allahını seversen, nereye gitti benim çocuklar?... Ne? Ne dedin? Kasabada mı? Şehirde mi? Hangi şehirde? İstanbuldan haber saldılar mı? Yok canım, İstanbulda olsa rastlamaz mıyım ? Yok, yok. Orada yok. Biri olsaydı bari... Hey yaradana kurban olduğumunun dünyası, biri olsaydı bari? Biri, bir tekciği? Bir taneciği ?

Buranın havası da ağır mı ağır. Bizim Tosyadaki anbara benzer.. Nefes alabilirsen al... Kalkalım gayrı... Eeeeeee... Kısmet bu kadarmış.

Hadi bana müsaade, benim sevgili köylülerim... Hadi bana müsaade.. Hatırdan, gönülden çıkarmayın... Bir kaçak çıktı köyünüzden, ayalini yüzüstü bırakıp gittiydi de, yirmi iki yıl aramadıydı demeyin... İşte geldim.. Geldim ya, koydunsa bul.. Hadi Allahaısmarladık.. Allahaısmarladık hemşeriler, dostlar kızanlar... Allahaısmarladık, benim sevgili komşularım, yiğit yurttaşlarım.. Allahaısmarladık...

TAHSİN YÜCEL

DERT ÇOK, HEMDERT YOK !

Süklüm püklüm girerim kahvaltıya. Ninemin abdest suyuna dönen çayı, kurumuş ekmeği ve küf kokan beyaz peyniri, yesem olmaz, yemesem hiç olmaz. Peyniri ekmeğimin arasına koyup, çayı yanımda oturan çocuğa ikram ederek, dışarı çıkarım. Bir yandan rüzgâr eser, bir yandan da ince yağmur çiselер, durur. Topuklarıma basarak ilerlerim. Doğru dürüst, yürüsem, altı iyice delinmiş olan ayakkaplarımın içi suyla dolar. Soğuktan tir tir titrerim ama bir türlü içeriye girmek istemem. Bütün kış, o hep yemek kokan, loş koridorlarda dolap beygiri gibi dolaşa dolaşa bir hal oldum. Girmemek de olmaz ki... Nezleden kurtulamıyorum bir türlü.

Çar naçar girer, bir müddet dolaşanları seyrederim. Koridorda bir sürü çocuk, güle oynıya gezer. Onlara bakar bakar içimi çekerim. Sınıf arkadaşlarım geçer yanımdan. Ya görmemezlikten gelir, yahut da suratlarını öbür tarafa çevirirler. Kim bilir nelerden bahsediyorlardır? Ya maçtan, ya karıdan muhakkak. Ben ne takım kurmağı bilirim, ne de kız tavlamağı. Başlarım yapayalnız dolaşmağa... Bazan sıramda oturan çocukla karşılaşırım. Önce aldırış etmem, ama ikinci defa içimden koluna girmek gelir.

— Ne o Ali ? derim.

Sesini çıkarmaz; tekrar konuşurum.

— Ali, birşey mi var ? yoksa...

Sözümü tamamlamadan cevap verir bu sefer :

— Hayallerimle başbaşa kalmağı tercih ederim.

İşi pişkinliğe vurup birkaç adım daha yürür, sonra kendi kendime kızar, ayrılırım. Oğlan ağzını bile açmadan çekip gider.

Bir dönerim, iki dönerim koridorları... Aklıma hep memleket hâtıraları gelir. İki çocuk konuşurken biri «Sevgilim» dedi mi, «benim de sevgilim vardı» diye söylenirim. «Ya derim, cocukken ben de âşık ol-

muştum.» Bir kere sürmeli bir gelin cebime üzüm koymuştu. O zaman mektebe yeni başlamıştım galiba. Ona aşık oldum hemen. Kış geceleri hep «Emine bacımlara gidelim» diye tuttururdum. Burma bıyıklı, siyah şalvarlı kocasını öldürdükten sonra, sevgilimi alıp, uzaklara, uzaklara, kaf dağına götürmeği kurardım. Biraz büyüyünce onu unuttum. Komşunun kızına abay yaktım. İlkbahar gibi gözleri, Sonbahar gibi saçları vardı. Onunla koşmaca oynarken kendimden geçerdim. Bir gün hastalanmış, ateş içinde birkaç kere: «Anne, Hatice'yi bana almazsanız ölürüm» demişim. Beşinci sınıfta da eczacının kumral kızına vuruldumdu.

Düşündükçe içimi çeker, ve «Vay anasını, derim, vay anasını, demek ben de âşık oldumdu. Ama bütün bunlar...»

Zil acı acı çalar. «Tu Allah kahretsin» diye mırıldanır, dünyaya geldiğime pişman olurum. Sınıfa istemiye istemiye girerim. Hiçbir kimse, «Hayrola İsmail» demez. Yerime geçer, sıramdan müsvette defterimi çıkarıp, önüme koyarım. Sonra, matematik hocası gelir. Herifin vazife topladığını görünce apışıp kalır, «Yahu, hoca vazife vermiş; haberim yok daha; ne biçim adamım ben?» diye söylenirim. Ona lâf anlatmak ta imkânsız. Başlar nasihata. Söyler, söyler... Bazan: «Amma da konuştum yahu, nasıl olsa sıfır basacaksın» demek isterim; fakat cesaret edemem. Dakikalar geçer, o durmadan konuşur. Ben de bambaşka şeylerle meşgul olurum. Arkadan öfke ve küfür yüklü kelimeler gelir:

— Ne bitmez nasihat yahu, hep şu enayi için... Biz birşey sorsak, vaktim kaybolur diye cevap vermez.

O ders te, onu takib eden de geçer, gelir can m tarih dersi... Üzerinde durduğum tek ders budur, yalnız tarihe çalışırım. Bu saatta benimle konuşanlar bulunur. Bazısı:

— Beraber kalkarsak, arkadan fısılda, der.

— Peki diye cevap veririm:

Hoca gelir, derse kalkarım, ne sorarsa bülbül gibi anlatırım. Deftere bir «on» kondurur.

— Aferin, der, iyi çalışmışsın. Sonra talebelere döner:

— Hepiniz İsmail gibi örnek bir talebe olmağa çalışın.

Çocuklar birbirlerine bakıp gülerler ama birşey söylemezler.

Yemekhaneye girip de zeytin yağlı fasulyayla üzüm hoşafını görünce bende iştahtan eser kalmaz. Tabakta ne kadar ekmek varsa, toplayıp cebime doldurur, bahçeye çıkarım. Rüzgâr hafiflemiş, yağmur dinmiştir: «Biraz top oynasam bari..» diye, arka bahçeye gider, sahayı tutar, top sahibini beklerim. Oğlan gelip, beni görünce suratını asar.

— Bak sahayı kaptım, derim. Sesini çıkarmadan, tenis topunu yere atar ve kale vazifesi gören kapıya doğru şut çekmeğe başlar. Top duvara çarpıp önüme yuvarlanır. Şöyle esaslı bir şut çekeyim diyerek, gerilir, ayağımı bütün kuvvetimle sallarım; ama, ıska geçerim. Ayakkabımın burnu toprağı bozar, top yuvarlanıp gider. Çocuk topuna doğru koşarken kıskıs güler. Biraz sonra oyuncular gelir, takım yapılır, beni seçen olmaz.

— Biz oynamıyacak mıyız? diye sorarım.

— Ne yapalım yer kalmadı, derler.

İçim içimi yer, ağlamaklı olurum. «Ah, derim bazan, şu tarih dersi de futbol gibi oynanan birşey olsaydı... Neler yapmazdım o zaman? En sonra ben gelirdim sahaya.» Herkes beni beklemeli, takım yapamamalılar bir türlü, hepsi benim tarafımdan olmak istemeli. Biri öbürüne: «Ben İsmail'i alayım sen üç kişi seç, demeli. Arkadaşı yine kabul etmemeli. «Durun, demeliyim, ben bir takım yapayım size...» En zayıf takımı kendime seçmeliyim. Top ortaya atılmalı, ben hemen kapıp, sürmeli, sürmeli, sonra bomba gibi bir vole oturtmalıyım. Gol ! Herkes hayran hay-

ran bana bakıp: «Varol İsmail» demeli. Santra yapılmalı, top yine bende... Bu sefer kafayla koymalıyım.»

Ben düşünürken arkadaL biri iter :

— Çekil ulan senin yüzünden golü kaçırdım !

Benim için en iyi yer koridor. Biraz orada dolaştıktan sonra, kooperatife gider, bir reyona belimi veririm. Parası olanlar neşeyle pasta yer, gazoz içer, güler, şakalaşır, boğuşurlar ve ben bir köşeden onları seyrederim. Bir simit parası çıkmaz mı diye ceplerimi karıştırırım. Bazısmdan ekmek kırıntıları, bazısından sümüklü bir mendil, bazısından da düğme çıkar. Bir kerecik bile, bir tek tırtıllı kuruş çıktığı olmaz.

Zil çalar, etüde girerim. Yarına tarih dersi olmadığına göre ders de yok demektir. Açarım önüme bir roman. Ama uzaktan çocukların sohbetini dinlemek daha çok hoşuma gider. Ablak suratı kırışmış bodur oğlan, yanında oturan çocuğun kız kardeşinden bahseder, benim yanımdakine:

— Fevkalâde bir kızmış, azizim, der, beli bir kalçası üç karış, saçları sarı, gözleri çağla rengi, dudakları kiraz gibi. Yani bitirimmiş senin anlıyacağın.

— Of, anam! Kardeşi gibiyse yeter. Desene şu son sınıftaki hemşerisi onunla ablasının hatırı için meşgul oluyormuş.

— Ya, yeni mi anladın ?

Başka biri söze karışır:

— Ulan Osman'ın ondan başka kız kardeşi var mı?

— Yok.

— Tu Allah kahretsin bize iş yok ha !

Güler, güler, sonra başka bir mevzua geçerler. Sık sık giyinişten bahsedilir, sıra arkadaşım kulaklarıma doldura doldura:

— Dışarda gezerken, yanımda fena giyinmiş biri bulunursa utanırım, der.

«Peki onunla ne diye geziyorsun öyleyse?» diye

bağırmak isterim. Bilirim ki, o fena giyinen benim ve sinemanın ikinci balkonuna kendisiyle, benden başkası gitmediği için bazan beraber gezeriz. «Sabahleyin uyanmalıyım; cebim altınla dolu!..» diye hayaller kurarım.. İlk işim fevkalâde bir elbise yaptırmak olsun. O zaman ben de bilirim giyinmeği. Üç düğme ceket, on-sekiz paça pantalon, stil yakalı gömlek, üçgen bağlanmış, amerikan kıravat, bir çift soket, mokasen ayakkaplar... Bu sefer yanıma gelirse:

— Haydi oradan ibiş, demeliyim, senin gibi pis giyinmiş biriyle gezemem. Hem ben Atlas'ın lüks koltuğuna bilet aldım.

Ali Çarşamba akşamları, benimle dost geçinir, tatlı tatlı konuşur. Samimiyet kurduktan sonra:

— İsmail be, der, bana bir harita yapsana. «Dostluğunun sebebi buydu» derim içimden.

Bazan kabullenir, bazan da «olmaz» diye reddederim. O zaman koca dostluk yıkılıverir. Arasıra, etüdün sonuna doğru mektup gelir. Muhakkak annemdendir ve hep ayni şeyleri tekrar eder. Açar okurum: «Oğlum, der, iki gözüm oğlum, iki gözünden hararetle öperim. Nasılsın iyi misin? Bizi sorarsan hamdolsun...» Altında parasızlıktan şikâyet eder: «Oğlum, ayakkabımın altı delindi, diyorsun. Elimde olsa hemen para yollardım ama yok. Artık bir ay dışarıya çıkma. O zamana kadar, on lira bulup yollarım. Ayakkaplarını tamir ettirir, borçlarını öder, kalanını da güle güle harcarsın.»

Vay, anam, vay! Hem ayakkabı tamir olacak, hem borçlar ödenecek. Geri kalanı da harcanacak. Bunların hepsi on liraya mı? Ve bir ay sonra...

Aklıma bin-bir türlü şey gelir. Günleri hesaplar, istikbâli düşünür, ümitsizliğe düşer, etrafı seyretmeğe başlarım. Herkes kendi havasında... Yapayalnız olduğumu hissederim, kara düşünceler yakamı, bırakmazlar. Hiçbir zaman: «Gel İsmail biraz dalga geçelim, yahut «Nasılsın İsmail?» diyen olmaz. Dert **çok, hemdert yok !**

ORHAN BARLAS

HÜLYA AĞACI

Yıllarca önce güney illerinden birinde bir yaz geçirdim. Üniversitenin birinci sınıfında idim. O günlerde başka türlü bir gücüm vardı, hayallerden doğan yalancı bir güç.. Şöyle oturup beş, on dakika daldım mı kendi kendime dâhi olurdum, kahraman olurdum, pehlivan olurdum. Bu aşağı yukarı herkesin başından geçmiştir, onun için iyimidir kötümüdür tartışılmasından pek fayda gelmez. Anladınız her halde halimi, hani bir şeyler düşünürsün, gerçek sanırsın, kendine güvenin artar, engeller uydurursun, uydurduğun engelleri bin eziyetle geçersin, güvenin daha çok artar. İşte o zamanlarda öyleydim ben de..

İle bir saat çeken bir bağda kalıyorduk. Tatildi. Bütünlemeye kalmamıştım. Üç, dört ay boş vaktim vardı, bu zamanın kolay, kolay bitmeyeceğini sanıyordum. O tarafları görenler bilir, ağaçlar pek seyrektir. Kiremit kızılı toprak üstünde yaygın, büyük bağ kütükleri (kütüklere orda tiyek derler) göz alabildiğine uzanır. Günlerce, haftalarca gökyüzünde avuç içi kadar bulut görünmez, kuşluk vaktinden sonra kuru, sert bir sıcak başlar, tâ ötelerde sıcaktan bir şeyler erir gibi, uçar gibi olur. Söylemeyi unuttum, orda üç, dört aile çadırlarda kalıyorduk, tam sayısını isterseniz beş, evet beş çadırımız vardı. Hava ısındı mı çadırlara sığınırdık. Ben, kardeşim, bir de teyzemin oğlu küçük, pencereli bir çadırda kalıyorduk. Sıcak yel çok esmezse çadırın kenarını kıvırır donfanila yataklara uzanır, konuşur, konuşurduk. Sonra konuşmadan yorulur kitaplarımıza çekilirdik. Küçük kardeşim Pardayyanlar'ı okuyordu. Teyzemin oğlu o günlerde Gide'e tutulmuştu, Kır senfonisini bırakır Dar Kapı'yı alır, ondan Dünya Nimetleri'ne sonra da en çok sevdiği Kadınlar Mekte-

bi'ne geçerdi. Benimki ise başka bir âlemdi. O kadar tesiri altında kaldığım bir roman bilemiyorum, daha çıkacağım da pek ummam. Kızılla Kara'yı okuyordum, çoğu kendimi gerçekten Julien Sorel sandığım olurdu, pencerelerden kaçmalar, Bn. Rénal'in dünyalar değen sevgisi, bir yığın gizli kapaklı işler filân.. Dedim ya çok severdim o kitabı. Bitirir, tekrar başlar, tekrar başlardım. Bazan okumadan usanır rakamları belli olmayan bir kâğıtla prafa oynar, mızıklar oyunu yarıda keserdik. Derken herkes yatağına çekilir, hayal kurmaya başlardı. İşte asıl ben o zaman başlardım, zaten önden söylediğim de bu ya.. Kendime güvenim artar, artar; neler, neler yapmazdım, sonra bitmez, tükenmez eziyetler çıkarırdım. Ama bana bunlar vız gelir, hattâ biraz da hoşuma giderdi (hoşlanmasam uydurur muydum). Her halde anlamışsınızdır, bir güney ili, yaşım, Julien Sorel filân adamın başına yalnız bir şey getirir: Sonunda bizlen çıkan ailelerden birinin kızına âşık oldum. Fitil gibi, burnumun ucunu göremiyordum. Şimdi o zamanki halimi gülünç bulduğumu sanmayın, başma gelenler bilir, pek hoştur. Evet, âşıktım komşu çadırlardan birindeki kıza; o da bana tutulmuştu, sağlam biliyordum. O bilirdi, ben bilirdim, ikimiz birbirimizin bildiğini bilirdik.. ama işte o kadar. Gezintilere çıkardık, o mektep hatıralarından açar, ben umudlarımı, isteklerimi anlatırdım. Bazan birbirimize yarımyamalak söz vurur, bunları anlar, anladığımızı belli belirsiz anlatmaya çalışır sonra, sanki akıllı akıllı gülerdik. Birbirimize tutulduğumuzu herkes bilirdi ya biz buna hiç ihtimal vermezdik. Sonra hadi bilseler ne olacaktı? Nasıl olsa o bensiz, ben onsuz olurmuyduk ? Bunun arkası ölüm demekti. Eziyetler, maceralar, inişler, çıkışlar, bir de iyice kestiremediğim bir son... ya Sorel'inki gibi yahut filimlerin sonu.

Güneyde geceler bambaşkadır. Şimdi bir tasvire başlasam ille şairane lâflar ederim. Oralarda ayışığı

dünyayı yıkar geçirir; şairler, yazarlar ne derse desin insan gerçekten güzel bir şeyle burun buruna geldiğini duyar. Yahut ay bulunmaz, o zaman yıldızdan geçilmez, umamıyacağınız kadar irili ufaklı, şekilli şekilsiz yıldız insanın kafasına çarpacak kadar yakında çakılı durur. Aklıma o günlerde hep şairin «Yıldızlar kalbur kalbur rüya eliyor» mısraı gelirdi.

Bağda pek az ağaç bulunduğunu söylemiştim. İki, üç kocaman ceviz ağacı vardı; sıcak çok artarsa serinlemek için altlarına kilim vayar, koyu, ağır gölgelerine sere serpe uzanırdık. Sonra zayıf fakat sağlam yapılı adamlara benzeyen seyrek yapraklı fıstık ağaçlarından bosuna meyve beklerdik. Her birimiz ancak dört beşer fıstık yiyebilirdik, anlayanlar kâh bu ağaçlar erkektir dediler, kâh bu yıl fıstık yok dediler, kısaca mesele iyice açıklanamadı. En son bir de «tozak» vardı. Bu ağaçla ilk defa o vaz tanıştım, sona bıraktığıma göre de pek önemli bir bitki sanmayın. Kısa boylu, yuvarlak, çalıdan biraz büyükçe bir sevdi. Baharın başlarında marifetini göstermey basladı. Bu ağacın ötekiler gibi yalnız yaprakları yoktu. Eflâtunla mavi hatta penbe arasında pamuk gibi yumusak bir maddeyle üstünü dolduruyordu. Yaz ilerledikçe, tabiat olanca gücünü sağa sola, hayvanlara, bitkilere, böceklere dağıtıyor, herkes kabiliveti kadar, yetecek kadar bir sevler toplamağa çabalıyordu. Tozak ta gerekenleri aldı, yapacağını yaptı. Yaprak verine vutturmağa calıstığı maddesi coğaldı, yoğunlaştı: tepesinde cevreye doğru azalıp şeffaflasan mavi penbe bir top meydana cıktı.

Bir gün sevdiğim kızla aksama doğru dolasıyorduk. «Su ağac garip değil mi, ne dersin?» dedim. Evet, bir hos» dedi. Biraz baktım. «Neye benziyor bu? Daha doğrusu nevi hatırlatıyor sana?» dive sordu, baktım, baktım hiç bir sev düsünemiyordum. Sorar gibi yüzüne baktım «Hani, dedi, ruhiyat kitaplarında bir ruhun renginden bahsedilir, onu hatırlıyorum. Ben bir kere rüyamda Tanrıyı gördüm, yel gibiydi,

sakalı da vardı, bu renkteydi biraz..» Ama ben ruhu, Tanrıyı tam tasavvur edemiyordum.. Aklıma daha başka şeyler geliyordu O zaman da, bugün de pek sevmediğim kelimeler. Sevmesem de ne olacak? O günlerde ben onlara tutulmuştum. Evet, aklıma hülya, hayal kelimeleri geliyordu. Ona söyledim. Düşündü, düşündü, «Sahi, dedi, bu ağaç hülya ağacı.» İçimden bir sevindim, belki düşüncemi beğenmişti ondan, belki aramızda yeniden bir konuda anlaşmıştık ondan. Sonra tozağın adı «hülya ağacı» oldu. Bu adı etraftan öteki gençler de duydular. O sıralarda halime uygun düştüğü için tozağı seviyordum. Gün batarken yahut ay ışığında onu seyretmeye giderdik. Sevdiğimle bir arada ona baktıkça aramızdaki yakınlığın arttığını, ayni hoş şeyi düşündüğümüzü duyardım. Günlerce hayallerin, gerçeğe pek uzak bir sürü umutların, o yaşların kelli duygularının, bunların hepsinin sanki bir örneği olan tozak ağacının tesiri altında kaldım.

Eylülde bir gün bağda bir vaka oldu. Çadırlardan birinde genç bir kadın doğurdu. Kadını pek beğenirdim. Anlayışlı, saygılı, tavırlarında ölçülü bulurdum. Genç, çalışkan bir kocası vardı, memnun, umutlu fakat biraz telâşla doğumu bekliyordu. Karısının doğuma yakın karnı çok büyümüştü, önce bu hal bana çirkin gözüküyordu, sonra alıştım. Bir gece gürültü ile uyandım. Kardeşimle yeğenim konuşup, gülüşüyorlar. «Ne var, yahu» diye sordum. «Doğum var.» dediler. Uzaktan kötü, kötü kadının sesi geliyordu. Cadırdan dışarıya çıktım, ses arttı. «Aman Allah, of Yarabbim, öldüm..» filân dive çığlığı başıyor. Bu zarif kadının, saburlu, anlayışlı kadının böyle bağırıp çağırması bana garip gelivordu. Araba ile şehirden ebe getirmeye gitmisler. Koca bir şeyler yapabilmek için oraya, buraya koşuyor, kadınlar konuşuyorlar, merak edenler, gülenler. Çadıra döndüm «Amma bağırıyor ha,» dedim. Teyzemin oğlu «Ne yapsın birader, herhalde çok zordur» dedi. «Ne bileyim, on-

dan umulmaz.» diye cevap verdim. Biraz daha bekledik. O arada dışarda gürültüler oldu, ebe gelmiş. Yataklara uzandık. Kardeşim, gülüp duruyor. «Ne gülüyorsun?» dedim, karşılık vermedi. Daha bir zaman geçti, gülüyor.. «Ne gülüyorsun, ulan söylesene dedim.» «Hiç be, dedi, iyiki kadın değiliz, doğurmak çok tuhaf şeymiş, düşünsene bir kere, o kadının karnında bir çocuk..» gülüyor. Teyzemin oğlu «Başka türlü düşünürsen her şey gülünç olabilir, dedi, her kadın doğurur,» Ben sesimi çıkarmadım. Gerçeğin çeşit çeşit yüzü var; gülünç, korkunç, acıklı... Ama bir kere bakmalı, iyice bakmalı... Sonra uyumuşuz. Doğum ta ertesi gün öğle vakti oldu. Bu arada kadın bir teviye bağırdı. Akşam çocuğu görmeye gittik, küçük, kızıl, çirkin bir mahlûk. Baba şaşkınlıkla, övünerek bakıyor. İnsanoğlu neler de yapabilirmiş.. Gülüyor, öğütler veriyor, arada karısına bir minnetle gülümsemesi var.

Doğumdan sonra orada daha bir ay kaldık. Çocuğun gelişmesini, büyümesini, iyi yahut kötü bir adam olmaya doğru gitmesini gördük. İşte o sıralarda tozağın büyüsü yavaş yavaş bozuldu. Hayallerden, garip sebeplerden, bulutlardan tabiata, gerçeğe, toprağa döndüm. Gerçekteki güzelliği anlamaya çalıştım. Eskiden anlayışlı bulduğum kadın bağıra çağıra bir çocuk yaptıktan sonra bana daha iyi, daha güzel görünüyordu.

Hülya ağacı tekrar tozak oldu. Cılız bedeni ile biraz daha yaşamaya, yeni tozak ağaçları yapmaya çalışıyordu. O kızı da artık başka türlü seviyordum. Saçları, kolları, göğsü, iyi bir huyu vardı. Ne hoş bir ana olurdu.

Kış yaklaşıyordu. Çadırlar yavaş, yavaş toplandı. Herkes şehirlere, işlerine, güçlerine dönmeye başladı. Yağmur yağıyor, gün çıkıyor, ağaçlar, hayvanlar, böcekler gizli, gizli bir şeyler hazırlıyorlar, insanlar biraz daha yaşamak, daha iyi bir dünya kurmak için çalışıyorlar, çalışıyorlardı.

TURHAN BASETİMUR

KAPTAN (1)

İyi kötü bir odasında barındığım evi, o sene, şehrin imar plânına göre, —inşaat sahası dahilinde bulunduğu için— yıkmışlardı. Bende eşya olarak, kırık, dökük neyim varsa satıp otele çıkmıştım. Şimdi size anlatacağım bu vak'aya, on ay içinde yattığım basık tavanlı, güneşi hiç görmeyen, duvarları da döşemeleri kadar, pis ve harap olan üç yataklı bir otel odasında şahit oldum. Çoğu zaman, işsiz ve hasta olarak hayatımın en kötü günlerini yaşadığım bu odada, geçim derdile gurbete çıkanlar, işsizler, ramazanda camilere mukabele okumak için gelen kör hafızlardan tutun da, sanatoryomda yatakları paralılara devredildiğinden, kapı dışarı edilen ağır hastalara kadar herkesle üç beş gün yatak arkadaşlığı yapıyor, kısacası, feleğin insanlara oynadığı oyunda perdecilik ediyordum.

***

Temmuz ayının ortalarında, bunaltıcı sıcakların hüküm sürdüğü bir sıraydı. O gün yine iş olmamıştı, boş yere şehri dönüp dolaştıktan sonra can sıkıntısile otele gelip yatağıma girmiştim. Daha vakit erken olduğundan yanımdaki yataklar boştu. Geç kalıp ta misafirlerimi uyanık bulduğum zamanlar, oturup bir de saatlerce dert dinliyordum. Erken yattığım geceler ise, ekseri, bir gürültü ile uyanıyor, sabaha kadar gözüme uyku girmeden yatak komşularımın horultularına tempo tutuyordum. O gece de bir feryatla uyandım. Baş ucumda biri, kalın, boğuk bir sesle:

— Yakaladım, yakaladım diye bağırıyordu.

Uyku sersemliği ile fırlayıp yatağıma oturdum.

(1) Son iki hikâye sonradan ilâve edildiğinden alfabe sırası dışında kalmıştır.

Karanlığa alışamayan gözlerimi ellerimle uğuyor, perdelerin arasmdan giren hafif ışıkla odanın ortasında müphem bir şekilde beliren iki insan vücudunun hareketlerini takibe çalışıyordum. Bu sırada ayni ses bana hitap etti:

— Arkadaş, çabuk şu elektriği yak,

Yakınımda olan düğmeyi yatağımın içinde doğrularak çevirdim. Gördüğüm manzara şuydu:

Uzun boylu şişman bir adam, tazı gibi zayıf bir adamın bileğini sımsıkı yakalamış, onu kendine doğru çekiyordu. Yüzüne kan hücum etmiş, hiddetle açılan gözleri avını parçalamak için hazırlanan bir kurdun gözlerine benziyordu. Elektriğin altında parlayan, saçsız, kocaman bir başı vardı. Sırtındaki dar fanilenin göğsünden dışarıya iri siyah kıllar fırlamıştı. Öteki kolunu bir mengeneye kaptırmış gibi ezilip büzülüyor, ileri geri sıçrıyordu. Üstünde parça parça bir mintan, onun altında topuklarına kadar uzun bir don vardı. Güneşin kararttığı yüzünde yer yer göze çarpan beyaz çizgiler, onun, bir köylü olduğuna şüphe bırakmıyordu. İri kemikli burnunun altında iğreti konulmuş hissini veren bir tutam bıyık yüzüne gülünç bir hal vermekte idi. Bir aralık vücudunu geriye doğru çekerek köylü şivesile ve uzaktan geliyormuş hissini veren zayıf bir sesle:

— Bıraksana, salsana yahu... diye bağırdı. Öteki onu sarsarak:

— Bırakayım mı diye çıkıştı. Kaçacaksın değil mi? Seni gidi şalvarlı yankesici seni. Ananın akıllı oğlu senmisin ?

Köylü bileğini kurtaramıyacağını aklı kesmiş olacak ki az sonra çırpınmalarına nihayet verdi. Zayıf göğsünü sık, sık şişirerek tıkanacakmış gibi soluyordu. Yüzü de masum bir hal almıştı. Kalkıp aralarına girmeyi düşündüm. Olmayacaktı. İstemeyerek ben de lâfa karıştım:

— Ağabey, bırak şu adamın kolunu.. Baksana

kapının önünde ben varım. Hiç bir yere kaçamaz. Hem böyle gece yarısı don gömlek nereye gidecek? dedim.

Ben konuşurken şişman adam yüzünü bana doğru çevirmişti. Öteki onun dalgınlığından istifade ederek kolunu anide bütün kuvvetile çekti. Ve sırt üstü yatağa yuvarlandı. Dıvara çarpan başı, tok diye bir ses çıkardı. Sık, sık soluyor, büyümüş gözlerile karşısındakinin alacağı vaziyeti tetkik ediyordu. Fakat öteki artık onun üzerine gitmedi. Bana doğru dönerek:

— Sen dikkat et kaçmasın, dedi. Bunlar sırasında don gömlek te ferteyi çeker. Lâkin köylü, korku ve duyduğu heyecandan yerinden kımıldayacak halde değildi. Onunla bir aralık göz göze geldik. (Bana ne oldu? Bu gece yarısında başıma neler geldi?) der gibi yüzüme bakıyordu. Şişman adam, üzerinde elbiseleri bulunan sandalyayı gürültü ile kendine doğru çekti. Ceketini, pantolonunu iyice muayeneden geçirdikten sonra, onu yeniden baş ucuna korken, bir elini havada sallayarak:

— Ulan ben yermiyim? Bana Kaptan Zekeriya derler.. Aç gözünü... Dünyayı gezdim, soyulmadım da, burada sana mı soyulacağım?.. Marsilya, Londra, Vaşington, Çin, min bütün dünyayı dolaştım, beni memleketteki denizcilerin hepsi bilir. Kaptan Zekeriya dedin mi, Babana sorsan tanır enayi...

Bunları asabî bir eda ile, şiddetle parlayan gözlerini, köylünün gözlerinden ayırmadan söylüyordu. Öteki ise, büzüldüğü yerden uykulu gözlerini kırpıştırarak, ne olduğunu, hangi mânaya geldiğini anlıyamadığı bu sözleri şaşırmış bir halde dinliyordu. Fakat bu kadar gürültüye rağmen işin aslı daha bir türlü anlaşılmamıştı. Kaptanın vaziyeti, bize sabaha kadar uzun bir konferans vereceğe benziyordu. Onun yeniden konuşmaya hazırlandığı bir sırada, sözünü keserek, köylüye:

— Arkadaş, şu meseleyi sen anlat bakalım ne oldu? dedim.

O yerinden bir parça doğruldu. Kaptana bakarak:

— Ne olacah, gürültüyü aha bu çıhardı, dedi (Kaptanın arkasındaki açık pençereyi göstererek). Çok sıklet bastı. Yatmadan şu pençereyi açıveren dedim. Camı açarken urbalarını koyduğu sandalyayı azıcıh yerinden oynattımsa bunda kızacah ne var?

Ağam etmen di Allah aşkına.

Mesele anlaşılmıştı. Fakat kaptan oralı olmuyordu:

— Sandalyadan ne istedin? Elbiselerden ne istedin? diye, yine söylenmeye başladı.

Canım iyice sıkıldı, kaptanın sözünü yine keserek:

— Ben yatarken bu camların üçü de kapalı idi siz açtınız mı? dedim. Yeni bir sey anlatmaya hazırlanan kaptan, yüzünü buruşturdu, hiddetle:

— Ben pençere falan açmadım. Bırakın şu pençere dalgasını dedi. Konuşmasına fırsat vermeden

— Pençere dalgasını niye bırakacakmışız? Onu sen açmadığını söylüyorsun, ben de açmadım. O halde bu adamın dediği doğru kaptan bey, hırsız pençere ile oynayıp bizi uyandıracağına, elbiselerimizi soyup kaçardı. Artık şu meseleyi kapatalım da uyuyalım. Nerede ise sabah olacak, dedim.

Bu sırada köylü biraz nefes almıştı. Yüzüme memnun bir şekilde bakıyor, sözlerimi tasdik makamında da ara sıra başını sallıyordu. Kaptan:

— Sabah oluyorsa ne yapalım? diye, yeniden başladı. Otel denilen yerde de bu kadar uyunur... Meseleyi nasıl kaparmışız, ya dışarda arkadaşı varsa. Biz bu isleri biliriz. Başım ağrımıya başlamış uyku da gözlerimi biber gibi yakıyordu, yatağıma girdim. Kaptan daha mutedil konuşmaya başladı:

— Ben kötü bir insan değilim. Hem kötülükten ne çıkar ki? Böyle şeyleri hoş görürüm, biz neler atlattık neler. Bakmayın şimdi bu hale düştüm, elin günün maskarası oldum. Bu bizde adettir, bir parça es-

kiyip te işe yaramıyacak bir hale geldin mi, ensenden tutup kapının önüne atıverirler, ayağına taş bağlayıp denize atsalar daha iyi ama, onu yapmazlar. Çünkü bunun adı cinayet olur. Ya öteki yaptıkları ne ? Git onlara sor bak ne diyecekler. Delirdi derler. Haydi ben deliyim, sanki kendileri akıllı mı ? Hepimiz deliyiz... Bana şu dünyada aklı başında bir kişi gösteremezsin. Eğer böyle olmasaydı dünya bu hale gelirmiydi ?

Aşkolsun sana sen de beni soymaya kalktın ha ? Yanlış kapı çaldın evlât... camiye gitte kilim çal...

Yattığım yerden, onun bir birini tutmayan sözlerini uykum kaçtığı için mecburen dinliyordum. Her nasılsa bir aralık canım dalmış. Böyle ne kadar zaman uyumuşum bilmem, yine kaptanın sesile uyandım:

— Onları meydana çıkarıncaya kadar ne çektim ben bilirim.. İnsan dediğin köpek eniği gibi kolayca büyümüyor. Kış Maraşta kocada. Geçenlerde bana gönderdiği mektupta, sıkılmadan: (baba çocuğum olmuyor. Bir tane oldu o da düştü) diye yazmaz mı... Ona :

— İyi olmuş... Keşke ananız olacak orospu sizi de düşürseydi de, olmaz olsaydınız, diye cevap verdim. O gün, bu gün mektup gelmiyor. Gelmesin varsın. Ben kuru mektubu ne yapayım? Ya bu hergeleye ne dersin? (Baba, seni bu kılıkla eve alamam... El kızından utanırım... Otele git yat.. Demez mi. İşe bak... Herif Allahtan utanmıyor da karıdan utanıyor... Ulan karı dediğin nedir be ? Ben üç tane değiştirdim. Senin yanında bir erkeğe dizlerini bile göstermekten çekinir amma, yalnız kalınca, istediğine bacaklarını kasıklarına kadar açar. İnsanları sen bana sor... En iyisinin boynu altında kalsın... Ben bütün dünyayı gezdim. İyiliği, ahlâkı, kitaplardan başka yerde görmedim. Aylarca uçsuz bucaksız deniz üzerinde kalırdık. Bazan koca dalgaların üzerinde Ezraille kucak kucağa sallandığımız olurdu. O zaman,

her nasılsa, Allahın adını anardık. Ama tehlike geçip te bir gün karaya ayak basar basmaz, aç kurt gibi, önce şaraba, sonra da, karılara saldırırdık. Tabii Allah yine orada, denizin ortasında, dalgaların arasında kalırdı... Ya karı evde ne yapıyordu? orasını şeytan bilir... (Sen ne yapıyorsan o da onu yapıyordu) diyeceksin. Bak, bu doğru orospu istediğini yaptı, sonra da çocukları yüz üstü bırakıp bir kunduracı kalfasile kaçtı.

Başımı yastıktan usulca kaldırdım. Köylü elbiselerini giymiş, yatağın içinde oturmuş kaptanı dinliyordu. Bir aralık tabakasını çıkardı, bir sigara sardı. Sonra tabakayı kaptana doğru uzattı :

— Al ağa sigara sar.

Kaptan :

— İstemem, dedi o tütün beni öksürtüyor.

Köylü, tabakasını kuşağının arasma sokarken ayağa kalktı :

— Eh... Bağa müsada ağam... Ben kaçam..

Kaptan, yerinde doğrulup kafasını kaldırarak can sıkıntısile yüzünü buruşturup :

— Acelen ne be, kaçarsın, dedi. Bu saatte nereye gideceksin? Bak daha ortalık ağarmadı.

Köylü iki adım attı. Kapının yanma gelince :

— Gidem ağa gidem... Arabalar köye erken gidiyor, dedi.

Kapıyı açıp sofaya çıktı. Oradan:

— Haydi salıcan kal, diye seslendi.

Kaptan onu hiç işitmemiş gibi, ayağa kalkıp boynunu acayip bir şekilde ileri doğru uzatarak arkasından bağırdı:

— Hişt, baksana bana... Sizin köyde zeytin olur mu ?

Merdivenlerden inmekte olan köylünün, açık bıraktığı kapının arasından belli, belirsiz sesi geldi :

— Olur ağam olur... İnşallah bizim köye de buyurun.

Kaptan bir müddet odanın ortasında hareketsiz

durdu, sonra elini sırtına götürerek kaşındı. İçinden anlaşılmayan bazı şeyler homurdandı. Ağır, ağır gömleğini pantolonunu giydi. Sandalyenin üzerinden ceketini aldı fırçalamaya başladı. Bu iş te epey sürdü. Arkası bana doğru, yüzü de aynaya doğru dönüktü. Ben hiç kımıldamadan onun hareketlerini takip ediyordum. Sonra nasıl oldu bilmem birden arkasını döndü, göz göze geldik; bu gözlerde, (demek sen de uyumuyor beni dinliyordun) der gibi, bir memnunluk okunuyordu. Baş ucuma geldi. Kanlanmış iri gözlerini gözlerime dikerek; konuşmaya başladı :

— Delikanlı senin adın ne ?

Ona istemiyerek cevap verdim:

— Ahmet.

Ya... Kardeşim Ahmet efendi, işte böyle, karı dersin kucak, kucak getirir, taşırsın, dostu ile kaçar, gider, evlât dersin, bakar, büyütürsün; böyle bir güne bir gün yanma geldin mi, seni evine sokmaz otele yollar.

Benim sözlerini tastik etmem için, bir aralık durdu. Böyle bir şey yapmadığımı gözlerimi kapadığımı görünce daha kuvvetli bir sesle devam etti :

— İşte böyle, Ahmet efendi kardeşim... Velhasıl bu dünyada kimseden kimseye fayda yok.. Ne karıdan, ne evlâttan...

Gözlerimi sımsıkı kapamış onun baş ucumdan çekilip gitmesini bekliyordum. Fakat kaptanın kalın boğuk sesi yeniden kulaklarımda oğuldadı:

— Ahmet efendi kardeşim.

Gözlerimi açtım (artık yeter, kısa kes) mânasına gelecek şekilde yüzüne ters, ters baktım. Ama o buna hiç aldırış etmeden:

— Sizden bir ricada bulunsam yaparmısınız, dedi.

Doğrusu bu son söz beni çileden çıkardı. (Hayır ricamzı falan yapamam... artık baş ucumdan çekilip gidin!) diye bağırmamak için kendimi zor tuttum. İstemiyerek:

— E.. Ricanız neymiş bakalım? dedim.

O hiç istifini bozmadan ağzındaki baklayı çıkardı:

— Bana elli kuruş ödünç verebilirmisiniz ?

Kan beynime hücum etmişti. Yerimde doğrularak bağırdım :

— Hayır veremem,

— Veremezmisiniz ?

— Veremem.

Hiç birşey işitmemiş gibi hareketsiz durdu. Benden alacağını ister gibi bir hali vardı, alt dudağı titriyordu:

— Öyleyse yirmi beş kuruş ver.

Bunu söylerken elini ceketinin iç cebine attı, uzun ağaç bir ağızlık çıkardı, onu bana doğru uzatarak :

— Al bu da sende rehin kalsın, ne yaparsın tiryakilik kahve içmeden yapamıyorum, dedi.

Hiç sesimi çıkarmadım. Doğrusu o sıra ben de ne diyeceğimi, ne yapacağımı şaşırmıştım. Ağızlığı tutan elini bana iyice yaklaştırmıştı, ağızlık nerede ise yüzüme değecekti. Cebimde o günkü nafakam olan altmış beş kuruş vardı. Bu oyunun sona ermesi için onun yirmi beş kuruşunu kaptana vermekten başka çare de yoktu. Kalktım, cebimden yirmi beş kuruş alıp kaptana verdim. O para ile birlikte ağızlığı da cebine attıktan sonra kapıya doğru yürüdü. Yatağıma girdim. Gözlerimi sımsıkı kapadım. Onun söyleyeceği son sözü dinlemeye hazırlanmıştım. Fakat kapı hızla kapandı. Kaptanın sesi bir daha işitilmedi. Başımın altındaki yastığı iki kat edip gözlerimi tavana diktim. Elimde olmayarak kaptamn ve insanların haline güldüm. Bir türlü aydınlanmıyan gök gürledi. Uzaklarda bir yere yıldırım düştü. Köylünün açık bıraktığı pençereden içeri yağmur serpmeye başladı. Kalktım, gürültülerle gecenin ikiye bölünmesine sebep olan münasebetsiz pencereyi hızla örttüm. Bu saatlerden sonra ekseri benim olan odanın kapısını sürüp dördüncü defa yatağıma girdim.

İÇİNDEKİ HİKÂYECİLER

	Sayfa
Şamet Ağaoğlu	3
Oktay Akbal	13
Muharrem Barlok	17
Tarık Buğra	24
Orhan Kemal	29
Samim Kocagöz	35
Muhtar Körükçü	37
Bekir Sıtkı Kunt	42
Mahmut Özay	48
Semih Pakalın	56
Ziya Osman Saba	60
Zeyyat Selimoğlu	79
Cevdet Kudret Solok	86
İlhan Tarus	90
Tahsin Yücel	94
Orhan Barlas	99
Turhan Basetimur	104

VARLIK YAYINLARI

Türk Edebiyatının En Güzel Hikâyeleri (**Y. Nabi**) . 150
Dünyanın En Güzel Hikâyeleri (**Yaşar Nabi**) . . . 150
Divan Şiiri Antolojisi (**Vasfi Mahir**) 100
Halk Şiiri Antolojisi (**Eflâtun Cem Güney**) 100
Türk Yenilik Şiiri Antolojisi (**Yaşar Nabi**) 100
Yeni Türk Şiiri Antolojisi (**Yaşar Nabi**) 100
Fransız Şiiri Antolojisi (**Orhan Veli**) 100
Otuz Beş Yaş, 2. ci baskı (**Cahit Sıtkı Tarancı**) . . . 100
Geçen Zaman (**Ziya Osman Saba**) 100
Kodin (**Panait Istrati'den : Yaşar Nabi**) 100
Sokak Kızı (**Panait Istrati'den Çev. Yaşar Nabi**) . . 100
Millî Savaş Hikâyeleri (**Yakup Kadri**) 150
Sovyet Cennetinin İç yüzü (**John Fischer**) 200
İsviçreli Robenson (**J. R. Wyss'ten: Yaşar Nabi**) . . 100
Midenizi Koruyunuz (**Dr. Hemmerdinger**) 100
Lüzumsuz Adam (**Sait Faik**) 100
Yaşamak İçin (**Umran Nazif**) 100
Yataklı Vagon Yolcusu (**Bekir Sıtkı Kunt**) 100
Nereye Gidiyoruz ? (**Yaşar Nabi**) 150
Dünyanın En Güzel Büyük Hikâyeleri (**Yaşar Nabi**) . 200
En Güzel Türk Masalları (**Eflâtun Cem Güney**) . . . 150
En Güzel Dünya Masalları (Çev. **Adem Şakar**) . . . 100
Yeni Türk Hikâyeleri (Hazırlıyan **Yaşar Nabi**) . . . 100
Başlangıcından Bugüne Türk Şiiri (4 kitap bez ciltli) 500
Yalnız Değiliz (James Hilton'dan Çev. **Yaşar Nabi**) . 100
İnci (John Steinbeck'ten çeviren : **F. Kunt**) 100
Şiir Sanatı (Hazırlıyan: **Yaşar Nabi**) 100
Yeni Şiirler 1949 (83 şair — 122 şiir) 100
Baba Evi (**Orhan Kemal'in romanı**) 100
İngilizce - Türkçe Seçme Yazılar 100
Üç Şehitler Destanı (**Fazıl Hüsnü Dağlarca**) 100
Yaşayıp Ölmek (**Oktay Rifat**) 100
Fransız Hikâyeleri Antolojisi (**Yaşar Nabi**) 100
Türk Mizah Edebiyatı Antolojisi (**Z. Güvemli**) . . . 100
Üç Aşk Hikâyesi 100
Aşksız İnsanlar (**Oktay Akbal**) 100
Dünyanın En Güzel Fıkraları 100
Uğursuz Vâdi (**Ben Ames Williams**) 100
Yeni Hikâyeler 1949 100
Ekmek Kavgası (**Orhan Kemal**) 100
En Güzel Türk Fıkraları (**M. Reşit**) 100
Kahraman İzciler (**M. Reşit**) 100
Rüzgâr (**Cahit Külebi**) 100

100 Krş.